

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

विधी व न्याय विभाग

(सन १९९९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १०)

महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८.

(दिनांक २०१३ पर्यंत सुधारित)

(Maharashtra Act No. X of 1999)

The Maharashtra University of Health Sciences Act, 1998.

(As Modified upto the 2013)

व्यवस्थापक, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई यांच्याद्वारे भारतात मुद्रित आणि
संचालक, शासकीय मुद्रण व लेखनसामग्री, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई ४०० ००४ यांच्याद्वारे प्रकाशित.

२०१५

[किंमत : रु. ००.००]

१९९९ : महा. १०]

महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८.

अनुक्रमणिका**उद्देशिका**

कलमे

**प्रकरण एक
प्रारंभिक**

१.	संक्षिप्त नाव, व्याप्ती, प्रारंभ व लागू होणे	..	..
२.	व्याख्या	..	..

प्रकरण दोन**विद्यापीठ**

३.	विद्यापीठाची स्थापना व विधिद्वारा संस्थापन	..	..
४.	विद्यापीठाची उद्दिष्टे	..	..
५.	विद्यापीठाचे अधिकार व कर्तव्ये	..	..
६.	विद्यापीठाची अधिकारिता आणि त्यांचे विशेषाधिकार बहाल करणे	..	..
७.	स्त्री-पुरुष भेद, पंथ, वर्ग, जात, जन्मस्थान, धर्म किंवा मतप्रणाली इ. काहीही असली तरी विद्यापीठ सर्वांना खुले असणे.	..	..
८.	शासकीय महाविद्यालयांचे विद्यापीठाकडे हस्तांतरण	..	..
९.	शासनाचे नियंत्रण	..	..

प्रकरण तीन**विद्यापीठाचे अधिकारी****(अ) कुलपती**

१०.	कुलपती आणि त्यांचे अधिकार	..	..

(ब) प्रतिकुलपती

११.	प्रतिकुलपती	..	..

(क) विद्यापीठाचे इतर अधिकारी

१२.	विद्यापीठाचे इतर अधिकारी	..	..
१३.	कुलगुरु व प्रति-कुलगुरु	..	..
१४.	कुलगुरुची नियुक्ती	..	..

१५.	प्रति-कुलगुरुची नियुक्ती करण्याची रीत
१६.	कुलगुरुचे अधिकार व कर्तव्ये
१७.	विद्याशाखांचे अधिष्ठाते
१८.	कुलसचिव
१९.	परीक्षा नियंत्रक
२०.	वित्त व लेखा अधिकारी
२१.	अधिकारी, प्राधिकरणाचे, निकायाचे सदस्य आणि विद्यापीठाचे कर्मचारी हे लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येणे.

प्रकरण चार

विद्यापीठाची प्राधिकरणे

२२.	विद्यापीठाची प्राधिकरणे
२२अ.	विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाचा सदस्य होण्यासाठी पात्रता अटी विनिर्दिष्ट करण्याकरिता शासनाचे अधिकार.
२३.	अधिसभा
२४.	अधिसभेच्या बैठकी
२५.	अधिसभेचे अधिकार व कामे
२६.	व्यवस्थापन परिषद
२७.	व्यवस्थापन परिषदेचे अधिकार व कर्तव्ये
२८.	विद्यापरिषद
२९.	विद्यापरिषदेचे अधिकार व कर्तव्ये
३०.	परीक्षा मंडळ
३१.	परीक्षा मंडळाचे अधिकार व कर्तव्ये
३२.	विद्याशाखा
३३.	विद्याशाखेचे अधिकार व कर्तव्ये
३४.	नियोजन मंडळ
३५.	नियोजन मंडळाचे अधिकार व कर्तव्ये
३६.	अभ्यास मंडळ
३७.	अभ्यास मंडळाचे अधिकार आणि कर्तव्ये
३८.	प्राधिकरणांचे अधिकार कामे व कर्तव्ये
३९.	प्राधिकरणाच्या सदस्यांचा पदावधी
४०.	सदस्यत्वाची समाप्ती
४१.	प्राधिकरणाच्या सदस्यत्वासाठी निरर्हता
४२.	लागोपाठच्या दुसऱ्या मुदतीकरता सदस्य असण्यास अपात्र
४३.	प्राधिकरणाच्या निर्णयाची निर्णायकता

४४.	प्रमाणशीर प्रतिनिधित्वाद्वारे निवडणूक घेणे
४५.	सदस्यत्वाचा राजीनामा आणि प्रासंगिक रिक्त पद भरणे
४६.	प्राधिकरणांची बैठक
४७.	प्रासंगिक रिक्त पद व ते स्थायी समितीने भरणे

प्रकरण पाच

परिनियम, आदेश, नियम व विनियम

४८.	परिनियम
४९.	परिनियम कसे करावयाचे
५०.	आदेश व त्यांचा विषय
५१.	आदेश व ते तयार करणे
५२.	विनियम व नियम

प्रकरण सहा

अध्यापक आणि कर्मचारी

५३.	गाऱ्हाणी निवारण समिती
-----	-----------------------	----	----

प्रकरण सात

प्रवेश, परीक्षा व विद्यार्थांशी संबंधित इतर बाबी

५४.	प्रवेश
५५.	परीक्षा
५६.	निकाल जाहीर करणे
५७.	कार्यक्रम पत्रिकेचे पालन न केल्यामुळे परीक्षा अवैध ठरणार नाही
५८.	क्रीडा व अभ्यासेतर कार्यक्रम

प्रकरण आठ

समित्या

५९.	समित्या
६०.	विद्यापीठ अध्यापकांची निवड व नेमणूक
६१.	विद्यापीठाच्या अधिकाऱ्यांसाठी व कर्मचाऱ्यांसाठी आणि संलग्न महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांसाठी, अध्यापकांसाठी आणि इतर कर्मचाऱ्यांसाठी निवड समित्या.
६२.	समित्या

प्रकरण नऊ

परवानगी, संलग्नीकरण व मान्यता

६३.	संलग्नीकरण व मान्यता याकरिता शर्ती
६४.	परवानगी संबंधीची कार्यपद्धती
६५.	संलग्नीकरण करण्यासाठी कार्यपद्धती
६६.	संस्थांना मान्यता देण्याची कार्यपद्धती
६७.	संलग्न महाविद्यालयांची स्थानिक व्यवस्थापन किंवा सल्लागार समिती
६८.	संलग्नीकरण किंवा मान्यता चालू ठेवणे
६९.	संलग्नीकरण किंवा मान्यता यांच्या व्याप्तीमध्ये वाढ करणे
७०.	स्थायी संलग्नीकरण व मान्यता
७१.	स्वायत्त विभाग किंवा संस्था किंवा महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था
७२.	महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त संस्थांचे निरीक्षण व अहवाल
७३.	संलग्नीकरण किंवा मान्यता काढून घेणे
७४.	महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करणे

प्रकरण दहा

नावनोंदणी, पदव्या व दीक्षांत समारंभ

७५.	पदव्युत्तर अध्यापन व संशोधन
७६.	विद्यार्थ्यांची नावनोंदणी
७७.	शिस्तविषयक अधिकार व विद्यार्थ्यांमधील शिस्त
७८.	पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी
७९.	सन्मान्य पदव्या
८०.	दीक्षांत समारंभ
८१.	नोंदणीकृत पदवीधर
८२.	पदवीधरांच्या नोंदवहीतून नाव काढून टाकणे

प्रकरण अकरा

विद्यापीठ निधी, लेखे व लेखापरीक्षा

८३.	वार्षिक वित्तीय अंदाज
८४.	विद्यापीठ निधी
८५.	वार्षिक लेखे व लेखा परीक्षा
८६.	वार्षिक अहवाल

प्रकरण बारा

संकिर्ण

८७.	नुकसानीबद्दल प्राधिकरण आणि अधिकारी जबाबदार असणे.
८८.	राज्य विधानमंडळाचे व संसदेचे सदस्यत्व
८९.	अर्थविष्कारासंबंधातील प्रश्न आणि विद्यापीठ प्राधिकरण किंवा निकाय इत्यादींच्या रचनेसंबंधातील विवाद.		
९०.	कृती व आदेश यांचे संरक्षण
९१.	अधिकाराचे प्रत्यायोजन
९२.	कृती व कार्यवाही ही रचनेतील दोष, रिक्त पदे, कार्यपद्धतीतील नियमबाह्यता इत्यादी या केवळ कारणावरून विधिअग्राह्य नसणे.		

प्रकरण तेरा

संक्रमणात्मक तरतूद

९३.	पहिल्या कुलगुरुचे संक्रमणकालीन अधिकार
९४.	विद्यापीठाचे विशेषाधिकार देण्याकरिता विद्यार्थ्यांना प्रवेश
९५.	इतर अधिनियमांवर हा अधिनियम अधिभावी असणे
९६.	अडचण दूर करणे
९७.	सन १९९८ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्र. ११ याचे निरसन व व्यावृत्ती

अनुसूची

सन १९९९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १०^१

[महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, अधिनियम, १९९८.]

(या अधिनियमास राज्यपाल यांची दिनांक २१ जानेवारी १९९९ रोजी अनुमती मिळाली.
त्यानंतर महाराष्ट्र शासन राजपत्र, भाग चार, असाधारण यामध्ये दिनांक २१ जानेवारी
१९९९ रोजी तो प्रथम प्रसिद्ध करण्यात आला.)

या अधिनियमात पुढील अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आल्या आहेत :—

सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५६† (२७-१२-२०००)*.

१ उद्देश व कारणे यांच्या निवेदनासाठी, महाराष्ट्र शासन राजपत्र, १९९८, भाग चार, असाधारण,
पृ. ५५ पहा.

† सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५६ याची कलमे ३ व ४ ही पुढील प्रमाणे
आहेत :—

विधिमार्ग
करणारी तरतूद
व व्यावृत्ती.

३. त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यामध्ये कोणत्याही न्यायालयाचा किंवा
न्यायाधिकरणाचा कोणताही न्यायनिर्णय हुकूमनामा किंवा आदेश यामध्ये याविरुद्ध काहीही अंतर्भूत
असले तरी, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ खालील औषधनिर्माणशास्त्र
महाविद्यालये व संस्था यांच्याकडून चालविण्यात येणाऱ्या औषधनिर्माणशास्त्र पाठ्यक्रमासाठी ३ जून
१९९८ रोजी सुरु होणाऱ्या आणि महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (सुधारणा) अधिनियम, २०००
याच्या प्रारंभाच्या लगतपूर्वीचा दिवस धरून त्या दिवशी संपणाऱ्या कालावधीमध्ये एखाद्या विद्यार्थ्याला
दिलेला प्रवेश केलेली नाव नोंदणी किंवा घेण्यात आलेल्या कोणत्याही परीक्षा किंवा जाहीर करण्यात
आलेले निकाल हे जणू काही असा प्रवेश देणे, नाव नोंदणी करणे, परीक्षा घेणे आणि अशा परीक्षांचा
निकाल जाहीर करणे अथवा केलेली कोणतीही कार्यवाही किंवा गोष्ट ही महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम,
१९९४ अन्वये योग्य रीतीने दिलेला केलेली किंवा घेतलेला किंवा जाहीर करण्यात आलेला असल्याप्रमाणे
कायदेशीर आणि परिणामक असल्याचे मानण्यात येईल आणि तदनुसार,—

(अ) आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याने किंवा प्राधिकाऱ्याने केलेल्या सर्व
कृती, किंवा गोष्टी किंवा कार्यवाह्या महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ (यात यापुढे ज्याचा
निर्देश “संबंधित विद्यापीठ” असा करण्यात आला आहे) याला जोडलेल्या अनुसूचीमध्ये नमूद
करण्यात आलेल्या संबंधित विद्यापीठाद्वारे करण्यात आल्या असल्याचे व नेहमीकरिता करण्यात
आल्या असल्याचे मानण्यात येईल ;

(ब) आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाकडून निकाल जाहीर करणे या कृतीसह करण्यात आलेल्या
कोणत्याही कृतीसाठी, कोणत्याही न्यायालयामध्ये किंवा कोणतेही न्यायाधिकरण, अधिकारी किंवा
प्राधिकारी यांच्यासमोर कोणताही दावा, अपील, अर्ज किंवा अन्य कार्यवाही दाखल करता येणार
नाही, चालविता येणार नाही किंवा चालू ठेवता येणार नाही ; आणि

(क) आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाकडून निकाल जाहीर करणे या कृतीसह कोणत्याही कृतीवर
फेरविचार करण्याचा निदेश देणारा कोणताही हुकूमनामा किंवा आदेश यांची कोणतेही न्यायालय,
न्यायाधिकरण, अधिकारी किंवा अन्य प्राधिकारी अंमलबजावणी करणार नाही.

१९९९ चा
महा. १०.

४. शंका दूर करण्याकरिता, याद्वारे असे घोषित करण्यात येत आहे की, महाराष्ट्र आरोग्य
विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ याच्या अगदी प्रारंभापासून, औषधनिर्माणशास्त्र महाविद्यालये व
संस्था ह्या महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाकडे कधीही हस्तांतरित करण्यात आल्या नव्हत्या किंवा
संलग्न करण्यात आल्या नव्हत्या असे समजण्यात येईल आणि सर्व प्रयोजनांकरिता, ही औषधनिर्माणशास्त्र
महाविद्यालये व संस्था त्यांच्या संबंधित विद्यापीठाला संलग्न महाविद्यालये व संस्था म्हणून राहिली
असल्याचे नेहमी समजण्यात येईल आणि औषधनिर्माणशास्त्र महाविद्यालयांकडून व संस्थांकडून
चालविण्यात आलेल्या उक्त औषधनिर्माणशास्त्र पाठ्यक्रमाच्या संबंधात, आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाकडून
करण्यात आलेल्या सर्व कृती, महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ अन्वये, उक्त संबंधित विद्यापीठांकडून
करण्यात आल्या असल्याचे नेहमीच मानण्यात येईल.

१९९४ चा
महा. ३५.

* ही खूण अधिनियमाच्या प्रारंभाचा दिनांक दर्शविते.

१९९९ चा
महा. १०.

२००० चा
महा. ५६.

१९९४ चा
महा. ३५.

शंका दूर
करण्याकरिता
घोषणा.

सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९ @ (१६-५-२००१)*

सन २००२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १५ @@ (२७-११-२००१)*

सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७

@ सन २००१ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २९ चे कलम ३ पुढीलप्रमाणे आहेत :—

विधिग्राहणीकरण
तरतूद.

३. मुख्य अधिनियमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, हा अधिनियम अंमलात येण्याच्या दिनांकास, विद्यापीठाच्या नियंत्रणाखालील महाविद्यालये आणि संस्था यांच्याकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या वैद्यकीय, दंतवैद्यकीय, आयुर्वेद, युनानी व होमिओपॅथी शास्त्रातील पदव्युत्तर पदवी पाठ्यक्रमांसाठी ज्यांची नाव नोंदणी झालेली होती किंवा त्यानंतर ज्यांची नाव नोंदणी झाली आहे. अशा सर्व विद्यार्थ्यांना, अशा पदव्युत्तर पाठ्यक्रमांना केंद्र सरकारकडून मान्यता देण्यात येईपर्यंत, मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६ च्या पोट-कलम (४) अन्वये तरतूद करण्यात आल्याप्रमाणे, अशी महाविद्यालये, संस्था व विद्यार्थी हा अधिनियम अंमलात येण्याच्या दिनांकापासून ज्या महाविद्यालयांना किंवा संस्थांना पुनर्संलग्न झाले आहेत अशा महाविद्यालयांनी आणि संस्थांनी जणू काही महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ या अन्वये, असा प्रवेश किंवा नाव नोंदणी यथोचित रीतीने केलेली असल्याप्रमाणे, वैध व प्रभावी रीतीने प्रवेश दिला असल्याचे किंवा त्यांची नाव नोंदणी केली असल्याचे मानण्यात येईल आणि असा प्रवेश नेहमीकरिता दिला असल्याचे व अशी नाव नोंदणी नेहमीकरिता केली असल्याचे मानण्यात येईल.

१९९४ चा
महा. ३५.

@@ सन २००२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १५ कलम ४ द्वारे सन २००२ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक चार निरसित झाला.

सन २००२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १५ चे कलम ३ पुढीलप्रमाणे :—

विधिग्राहणीकरण
तरतूद.

३. मुख्य अधिनियमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, हा अधिनियम अंमलात येण्याच्या दिनांकास, विद्यापीठाच्या नियंत्रणाखालील महाविद्यालये आणि संस्था यांच्याकडून चालविण्यात येणाऱ्या वैद्यकीय, दंतवैद्यकीय, आयुर्वेद, योग व निसर्गचिकित्सा, युनानी आणि होमिओपॅथी या शास्त्रातील पदव्युत्तर पदविका पाठ्यक्रमांसाठी ज्यांची नाव नोंदणी झालेली होती किंवा त्यानंतर ज्यांची नाव नोंदणी झाली आहे, अशा सर्व विद्यार्थ्यांना, मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६ च्या पोट-कलम (५) अन्वये तरतूद करण्यात आल्याप्रमाणे, अशी महाविद्यालये, संस्था व विद्यार्थी हा अधिनियम अंमलात येण्याच्या दिनांकापासून ज्या महाविद्यालयांना किंवा संस्थांना पुनर्संलग्न झाले आहेत अशा महाविद्यालयांनी आणि संस्थांनी जणू काही, महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ या अन्वये, असा प्रवेश किंवा नाव नोंदणी यथोचित रीतीने केलेली असल्याप्रमाणे वैध व प्रभावी रीतीने प्रवेश दिला असल्याचे किंवा त्यांची नाव नोंदणी केली असल्याचे मानण्यात येईल आणि असा प्रवेश नेहमीकरिता दिला असल्याचे व अशी नाव नोंदणी नेहमीकरिता केली असल्याचे मानण्यात येईल.

१९९४ चा
महा. ३५.

* ही खूप अधिनियमाच्या प्रारंभाचा दिनांक दर्शविते.

सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५०§ (३१-१०-२००५)*

सन २००९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २६ # (३०-११-२००९)*

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १७ ## (३०-६-२०१०)*

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३५ @@@ (५-१०-२०१०)*

§ सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५०, कलम ४ द्वारे सन २००५ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ९ निरसित झाला.

सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५० चे कलम पुढीलप्रमाणे :—

३. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ६ मधील पोट-कलम (४) व (५) वगळण्यात आली असली तरी, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (सुधारणा) अधिनियम, २००५ अंमलात येण्याच्या दिनांकास किंवा तत्पूर्वी महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ याच्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या विद्यापीठांचे विशेषाधिकार बहाल कण्यात आलेली किंवा त्यांच्याशी संलग्न असलेली सर्व आरोग्य विज्ञान महाविद्यालये व स्वायत्त संस्था, तसेच वैद्यकीय, दंतवैद्यकीय, आयुर्वेद, युनानी, होमिओपॅथी, योग व निसर्गचिकित्सा शास्त्रांतील पदव्युत्तर पदवीकरिता किंवा पदविकेकरिता उक्त दिनांकास ज्यांची, अशा महाविद्यालयांमध्ये किंवा संस्थांमध्ये नाव नोंदणी झालेली असेल असे सर्व विद्यार्थी, अशा पदव्युत्तर पदव्या किंवा पदविका यांचा जेथवर संबंध असेल तेथवर, महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ खालील त्यांच्या संबंधित विद्यापीठांकडून त्यांना अशा पदव्युत्तर पदव्या किंवा पदविका मिळेपर्यंत, महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ याच्या अनुसूचीत विनिर्दिष्ट केलेल्या, त्यांच्या संबंधित विद्यापीठांशी संलग्न असणे चालू राहिल किंवा त्यांना अशा विद्यापीठांचे विशेषाधिकार बहाल होणे चालू राहिल.

१९९४ चा
महा. ३५.
१९९४ चा
महा. ३५.

विधिराहणीकरण
तरतुद.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, “वैद्यकीय शास्त्रातील पदव्युत्तर पदवी व पदविका” या शब्दप्रयोगामध्ये, व्यवसायोपचार (Occupational Therapy), भौमिकोपचार (Physiotherapy), श्रवणदोषचिकित्साशास्त्र (Audiology), वाणीदोषोपचारशास्त्र (Speech Therapy), कृत्रिम अवयवयोजनशास्त्र व व्यंगोपचारशास्त्र (Prosthetics and Orthotics) या शास्त्रांमधील पदव्युत्तर पदवी व पदविका यांचा समावेश होतो.

सन २००९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २६, कलम ३(२) द्वारे, सन २००९ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक २५ निरसित करण्यात आला.

सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १७, कलम ३ अन्वये सन २०१० चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ६ निरसित करण्यात आला.

@@@ सन २०१० चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ३५, कलम ६ अन्वये, सन २०१० चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १४ निरसित करण्यात आला.

**महाराष्ट्र राज्यामध्ये आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाची स्थापना करणे व
ते विधिसंस्थापित करणे आणि त्याच्याशी संबंधित व अनुषंगिक बाबींसाठी तरतूद
करणे यासाठी अधिनियम**

ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्यामध्ये, आधुनिक वैद्यक व भारतीय वैद्यक पद्धती यामध्ये यथायोग्य आणि पद्धतशीर शिक्षण, अध्यापन, प्रशिक्षण व संशोधन होत आहे हे सुनिश्चित करण्याच्या प्रयोजनाकरिता एका स्वतंत्र विद्यापीठाची स्थापना करणे व ते विधिसंस्थापित करणे आणि राज्यात वैद्यक शास्त्रांत समतोल विकास साधणे, तसेच वैद्यक शाखांतील विविध अभ्यासक्रमांत एकरूपता आणणे आणि त्याच्याशी संबंधित बाबींसाठी तरतूद करणे इष्ट होते.

आणि ज्याअर्थी, त्यासाठी त्वरित कायदा करणे आवश्यक आहे असे वाटले ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, कायदा तयार करण्याकरिता, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तातडीने कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची खात्री पटली होती ; आणि, म्हणून, त्यांनी दिनांक ३ जून १९९८ रोजी महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अध्यादेश, १९९८ हा प्रख्यापित केला होता ;

१९९८ चा
महा.
अध्या. ८

आणि ज्याअर्थी, दिनांक २० जुलै १९९८ रोजी पुन्हा भरलेल्या राज्य विधानमंडळाच्या अधिवेशनात महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ विधेयक, १९९८ (१९९८ चे विधानसभा विधेयक क्र. ३५) हे उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमामध्ये रूपांतर करण्याकरिता दिनांक २१ जुलै १९९८ रोजी महाराष्ट्र विधानसभेमध्ये मांडण्यात आले व दिनांक ३० जुलै १९९८ रोजी विधानसभेद्वारे ते संमत करण्यात आले आणि नंतर ते विधानपरिषदेत पारिषित करण्यात आले व दिनांक ७ ऑगस्ट १९९८ रोजी ते विधानपरिषदेद्वारे सुधारण्यांसह संमत करण्यात आले.

आणि ज्याअर्थी, दिनांक ७ ऑगस्ट १९९८ रोजी राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांची सत्र समाप्ती झाली आणि म्हणून विधानसभेद्वारे दुसऱ्यावेळी उक्त विधेयक संमत करण्याकरिता अनुच्छेद १९७(१) मध्ये घालून दिलेली प्रक्रिया पूर्ण करणे शक्य नव्हते ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३(२)(क) अन्वये तरतूद केल्याप्रमाणे उक्त अध्यादेश, दिनांक ३० ऑगस्ट १९९८ नंतर अंमलात असण्याचे बंद होणार होते व त्या दिनांकास राज्य विधानमंडळाच्या पुन्हा भरलेल्या अधिवेशनाच्या तारखेपासून सहा आठवड्यांचा कालावधी समाप्त होत होता ;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू राहण्यासाठी कायद्याद्वारे तातडीने कारवाई करणे इष्ट होते ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उक्त अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात असण्याचे चालू राहण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तातडीने कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे, अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल महाराष्ट्राच्या राज्यपालांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, उक्त अध्यादेश मागे घेऊन व निरसित करून त्यांनी दिनांक २९ ऑगस्ट १९९८ रोजी महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (चालू ठेवणे) अध्यादेश, १९९८ भूतलक्षी प्रभावाने म्हणजेच दिनांक ३ जून १९९८ पासून प्रख्यापित केला.

सन
१९९८ चा
महा.
अध्या. ११.

सन १९९८ चा महा. अध्या. १८. सन १९९८ चा महा. अध्या. ११.

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अध्यादेश, १९९८ तसेच त्यानंतरचा महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (चालू ठेवणे) अध्यादेश, १९९८ यामधील मूळ तरतुदीच्या ऐवजी राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमाद्वारे नवीन तरतुदी दाखल करणे इष्ट आहे, त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या एकोणपन्नासाव्या वर्षी, याद्वारे पुढीलप्रमाणे अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ असे संक्षिप्त नाव, म्हणावे. व्याप्ती व प्रारंभ.
- (२) तो संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू होईल.
- (३) तो दिनांक ३ जून १९९८ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.
२. या अधिनियमामध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ आवश्यक नसेल तर,— व्याख्या.
- (१) “ विद्याविषयक सेवा घटक ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठ विज्ञान व उपकरणसाधना केंद्र, विद्याविषयक अधिकारी महाविद्यालय, संगणक केंद्र, विद्यापीठ मुद्रणालय, ग्रंथालय किंवा विद्यापीठाच्या कोणत्याही उद्दिष्टाच्या प्रचालनासाठी विशेषीकृत सेवा पुरविणारा इतर कोणताही घटक असा आहे ;
- (२) “ संलग्न महाविद्यालय ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाकडून संलग्नीकरणास मंजुरी देण्यात आलेले, आरोग्य विज्ञानाचे शिक्षण देणारे महाविद्यालय असा आहे ;
- (३) “ मान्यताप्राप्त संस्था ” या संज्ञेचा अर्थ, ज्या संस्थेतून कोणालाही, विद्यापीठाची कोणतीही पदवी, पदविका किंवा अन्य विद्याविषयक विशेषोपाधी मिळविण्यापूर्वी आवश्यक असलेल्या अभ्यासक्रमासंबंधी कोणतेही प्रशिक्षण घेता येईल, असे विद्यापीठाने मान्यता दिलेले रुग्णालय, महाविद्यालय, संलग्न आरोग्य केंद्र किंवा अशी अन्य संस्था असा आहे ;
- (४) “ प्राधिकरणे ” या संज्ञेचा अर्थ, अधिनियमाद्वारे किंवा त्याअन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेली विद्यापीठाची प्राधिकरणे असा आहे ;
- (५) “ स्वायत्तता ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्याविषयक कार्यक्रम आणि परीक्षा पार पाडणे, त्या त्या विषयांसाठी पाठ्यक्रम तयार करणे आणि परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याची प्रमाणपत्रे देणे इत्यादीसाठी महाविद्यालय, संस्था किंवा विद्यापीठ विभाग यांना परवानगी देण्याचा परिनियमांद्वारे प्रदान करण्यात आलेला विद्यापीठाचा विशेषाधिकार असा आहे. ज्याला स्वायत्तता देण्यात आलेली आहे ते महाविद्यालय, संस्था किंवा विद्यापीठ विभाग याला हा अधिनियम व परिनियम यांच्या तरतुदींच्या अधीन राहून, संपूर्ण विद्याविषयक, प्रशासकीय व वित्तीय स्वायत्तता असेल ;
- (६) “ स्वायत्त महाविद्यालय ”, स्वायत्त संस्था किंवा स्वायत्त विभाग या संज्ञेचा अर्थ, परिनियमान्वये ज्याला स्वायत्तता देण्यात आलेली आहे आणि तसे संबोधण्यात आले आहे असे महाविद्यालय, संस्था किंवा विभाग असा आहे ;

(७) “निकाय” या संज्ञेचा अर्थ, त्या त्या प्राधिकरणांनी स्थापन केलेला विद्यापीठाचा निकाय असा आहे ;

(८) “केंद्रीय परिषदा” या संज्ञेचा अर्थ, केंद्र शासनाने स्थापन केलेल्या आरोग्य विज्ञानाच्या विविध परिषदा ;

(९) “कुलपती”, “प्रतिकुलपती”, “कुलगुरु” आणि “प्रतिकुलगुरु” या संज्ञांचा अर्थ, अनुक्रमे विद्यापीठाचा कुलपती, प्रतिकुलपती, कुलगुरु व प्रतिकुलगुरु असा आहे ;

(१०) “सहयोग” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाचा, इतर विद्यापीठे, विद्याविषयक संस्था (स्थानिक, प्रादेशिक, राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय), संशोधन संस्था व संघटना यांच्या बरोबर असलेले सहयोगी विद्याविषयक कार्य असा आहे ;

(११) “महाविद्यालय” या संज्ञेचा अर्थ, आरोग्य विज्ञानाचे शिक्षण देणारे महाराष्ट्र राज्यात असलेले, विद्यापीठ संचालित महाविद्यालय, किंवा विद्यापीठाला संलग्न करून घेतलेले महाविद्यालय असा आहे ;

(१२) “संचालित महाविद्यालय” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाकडून परिरक्षण करण्यात येणारे व व्यवस्था पाहण्यात येणारे महाविद्यालय असा आहे ;

(१३) “विभाग” या संज्ञेचा अर्थ, परिनियमांमध्ये विहित करण्यात आल्यानुसार महाविद्यालयामध्ये एखादा विशिष्ट विषय किंवा विषयगट शिकवणारा विभाग असा आहे ;

(१४) “संचालक” या संज्ञेचा अर्थ, व्यवस्थापन परिषदेकडून तसे पदनिर्देशित करण्यात आलेला, विद्यापीठाचे केंद्र किंवा शाळा यांच्यासह त्या विद्यापीठाच्या संस्थेचा प्रमुख असा आहे ;

(१५) “संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन”, “संचालक, आरोग्य सेवा” व “संचालक आयुर्वेद” या संज्ञांचे अर्थ, अनुक्रमे, संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य आणि संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य आणि संचालक, आयुर्वेद, महाराष्ट्र राज्य असे आहेत ;

(१६) “शासन” या संज्ञेचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन असा आहे ;

(१७) “आरोग्य विज्ञान” या संज्ञेचा अर्थ, प्रतिबंधक, प्रवर्तक, निवारक व पुनर्वसन सेवांशी संबंधित सर्व शाखांसह आधुनिक वैज्ञानिक औषधशास्त्र असा आहे आणि त्यामध्ये शल्यचिकित्साशास्त्र, प्रसुतीशास्त्र, स्त्रीरोगशास्त्र, व दंतचिकित्साशास्त्र, शुश्रूषा आणि इतर विषयांचा समावेश होईल आणि औषधवैद्यकशास्त्राच्या सर्व शाखांसह भारतीय औषधवैद्यकशास्त्र पद्धतीचाही समावेश आहे ;

(१८) “वसतीगृह” या संज्ञेचा अर्थ, या अधिनियमातील तरतुदीनुसार विद्यापीठाकडून परिरक्षण करण्यात येणारे किंवा त्याने मान्यता दिलेले, विद्यापीठाच्या विद्यार्थांसाठी असलेले निवासस्थान असा आहे ;

(१९) “भारतीय औषधवैद्यक पद्धती” या संज्ञेमध्ये, आयुर्वेद, युनानी, समचिकित्सा, निसर्गोपचार, योगविद्या आणि विहित करण्यात येतील अशा अन्य ज्ञानशाखा यांचा समावेश होईल ;

(२०) “स्थानिक व्यवस्थापन समिती” या संज्ञेचा अर्थ, या अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार महाविद्यालयासाठी स्थापन केलेली समिती असा आहे ;

^१ सन २००० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५६ च्या कलम २ अन्वये हे वगळण्यात आले व ते नेहमीकरिता वगळण्यात आल्याचे मानण्यात येईल.

१९५० चा मुंबई २९. (२१) “ व्यवस्थापन ” या संज्ञेचा अर्थ, ज्यांच्या व्यवस्थापनाखाली एका किंवा अधिक महाविद्यालयांचे किंवा मान्यताप्राप्त संस्थांचे किंवा इतर संस्थांचे संचालन करण्यात येते आणि विद्यापीठाचे विशेषाधिकार बहाल करण्यात येतात असे, *मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये नोंदणी करण्यात आलेल्या कोणत्याही विश्वस्त निधीचे (किंवा संस्था मुंबई २९. नोंदणी अधिनियम, १९६० अन्वये नोंदणी करण्यात आलेल्या कोणत्याही संस्थेचे) विश्वस्त किंवा व्यवस्थापन किंवा नियामक मंडळ—मग त्याला कोणत्याही नावाने संबोधण्यात येवो—असा आहे:

परंतु, केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन किंवा जिल्हा परिषद, नगरपालिका किंवा महानगरपालिका यांच्यासारखे स्थानिक प्राधिकरण यांनी स्थापन केलेल्या किंवा त्यांच्याकडून परिरक्षण करण्यात येणाऱ्या कोणत्याही महाविद्यालयाच्या किंवा संस्थेच्या बाबतीत, ते व्यवस्थापन म्हणजे, अनुक्रमे केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन किंवा संबंधित स्थानिक प्राधिकरण म्हणजेच जिल्हा परिषद किंवा नगरपालिका किंवा यथास्थिति, महानगरपालिका ;

(२२) “ मोठी सुटी नसलेला विद्याविषयक कर्मचारीवर्ग ” या संज्ञेचा अर्थ, मोठी सुटी नसलेला विद्याविषयक कर्मचारीवर्ग म्हणून शासन वर्गीकरण करील असा कर्मचारीवर्ग असा आहे आणि यामध्ये विद्याविषयक कर्मचाऱ्यांना पूरक अशा सर्व कर्मचारीवर्गाचा समावेश होईल, परंतु केवळ प्रशासकीय कामे करणाऱ्या कर्मचारीवर्गाचा त्यात समावेश होणार नाही ;

(२३) “ इतर मागासवर्ग ” या संज्ञेचा अर्थ, राज्य शासनाने इतर मागासवर्ग ; आणि विमुक्त जाती व भटक्या जमाती म्हणून वेळोवेळी घोषित केलेले वर्ग असा आहे आणि त्यामध्ये अशा वर्गातील किंवा भागातील अशा जातींमधील किंवा गटांमधील व्यक्तींचा समावेश होतो ;

(२४) “ पदव्युत्तर विभाग ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाकडून तसा असल्याबाबत मान्यता देण्यात आलेला व पदव्युत्तर शिक्षण देणारा किंवा संशोधनाबाबत मार्गदर्शन करणारा, महाविद्यालयातील किंवा उच्च शिक्षण, संशोधन किंवा विशेषीकृत अभ्यास संस्थेतील विभाग असा आहे ;

(२५) “ विहित ” या संज्ञेचा अर्थ, या अधिनियमान्वये किंवा त्याद्वारे करण्यात आलेले यथास्थिति, परिनियम किंवा आदेश (ऑर्डिनन्सेस) किंवा नियम किंवा विनियम याअन्वये विहित करण्यात आलेले असा आहे ;

(२६) “ प्राचार्य किंवा अधिष्ठाता ” या संज्ञेचा अर्थ, महाविद्यालयाचा, विशेषीकृत शैक्षणिक संस्थेचा, पदव्युत्तर केंद्राचा किंवा विद्यापीठाने रीतसर मान्यता दिलेल्या संस्थेचा प्रमुख असा आहे ;

(२७) “ मान्यताप्राप्त संस्था ” या संज्ञेचा अर्थ, उच्च शिक्षणासाठी, संशोधनासाठी किंवा विशेषीकृत अभ्यासासाठी असलेली अशी संस्था म्हणून विद्यापीठाने मान्यता दिलेली ; संलग्न महाविद्यालयाव्यतिरिक्त अन्य संस्था असा आहे ;

(२८) “ कुलसचिव ” या संज्ञेचा अर्थ, कलम १८ अन्वये नियुक्त केलेला विद्यापीठाचा कुलसचिव असा आहे आणि त्यात उप कुलसचिव व सहायक कुलसचिव यांचा समावेश होईल ;

(२९) “ नोंदणीकृत पदवीधर ” या संज्ञेचा अर्थ, या अधिनियमाद्वारे विद्यापीठात नोंदणी केलेला किंवा नोंदणी केल्याचे मानण्यात आलेला विद्यापीठाचा पदवीधर असा आहे ;

(३०) “ अनुसूचित जाती ” या संज्ञेचा अर्थ, भारताचे संविधान याच्या अनुच्छेद ३४१ अन्वये महाराष्ट्र राज्याच्या संबंधात अनुसूचित जाती म्हणून समजण्यात येणाऱ्या जाती, वंश किंवा जमाती अथवा अशा जाती, वंश किंवा जमाती यांचे भाग किंवा यांच्यातील गट असा आहे आणि या अधिनियमाच्या प्रयोजनासाठी यात नवबौद्धांचा समावेश होईल ;

* आता महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम असे वाचा.

(३१) “ अनुसूचित जमाती ” या संज्ञेचा अर्थ, भारताचे संविधान याच्या अनुच्छेद ३४२ अन्वये महाराष्ट्र राज्याच्या संबंधात अनुसूचित जमाती म्हणून समजण्यात येणाऱ्या, महाराष्ट्र राज्याच्या कोणत्याही भागात राहणाऱ्या जमाती किंवा अशा जमाती किंवा जनजाती यांचे भाग किंवा त्यांच्यातील गट असा आहे ;

(३२) “ प्रशाळा ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाकडून चालविण्यात येणारी किंवा तशी मान्यता देण्यात आलेली अभ्यासक्रम प्रशाळा असा आहे ;

(३३) “ परिनियम ”, “ आदेश (ऑर्डिनन्सेस) ”, “ नियम ”, व “ विनियम ”, या संज्ञांचे अर्थ, या अधिनियमान्वये किंवा त्याद्वारे तयार केलेले विद्यापीठाचे परिनियम, आदेश, नियम व विनियम असे आहेत ;

(३४) “ विद्यापीठाचा विद्यार्थी ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाची पदवी, पदविका, किंवा अन्य विद्याविषयक विशेषोपाधी मिळवण्याकरिता नाव नोंदणी केलेली व्यक्ती असा आहे ;

(३५) “ अध्यापक ” या संज्ञेचा अर्थ, मान्यताप्राप्त पूर्णवेळ प्रयोगनिर्देशक, पाठनिर्देशक, सहायक अधिव्याख्याते, अधिव्याख्याते, प्रपाठक, सहयोगी प्राध्यापक, प्राध्यापक आणि विद्यापीठाच्या संलग्न महाविद्यालयात किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेत पूर्णवेळ तत्त्वावर शिक्षण देणारी अन्य व्यक्ती असा आहे ;

(३६) “ विद्यापीठ ” या संज्ञेचा अर्थ, या अधिनियमांच्या कलम ३ अन्वये स्थापन करण्यात आलेले महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ असा आहे ;

(३७) “ विद्यापीठ विभाग ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाने स्थापन केलेला व परिरक्षित केलेला विभाग असा आहे ;

(३८) “ विद्यापीठ अनुदान आयोग ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम, १९५६ १९५६ याच्या कलम ४ अन्वये स्थापन करण्यात आलेला विद्यापीठ अनुदान आयोग असा आहे ; चा ३.

(३९) “ विद्यापीठ संस्था ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाने स्थापन व परिरक्षित केलेले केंद्र, विद्यालय किंवा संस्था असा आहे ;

(४०) “ विद्यापीठ अध्यापक ” या संज्ञेचा अर्थ, विद्यापीठाने नियुक्त केलेला अध्यापक असा आहे.

प्रकरण दोन

विद्यापीठ

विद्यापीठाची स्थापना व विधिद्वारा संस्थापन. ३. (१) ज्याची अधिकारिता संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यभर असेल असे “ महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ ” नावाचे एक विद्यापीठ स्थापन करण्यात येईल.

(२) विद्यापीठ, पोट-कलम (१) मध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या नावाचा एक निगम निकाय असेल आणि त्याची एक अखंड परंपरा व सामाईक शिक्का असेल व त्यास किंवा त्याच्याविरुद्ध या नावाने दावा लावता येईल.

(३) विद्यापीठ जंगम व स्थावर अशी दोन्ही प्रकारची मालमत्ता संपादन करण्यास व धारण करण्यास, विद्यापीठाच्या प्रयोजनार्थ त्याच्याकडे निहित असेल अशी किंवा त्याच्याकडून संपादन करण्यात आली असेल अशी कोणतीही जंगम किंवा स्थावर मालमत्ता भाडेपट्ट्याने देण्यास, विकण्यास किंवा अन्यप्रकारे तिचे हस्तांतरण करण्यास किंवा तिची विल्हेवाट लावण्यास आणि करार करण्यास व या अधिनियमाच्या प्रयोजनासाठी आवश्यक असतील अशा इतर सर्व गोष्टी करण्यास सक्षम असेल :

परंतु, अशी मालमत्ता विद्यापीठाने नियुक्त केलेल्या मान्यताप्राप्त मूल्यनिर्धारकाकडून तिचे मूल्यनिर्धारण करून घेतल्याखेरीज व राज्य शासनाच्या पूर्वसंमतीखेरीज भाडेपट्ट्याने देण्यात येणार नाही, तिची विक्री करण्यात येणार नाही किंवा तिचे हस्तांतरण करण्यात येणार नाही.

(४) विद्यापीठाने केलेल्या किंवा त्याच्याविरुद्ध लावलेल्या सर्व दाव्यांत व अन्य कायदेशीर कार्यवाहीतील प्रतिकथनावर कुलसचिव किंवा या बाबतीत प्राधिकृत केलेली अन्य कोणतीही व्यक्ती आपली स्वाक्षरी करेल व त्याची पडताळणी करेल आणि दाव्यातील व कार्यवाहीतील सर्व आदेशिका या कुलसचिवाच्या नावाने काढण्यात येतील व त्याच्यावर बजावण्यात येईल.

(५) विद्यापीठाचे मुख्यालय नाशिक येथे असेल आणि विद्यापीठ राज्य शासनाच्या पूर्वमान्यतेने त्याला योग्य व उचित वाटेल अशा अन्य ठिकाणी महाराष्ट्र राज्यात जादा विद्यापीठ क्षेत्रे स्थापन करू शकेल.

(६) विद्यापीठ हे अध्यापन करणारे व संलग्न करून घेणारे असे दोन्ही प्रकारचे विद्यापीठ असेल.

४. अध्यापन, संशोधन, विस्तार व सेवा यांद्वारे ज्ञान व बुद्धिमत्ता याचा प्रसार, निर्मिती व विद्यापीठाची उद्दिष्टे. जपणूक करणे व परिणामकारक प्रात्यक्षिकाद्वारे आणि आपल्या सामुहिक जीवनाद्वारे समाजजीवनावर प्रभाव पाडणे ही विद्यापीठाची सर्वसाधारण उद्दिष्टे असतील व त्याची विशिष्ट उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे असतील :—

(अ) ज्ञानाची निर्मिती, जपणूक व प्रसार करण्याची आपली जबाबदारी पार पाडणे ;

(ब) शिस्त आणि बौद्धिक जिज्ञासा यात वाढ करणे आणि सर्वोच्च गुणवत्ता साध्य करण्याच्या अविरत कार्यास एक निर्णय शैक्षणिक संस्था म्हणून वाहून घेणे ;

(क) सहिष्णुता व परस्पर सामंजस्याच्या वातावरणात एकविधता व बहुविधता यांस प्रोत्साहन देणे ;

(ड) भारताचे संविधान यामध्ये नमूद केलेले स्वातंत्र्य, निधर्मवाद, समता व सामाजिक न्याय यांचा प्रसार करणे व सर्वोत्तम मूलतत्त्वे व मूल्ये यांची राष्ट्रीय विकासाच्या दृष्टीने जोपासना करून सामाजिक-आर्थिक परिवर्तनामध्ये प्रेरक शक्ती म्हणून कार्य करणे ;

(ई) विद्यापीठाने स्थानिक व प्रादेशिक विकासाच्या समस्यांमध्ये जवळून सहभागी होऊन ज्ञान व कौशल्य यांचा लाभ व्यक्तिविकासासाठी व समाजविकासासाठी उपलब्ध करून देणे ;

(फ) एक सजग व वस्तुनिष्ठ समीक्षक म्हणून आपली जबाबदारी पार पाडणे, व्यक्ती-व्यक्तीमधील प्रज्ञेचा शोध घेऊन तिची जोपासना करणे, जीवनाच्या सर्व क्षेत्रांमध्ये योग्य नेतृत्व तयार करणे व योग्य दृष्टिकोन, आवडी व मूल्ये विकसित करण्याच्या कामी नवीन पिढीला सहाय्य करणे ;

(ग) सर्वांना आरोग्य विज्ञानविषयक शिक्षणाच्या समान संधी उपलब्ध करून देणे ;

(ह) कार्यक्षम व संवेदनशील प्रशासन, शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापन यांची तरतूद करणे व अध्यापन व संशोधन संघटनांचा विकास करणे ;

(आय) वेगाने विकास व परिवर्तन होणाऱ्या समाजात ज्ञान संपादनास चालना देणे व बुद्धिजीवी समाजाला योग्य अशी, आधुनिक प्रसार माध्यमे व तंत्रज्ञान यांच्या सहाय्याने उच्च शिक्षणाचे जाळे निर्माण करून मानवी कर्तृत्वाच्या सर्व क्षेत्रांमधील नवनवीन कल्पना, संशोधन व शोध यांच्या संदर्भात विद्या, प्रशिक्षण व कौशल्य यांचा दर्जा वाढविण्याच्या संधी सातत्याने उपलब्ध करून देणे ;

(जे) विद्यार्थ्यांशी संबंधित असलेल्या सर्व विद्याविषयक व इतर संबंधित बाबींच्या संबंधात एकमेव मार्गदर्शक निकष म्हणून स्पर्धात्मक गुणवत्ता व श्रेष्ठत्व वाढीस लावण्याचे प्रयत्न करणे ;

(के) प्रत्येक व्यक्तीचे शारीरिक, मानसिक व आध्यत्मिक आरोग्य साध्य करण्यासाठी शिक्षण व प्रशिक्षण देणे ;

(ल) आंतर-ज्ञानशाखा अभ्यास व संशोधनामार्फत निरनिराळ्या वैद्यकीय पद्धतींमध्ये अधिक सलोखा निर्माण करणे ;

(म) निरोगी व्यक्तीचे आरोग्य कायम राखण्यासाठी व रुग्ण व्यक्तीचा रोग बरा करण्यासाठी भारतीय वैद्यकपद्धती सुरू करणे व विकसित करणे.

विद्यापीठाचे
अधिकार व
कर्तव्ये.

५. विद्यापीठाचे अधिकार व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील :—

(अ) संचालित आणि संलग्न महाविद्यालयांना व मान्यताप्राप्त संस्थांना विशेषीकृत अभ्यासक्रम सुरू करणे शक्य व्हावे यासाठी तरतूद करणे ;

(ब) विद्यापीठ विभाग, प्रयोगशाळा, ग्रंथालये, संग्रहालये आणि अध्यापन व संशोधनासाठी आवश्यक असलेली साधनसामुग्री यांचे आयोजन, परिरक्षण व व्यवस्थापन करणे ;

(क) संशोधन, विशेषीकृत अभ्यासक्रम किंवा विद्याविषयक सेवा घटक यांचे विभाग व संस्था यांची स्थापना, परिरक्षण व व्यवस्थापन करणे ;

(ड) महाविद्यालये, संस्था वसतिगृहे, आरोग्यकेंद्रे, श्रोतृगृहे आणि व्यायामशाळा यांची स्थापना, परिरक्षण व व्यवस्थापन करणे ;

(ई) संलग्न महाविद्यालयाच्या गटाला सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने विद्यापीठ क्षेत्र परिसर स्थापन करण्यासाठी तरतूद करणे आणि या क्षेत्रांमध्ये ग्रंथालये, प्रयोगशाळा, संगणक केंद्रे यांसारखी सामाईक साधनस्रोत केंद्रे आणि त्यासारखी अध्ययन केंद्रे स्थापन करण्याची तरतूद करणे :

परंतु, कोणताही उद्योग किंवा कोणत्याही अशासकीय संघटना यांच्याबाबतीत, जर त्या स्वतःसाठी विद्यापीठाच्या अशा सुविधेचा लाभ घेत असतील किंवा अशा संघटना विद्यापीठाला सुविधा उपलब्ध करून देत असतील तर त्या बाबतीत विद्यापीठ शासनाची पूर्वपरवानगी घेईल ;

(फ) विद्यापीठासाठी आवश्यक असणारी संचालक, प्राचार्य, अध्यापक यांची पदे आणि अन्य अध्यापनविषयक व मोठी सुटी नसलेली विद्याविषयक पदे शासनाच्या पूर्वपरवानगीने निर्माण करणे आणि त्याच्या अर्हता विहित करणे आणि त्या पदावर नियुक्ती करणे ;

(ग) अन्य कोणत्याही विद्यापीठात किंवा संस्थेत काम करणाऱ्या व्यक्तींना विनिर्दिष्ट कालावधीसाठी विद्यापीठाचे अध्यापक म्हणून नियुक्त करणे किंवा मान्यता देणे ;

(ह) अध्यापकेतर कुशल, प्रशासनिक, लिपिकवर्गीय आणि इतर पदे शासनाच्या पूर्वपरवानगीने निर्माण करणे आणि अशा पदांसाठी अर्हता व वेतनमान विहित करणे आणि त्या पदावर नियुक्ती करणे ;

(आय) संबंधित अध्यापकांच्या संमतीने अध्यापकांना विद्यापीठात इतरत्र व इतर विद्यापाठामध्ये पाठवण्यास साह्य करणे ;

(जे) व्यवहार्य असेल तेथे विद्यापीठ विभागांमध्ये, संलग्न महाविद्यालयांमध्ये, संस्थांमध्ये मान्यताप्राप्त संस्थांमध्ये आणि प्रशाळांमध्ये विद्यार्थ्यांच्या अभ्यासक्रमाचा एक भाग म्हणून विद्यार्थ्यांना सहभागी करून घेऊन राज्य व राष्ट्रीय योजना, विकासविषयक योजना यांचे मूल्यमापन यांसह विविध विकासविषयक कार्यांशी संबंधित असलेली आकडेवारी, आधारसामग्री व इतर तपशील यांचे सर्वेक्षण व संकलन यासाठी तरतूद करणे ;

(के) विद्यापीठ विभाग, संचालित आणि संलग्न महाविद्यालये, संस्था, प्रशाळा आणि मान्यताप्राप्त संस्था यांमधील वेगवेगळ्या अभ्यासक्रमांसाठी विद्यार्थ्यांना दिल्या जाणाऱ्या प्रवेशाच्या संबंधात नियंत्रण व विनियमन करणे ;

(ल) व्यवस्थापनाची विश्वसनीयता आणि महाविद्यालये, विद्याशाखा व विषय यांच्या संबंधातील विद्याविषयक कामगिरीची वेळोवेळी ठरवून देण्यात येतील अशी मानके लक्षात घेऊन महाविद्यालयाच्या संलग्नीकरणाच्या आणि संस्थांना मान्यता देण्याच्या शर्ती ठरवून देणे आणि या शर्तीचे पालन केले जात असल्याबद्दल नियतकालिक मूल्यमापन करून किंवा अन्य प्रकारे स्वतःची खात्री करून घेणे ;

(म) विद्यापीठ अनुदान आयोगाने कोणतीही मार्गदर्शक तत्त्वे घालून दिली असल्यास त्या तत्त्वानुसार विद्यापीठ विभाग, संचालित महाविद्यालय, संलग्न महाविद्यालय, संस्था किंवा प्रशाळा यांना यथास्थिति, स्वायत्त विद्यापीठ विभाग, संचालित महाविद्यालय, संलग्न महाविद्यालय किंवा संस्था (किंवा विद्यापीठ संस्था) किंवा यथास्थिति, प्रशाळा म्हणून संबोधणे ;

(न) संलग्नीकरणासाठी आणि नियतकालिक अधिस्वीकृतीसाठी संलग्न महाविद्यालयांच्या आणि मान्यताप्राप्त संस्थांच्या विद्याविषयक कामगिरीचे संनियंत्रण व मूल्यमापन करणे ;

(ओ) आवश्यक असेल तेथे निरीक्षणाच्या प्रयोजनार्थ स्थापन करण्यात आलेल्या समुचित यंत्रणेमार्फत संलग्न महाविद्यालयांची आणि मान्यताप्राप्त संस्थांची तपासणी करणे आणि त्यांच्यामध्ये शिक्षण, अध्यापन आणि प्रशिक्षण यांचा उचित दर्जा राखण्यात येत आहे आणि त्यांमध्ये ग्रंथालये, प्रयोगशाळा, रुग्णालये, कार्यशाळा आणि अन्य विद्याविषयक सोयींची पर्याप्त तरतूद करण्यात आली आहे याची खात्री करून घेण्यासाठी उपाय योजणे ;

(प) विश्वस्तव्यवस्था आणि दाननिधी धारण करणे आणि त्यांची व्यवस्था पाहणे आणि विद्यापीठाचे आणि महाविद्यालयांचे अध्यापक आणि विद्यार्थी यांच्यासाठी अधिछात्रवृत्त्या, प्रवास अधिछात्रवृत्त्या, शिष्यवृत्त्या, छात्रवृत्त्या, पदके आणि पारितोषिके सुरू करणे व ती देणे ;

(क्यू) विद्यापीठाच्या कर्मचाऱ्यांच्या कल्याणविषयक कार्यास चालना देण्याची व्यवस्था करणे ;

(र) संलग्न महाविद्यालयांमध्ये व मान्यताप्राप्त संस्थांमध्ये अध्यापन आणि संशोधन यांचा समन्वय साधणे व नियमन करणे ;

(स) अध्यापक आणि अध्यापकेतर कर्मचारी यांच्या प्रशिक्षणासाठी आणि त्यांची गुणवत्ता उंचावण्यासाठी तरतूद करणे ;

(ट) परिनियमांच्या तरतुदीनुसार महाविद्यालय, संस्था व विद्यापीठ यांचे अध्यापक आणि अध्यापकेतर कर्मचारी यांच्या कामाच्या नियतकालिक मूल्यमापनासाठी तरतूद करणे ;

(यू) विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे अध्यापनाच्या वेळेत व अध्यापनाच्या वेळेनंतर विद्यापीठ किंवा महाविद्यालये किंवा संस्था यांच्या जागांमध्ये अध्यापकांच्या उपस्थितीचे नियमन करणे व तरतूद करणे, तसेच खाजगी शिकवणी किंवा खाजगी शिकवणीवर्ग घेण्यास किंवा चालविण्यास अध्यापकांना मनाई करणे ;

(व्ही) अध्यापक व अध्यापकेतर कर्मचारीवर्गाकरिता वर्तणूक व शिस्त यासंबंधीचे नियम विहित करणे आणि त्यांच्या अंमलबजावणीची सुनिश्चिती करणे ;

(डब्ल्यू) व्यवस्थापनासाठी आचारसंहिता विहित करणे ;

(क्ष) आवश्यक असेल त्या बाबतीत :

(एक) मुद्रण व प्रकाशन विभाग ;

(दोन) विद्यापीठ विस्तार निकाय ;

(तीन) माहिती केंद्रे ;

(चार) सेवायोजन मार्गदर्शन केंद्रे ;

(पाच) विद्यापीठाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी आवश्यक व शक्य असतील असे इतर उपक्रम स्थापन करणे, चालविणे व त्यांची व्यवस्था ठेवणे ;

(य) संशोधन व सल्लागार सेवा यांसाठी अन्य विद्यापीठ, संस्था, प्राधिकरण किंवा संघटना यांच्याशी सहकार्य करणे व समन्वय साधणे आणि अशा प्रयोजनांसाठी परिस्थितीनुरूप विवक्षित अभ्यासक्रम चालविण्यासाठी इतर विद्यापीठे, संस्था, प्राधिकरणे किंवा संघटना यांच्याबरोबर योग्य ती व्यवस्था करणे ;

(क्ष) महाविद्यालयाला दिलेले संलग्नीकरण विखंडित करणे ;

(अअ) संशोधन व विकास सल्लागार प्रशिक्षण कार्यक्रम यांसारख्या कार्यक्रमांचे समन्वेषण करून किंवा ते नव्याने सुरू करून आणि उद्योग, व्यापार किंवा अन्य कोणत्याही अशासकीय संघटना या क्षेत्रातील ग्राहकांना सेवा उपलब्ध करून देऊन त्याद्वारे विद्यापीठाच्या साधनसंपत्तीत वाढ करण्याच्या शक्यतेचा शोध घेणे ;

(बब) संलग्न महाविद्यालयाच्या, संस्थेच्या किंवा स्वायत्त महाविद्यालयाच्या व्यवस्थापनाने, अनियमितता किंवा फौजदारी स्वरूपाची कृति किंवा अकृति केलेली आहे असे विद्यापीठाने नियुक्त केलेल्या चौकशी समितीला प्रथमदर्शनी दिसून आले असेल याबाबतीत अशा संलग्न महाविद्यालयाचे किंवा संस्थेचे व्यवस्थापन सार्वजनिक हिताच्या दृष्टीने हाती घेण्याची शिफारस शासनाला करणे ;

(कक) या बाबतीतील केंद्र सरकारच्या व राज्य शासनाच्या नियमांच्या व विनियमांच्या अधीन राहून परदेशीय अभिकरणांकडून सहयोगी कार्यक्रमासाठी निधी स्वीकारणे ;

(डड) अध्यापक आणि विद्यापीठ अध्यापक यांच्याकरिता, आचारसंहिता, कार्यभार कामगिरीच्या मूल्याची प्रमाणके आणि विद्यापीठाच्या मते विद्याविषयक बाबींच्या संबंधात आवश्यक असतील अशा इतर सूचना किंवा निदेश यांसह सेवाविषयक शर्ती घालून देणे ;

(ईई) साधनसंपत्ती निर्माण करण्याच्या दृष्टीने फी आकारून बाहेरील अभिकरणांकरिता आरोग्य विज्ञान संशोधन सल्लागार सेवाधारित प्रकल्प यासंबंधातील विकास कार्यक्रम आणि प्रशिक्षण कार्यक्रम हाती घेणे ;

(फफ) योग्य वाटतील अशा औषधविज्ञान व संलग्न विज्ञानाच्या शाखांमधील शिक्षण व प्रशिक्षण देण्यासाठी तरतूद करणे आणि विद्याविषयक उच्च दर्जा सतत कायम राखण्यासाठी प्रयत्न करून, आरोग्य विज्ञानातील संशोधनासाठी, तसेच त्या विज्ञानातील ज्ञान वाढविणे व ज्ञानप्रसार करणे यासाठी तरतूद करणे ;

(गग) ज्या व्यक्ती विहित पद्धतीने विद्यापीठातील किंवा संलग्न महाविद्यालयातील मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रम, सूट दिलेली नसताना पुढे चालू ठेवतील आणि जे विद्यापीठाने विहित केलेली परीक्षा उत्तीर्ण झालेले असतील किंवा विहित केलेल्या शर्तीमध्ये संशोधन समाधानकारकरित्या पुढे चालू ठेवतील अशा व्यक्तींसाठी पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी सुरू करणे व त्या देणे ;

(हह) आवश्यक असेल त्याप्रमाणे वैद्यकामधील विशेष विषयांसाठी विभाग सुरू करणे, त्यांचा विकास व दर्जावाढ करणे आणि ते निर्धारित करील अशा अभ्यासक्रमांचे शिक्षण देण्यासाठी तरतूद करणे ;

(आयआय) विहित करण्यात येतील अशा शर्ती अन्वये परीक्षा घेणे आणि सन्मान्य पदव्या किंवा इतर विशेषोपाधी प्रदान करणे ;

(जज) अशा पदव्या, उपाधी, पदविका व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी ज्याअन्वये रोखून ठेवण्यात येतील त्या शर्ती विहित करणे ;

(केके) विद्यापीठाची उद्दिष्टे अंमलात आणण्यासाठी विद्यापीठ, महाविद्यालये, रुग्णालये आणि प्रयोगशाळा आणि संशोधन संस्था, ग्रंथालय किंवा इतर संस्था सुरू करणे, त्यांचे परिरक्षण करणे व त्यांचे प्रशासन पाहणे ;

(लल) महाविद्यालय आणि संस्था यांना मान्यता देणे वा संलग्न करून घेणे आणि अशी मान्यता किंवा संलग्नीकरण काढून घेणे ;

(मम) वसतीगृहे सुरु करणे, त्यांचे परिरक्षण करणे, प्रशासन करणे, विद्यापीठाद्वारे चालवल्या न जाणाऱ्या वसतिगृहांना मान्यता देणे आणि त्यांची अशी मान्यता निलंबित करणे किंवा ती काढून घेणे ;

(नन) विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांचे आरोग्य, क्षेमकुशल आणि शिस्त यांवर नियंत्रण ठेवणे तसेच संलग्न महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांवर त्याच प्रयोजनांसाठी संलग्न महाविद्यालयामार्फत नियंत्रण ठेवणे ;

(ओओ) विद्यापीठासाठी अनुदान, मृत्यूपत्रव्यवस्था किंवा अन्य प्रकारे निहित होईल असा कोणताही दाननिधी, देणग्या किंवा निधी स्वीकारणे, धारण करणे आणि त्याची व्यवस्था करणे आणि असा दाननिधी, देणग्या किंवा निधी, विद्यापीठास योग्य वाटेल अशा कोणत्याही रीतीने गुंतवणे :

परंतु, शासनाची मान्यता असल्याखेरीज विदेश, विदेशी संस्था किंवा अशा विदेशातील किंवा विदेशी संस्थेमधील कोणत्याही व्यक्तीकडून कोणत्याही प्रकारची देणगी स्वीकारली जाणार नाही ;

(पप) या अधिनियमाच्या तरतुदींना अधीन राहून, केंद्र सरकार, विद्यापीठ अनुदान आयोग किंवा इतर विधिसंस्थापित संस्था यांच्याकडून राज्य शासनाला या प्रयोजनार्थ मंजूर झाली असेल त्याप्रमाणे प्रतिभूतीसह किंवा प्रतिभूतीशिवाय रक्कम उसनी घेणे ;

(क्यूक्यू) फी निश्चित करणे आणि विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे अशा फीची मागणी करणे आणि ती गोळा करणे ;

(रर) आरोग्य विज्ञानाशी संबंधित संशोधन आणि गुणवत्ता कार्यांच्या यादींच्या प्रकाशनाचे काम हाती घेणे ;

(सस) विद्यापीठ ग्रंथालये, संशोधन केंद्रे आणि संग्रहालये सुरु करणे व त्यांचे परिरक्षण करणे ;

(टट) संशोधकांची पदे निर्माण करणे आणि अशा पदांसाठी योग्य व्यक्तींची नेमणूक करणे ;

(यय) विद्यापीठातील कर्मचारीवर्गासाठी शक्य तेवढ्या मर्यादेत योग्य तेवढ्या निवासी जागा उभ्या करणे ;

(व्हीव्ही) विद्यापीठाची उद्दिष्टे पार पाडण्यासाठी आवश्यक किंवा इष्ट असतील अशा इतर सर्व कृती किंवा तशा इतर तरतुदी करणे ;

(डब्ल्यूडब्ल्यू) विद्यापीठाचे, वरील अधिकार, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या यांच्या संदर्भात, राज्य शासनाद्वारे वेळोवेळी देण्यात आलेल्या निदेशांचे अनुपालन करणे व ते पार पाडणे.

विद्यापीठाची अधिकारिता आणि त्याचे विशेषाधिकार बहाल करणे.

६. (१) आरोग्यविज्ञानातील शिक्षण देणारे महाराष्ट्र राज्यातील कोणतेही महाविद्यालय विद्यापीठाच्या संमतीचे आणि राज्य शासनाच्या मंजूरीने असेल त्याव्यतिरिक्त, भारतातील किंवा भारताबाहेरील अन्य विद्यापीठाशी कोणत्याही प्रकारे संबंधित असणार नाही किंवा त्या विद्यापीठाचा कोणताही विशेषाधिकार मिळविण्याचा प्रयत्न करणार नाही.

(२) राज्यात स्थित असलेल्या कोणत्याही वैद्यकीय महाविद्यालयास किंवा आरोग्य विज्ञान संस्थेस या अधिनियमाच्या प्रारंभीच्या दिनांकापूर्वी, इतर कोणत्याही विद्यापीठाकडून मिळत असलेला असा कोणताही विशेषाधिकार अशा दिनांकापासून काढून घेतला असल्याचे मानण्यात येईल.

(३) या अधिनियमाच्या प्रारंभीच्या दिनांकास आणि दिनांकापासून आरोग्य विज्ञान शिक्षणाशी संबंधित आणि या अधिनियमाच्या अनुसूचीमध्ये नमूद केलेल्या विद्यापीठाशी संलग्न आणि अशा विद्यापीठाचे विशेषाधिकार ज्यांना असतील अशा सर्व महाविद्यालये आणि स्वायत्त संस्था यांना या अधिनियमाच्या कलम ३ अन्वये स्थापन केलेल्या महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठाचे असे विशेषाधिकार मिळाले असल्याचे व ती महाविद्यालये व त्या संस्था उपरोक्त विद्यापीठाला संलग्न असल्याचे मानण्यात येईल.

^१[(४) * * * *]

^२[(५) * * * *]

७. (१) भारताच्या कोणत्याही नागरिकास स्त्री-पुरुष भेद, वंश, पंथ, वर्ग, जात, जन्मस्थान, धर्मश्रद्धा किंवा व्यवसाय किंवा राजकीय किंवा इतर मतप्रणाली याच केवळ कारणावरून, विद्यापीठाच्या कोणत्याही पदापासून किंवा त्याच्या प्राधिकरणापैकी, निकायांपैकी किंवा समित्यांपैकी कोणत्याही प्राधिकरणाचे, निकायाचे किंवा समितीचे सदस्यत्व मिळण्यापासून किंवा कोणत्याही पदावरील नेमणूकीपासून किंवा कोणतीही पदवी, पदविका, प्रमाणपत्र किंवा इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी किंवा अभ्यासक्रम यासाठी प्रवेश मिळविण्यापासून वगळण्यात येणार नाही :

स्त्री-पुरुष भेद, पंथ, वर्ग, जात, जन्मस्थान, धर्म किंवा मतप्रणाली इ. काहीही असली तरी विद्यापीठ सर्वाना खुले असणे.

परंतु, विद्यापीठास केवळ स्त्रियांसाठी कोणतेही महाविद्यालय किंवा संस्था चालविता येईल किंवा केवळ स्त्रियांसाठी राखीव म्हणून त्यास अधिस्वीकृती किंवा मान्यता देता येईल.

(२) अनुसूचित जातींसाठी, अनुसूचित जमातींसाठी व इतर मागासवर्गांसाठी, अध्यापक, अध्यापकेतर अधिकारी व कर्मचारी यांच्या वेगवेगळ्या पदांवरील नियुक्त्यांच्या बाबतीत व संलग्न महाविद्यालयात, विद्यापीठ विभागात, विद्यापीठ संस्थेत किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेत विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्याच्या प्रयोजनाकरिता, विद्यापीठ राखीव जागा ठेवण्यासंबंधातील शासनाचे धोरण व शासनाने वेळोवेळी दिलेले आदेश किंवा निदेश यांचा अंगीकार करील.

(३) विद्यापीठ शासनाकडून वेळोवेळी निदेश देण्यात येईल त्यानुसार समाजाच्या दुर्बल घटकांच्या विविध प्रवर्गांच्या व अल्पसंख्याकांच्या कल्याणासंबंधात शासनाच्या सर्वसाधारण धोरणाचा अवलंब करील.

८. (१) शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, कोणत्याही वेळी, शासकीय आरोग्य विज्ञान महाविद्यालय या विद्यापीठाकडे हस्तांतरित करेल आणि हस्तांतरणाच्या अशा दिनांकापासून उक्त महाविद्यालय विद्यापीठ महाविद्यालय असेल.

शासकीय महाविद्यालयांचे विद्यापीठाकडे हस्तांतरण.

^१. सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ५० च्या कलम २ अन्वये पोट-कलम (४) वगळण्यात आले.

^२. वरील अधिनियमाच्या कलम २ अन्वये पोट-कलम (५) वगळण्यात आले.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये जेव्हा कोणतेही शासकीय महाविद्यालय विद्यापीठाकडे हस्तांतरित होईल तेव्हा असे हस्तांतरण घडल्याच्या दिनांकापासून पुढील परिणाम होतील :—

(एक) उक्त महाविद्यालयाशी संबंधित मालमत्ता व दायित्वे यांच्यासह सर्व मत्ता या विद्यापीठाकडे हस्तांतरित व निहित होतील ;

(दोन) अशा हस्तांतरणाच्या दिनांकापूर्व जे महाविद्यालयाच्या सेवेत असतील किंवा त्या महाविद्यालयाशी संलग्न असतील, असे उक्त महाविद्यालयाच्या अध्यापक वर्गाचे सर्व सदस्य किंवा इतर कर्मचारी, अशा हस्तांतरणापूर्वी त्यांना लागू असलेल्या तशाच सेवाशर्तीवर आणि अशा व्यक्तीच्या संमतीने अशा शर्तीमध्ये फेरबदल होईतोपर्यंत विद्यापीठाच्या तशाच उचित संवर्गात किंवा उचित वर्गातील पदावर हस्तांतरित केले जातील.

परंतु, उक्त महाविद्यालयातील अध्यापक वर्गातील सदस्य किंवा इतर कर्मचारी यांचे त्यांनी त्यांची संमती दिल्याखेरीज, असे हस्तांतरण होणार नाही :

परंतु, आणखी असे की, जर अशा एखाद्या अध्यापकाने किंवा इतर कर्मचार्याने अशा हस्तांतरणास संमती दिली नाही तर, त्यावेळी अंमलात असणाऱ्या कायद्याच्या तरतुदींमध्ये किंवा कोणत्याही संविदेत काहीही अंतर्भूत असले तरी, त्यास सेवेतून निवृत्त केले जाईल. त्याला अशा निवृत्तीच्या संबंधात कोणतीही नुकसानभरपाई किंवा भरपाई मिळण्याचा हक्क असणार नाही, पण या निवृत्तीच्या दिनांकापर्यंत त्याने केलेल्या सेवेच्या कालावधीबद्दल निवृत्तीचे सर्व फायदे मिळण्याचा मात्र त्याला हक्क असेल.

९. (१) शासनाच्या पूर्वपरवानगीशिवाय, विद्यापीठ—

शासनाचे नियंत्रण.

(अ) अध्यापकांची, अधिकाऱ्यांची किंवा इतर कर्मचार्यांची कोणतीही नवीन पदे निर्माण करणार नाही ;

(ब) त्याच्या अध्यापकांचे, अधिकाऱ्यांचे व इतर कर्मचार्यांचे वेतन, भत्ते, सेवानिवृत्तिंतरचे लाभ व इतर लाभ यांत सुधारणा करणार नाही ;

(क) त्याच्या कोणत्याही अध्यापकांना, अधिकाऱ्यांना किंवा इतर कर्मचार्यांना कोणतेही विशेष वेतन, भत्ते किंवा कोणत्याही स्वरूपाचे अन्य अतिरिक्त पारिश्रमिक, तसेच सानुग्रह प्रदान किंवा वित्तीय भार अपेक्षित असणारे अन्य लाभ देणार नाही ;

(ड) ठराविक प्रयोजनासाठी मिळालेला कोणताही निधी, तो ज्या प्रयोजनासाठी मिळालेला आहे, त्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनासाठी वापरणार नाही ;

(ई) शासनाकडून किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग किंवा कोणतीही व्यक्ती किंवा निकाय यांच्याकडून मिळणाऱ्या निधीतून ज्या प्रयोजनाकरिता निधी मिळाला आहे, त्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनाकरिता कोणत्याही विकास कामासाठी खर्च करणार नाही ;

(फ) संलग्न महाविद्यालयासंबंधात ज्यामुळे प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे शासनाचे वित्तीय दायित्व वाढेल, असा कोणताही निर्णय घेणार नाही.

(२) शासनावर, प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्ष, तात्काळ किंवा त्यानंतर कोणतेही वित्तीय दायित्व येत नसेल तर ती बाब मंजुरीसाठी शासनाकडे न पाठविता, पुढील ठिकाणाहून मिळणाऱ्या निधीतून खर्च करण्यास विद्यापीठ सक्षम असेल,—

- (अ) शासनाकडून कोणत्याही अंशदानाच्या हिश्याशिवाय निधी देणारी विविध अभिरकरणे ;
- (ब) स्वयंधारित तत्वावर सुरु करण्यात आलेल्या अभ्यासविषयक कार्यक्रमांची फी ;
- (क) विद्यापीठाच्या उद्दिष्टांना चालना देण्यासाठी व्यक्ती, उद्योग, संस्था, संघटना किंवा कोणतीही व्यक्ती यांच्याकडून मिळालेले अंशदान ;
- (ड) विद्यापीठाने दिलेल्या विद्याविषयक किंवा इतर सेवांकरिता अंशदाने किंवा फी ;
- (ई) पुढील प्रयोजनांकरिता विद्यापीठाने स्थापित केलेला विकास निधी, कोणताही असल्यास,—

(एक) विनिर्दिष्ट कालावधीकरिता विविध प्रवर्गात पदे निर्माण करणे ;

(दोन) आपल्या स्वतःच्या निधीतून निर्माण केलेल्या पदांच्या बाबतीत, ती पदे शासकीय अंशदान मिळत असलेली पदे धारण करणाऱ्या व्यक्तींकडून धारण केली जात असतील तर, वेतन, भत्ते व इतर लाभ देणे ;

(तीन) स्वयंधारित तत्वावर कोणताही विद्याविषयक कार्यक्रम सुरु करणे ;

(चार) कोणत्याही विकासविषयक कामावर खर्च करणे.

(३) या अधिनियमात अंतर्भूत असलेल्या तरतुदीनुसार शासन, समान मानके साध्य करण्यासाठी आणि ती ठेवण्यासाठी, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे विद्यापीठाचे अधिकारी, अध्यापक व इतर कर्मचारीवर्ग आणि (शासन, केंद्र शासन आणि स्थानिक प्राधिकरणे यांच्याकडून व्यवस्थापन करण्यात येत असलेली व चालवण्यात येत असलेली महाविद्यालये व संस्था खेरीज करून) संलग्न महाविद्यालयातील व मान्यताप्राप्त संस्थांमधील अध्यापक इतर कर्मचारीवर्ग यांचे वर्गीकरण, त्यांची निवड व नियुक्ती करण्याची रीत व प्रकार, अतिरिक्त ठरलेले अध्यापक व कर्मचारी सामावून घेणे, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती आणि इतर मागासवर्ग यांतील व्यक्तींसाठी पदे राखून ठेवणे, त्यांची कर्तव्ये, कार्यभार, वेतन, भत्ते, सेवानिवृत्तीनंतरचे इतर लाभ, वर्तणूक व शिस्तविषयक बाबी, सेवेच्या इतर शर्ती यासंबंधी प्रमाण संहिता विहित करू शकेल. अशी संहिता विहित करण्यात आल्यानंतर संहितेमधील तरतुदी अधिभावी ठरतील आणि या अधिनियमान्वये करण्यात आलेले परिनियम, आदेश, विनियम आणि नियम यांत करण्यात आलेल्या तरतुदी संहितेमध्ये अंतर्भूत असलेल्या बाबींच्या संबंधात त्या संहितेमधील तरतुदींशी जेथवर विसंगत असतील तेथवर विधिग्राह्य असतील.

(४) कलम ५ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेले अधिकार व कर्तव्ये अनुक्रमे वापरण्यात व पार पाडण्यात विद्यापीठाने कसूर केली असेल त्याबाबतीत किंवा विद्यापीठाने असे अधिकार व कर्तव्ये समुचित रीतीने अनुक्रमे वापरलेले किंवा पार पाडलेली नसतील किंवा शासनाने काढलेल्या कोणत्याही आदेशाचे पालन केलेले नसेल त्या बाबतीत, शासना, त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर,

विद्यापीठास अशा अधिकारांचा योग्य वापर करण्याचे किंवा अशी कर्तव्ये योग्य रीतीने पार पाडण्याचे किंवा आदेशाचे पालन करण्याचे निदेश देता येतील व अशा निदेशांचे पालन करणे हे विद्यापीठाचे कर्तव्य असेल.

(५) शासनास, त्यास योग्य वाटेल अशा ठराविक कालांतराने विद्यापीठाच्या, किंवा विद्यापीठाकडून संचालित असे महाविद्यालय, प्रशाळा किंवा संस्था हिच्या लेख्यांची नियमितपणे चाचणी, लेखापरीक्षा किंवा संपूर्ण लेखापरीक्षा करता येईल.

प्रकरण तीन

विद्यापीठाचे अधिकारी

(अ) कुलपती

कुलपती आणि त्यांचे अधिकार. १०. (१) महाराष्ट्राचे राज्यपाल हे विद्यापीठाचे कुलपती असतील व त्यांच्या पदपरत्वे ते विद्यापीठाचे प्रमुख असतील.

(२) कुलपती हा उपस्थित असेल तेव्हा, विद्यापीठाच्या दीक्षांत समारंभाचे अध्यक्षपद स्वीकारील व तो कुलगुरुस कोणत्याही विशिष्ट प्रयोजनाकरिता आवश्यक असेल तेव्हा विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाची सभा बोलाविण्याचा निदेश देऊ शकेल व कुलगुरु अशा सभेचे कार्यवृत्त कुलपतीस, त्याच्या अवलोकनार्थ सादर करील.

(३) कुलपतीस, त्यास योग्य वाटतील ते विद्यापीठाच्या कोणत्याही कारभाराशी संबंधित असे अभिलेख व माहिती मागविता येईल व त्यावर त्यास विद्यापीठाच्या हिताच्या दृष्टीने योग्य वाटतील असे निदेश देता येतील व विद्यापीठाची प्राधिकरणे व अधिकारी अशा निदेशांचे पालन करतील.

(४) कुलपतीस कुलगुरुकडून लेखी अहवाल घेतल्यानंतर कोणत्याही प्राधिकरणाचा, निकायाचा, समितीचा किंवा अधिकाऱ्यांचा कोणताही ठराव, आदेश किंवा कामकाज हे कुलपतीच्या मते या अधिनियमाशी किंवा त्याखाली केलेल्या परिनियमांशी, आदेशांशी किंवा विनियमाशी सुसंगत नसेल किंवा विद्यापीठाच्या हिताचे नसेल तर ते स्थगित करता येईल, किंवा त्यात फेरफार येईल, आणि विद्यापीठाचे प्राधिकरण, निकाय, समिती व अधिकारी त्यांचे पालन करील :

परंतु, कुलपती असा कोणताही आदेश देण्यापूर्वी, प्राधिकरण, निकाय, समिती किंवा यथास्थिति, अधिकारी यांना असा आदेश का देण्यात येऊ नये यांची कारणे विनिर्दिष्ट मुदतीत दाखविण्यास फर्मावील व कुलपतीने ठरवून दिलेल्या कालावधीत जर कोणतेही कारण दाखविण्यात आले तर तो ते विचारात घेईल आणि ज्या बाबतीत त्यास आवश्यक वाटेल त्याबाबतीत व राज्य शासनाशी विचारविनियम करून तो या प्रकरणात कोणती कार्यवाही करावयाची हे ठरवील व त्याचा निर्णय अंतिम राहिल.

(५) ज्या बाबतीत कुलपतीच्या मते, निवडून दिलेल्या किंवा नामनिर्देशित केलेल्या किंवा नियुक्त केलेल्या किंवा स्वीकृत केलेल्या कोणत्याही सदस्याचे वर्तन, विद्यापीठाचे किंवा कोणत्याही प्राधिकरणाचे किंवा निकायाचे किंवा समितीचे कामकाज सुरळीत चालण्यास बाधक ठरत असेल तर त्यास, अशा सदस्यास त्याचे लेखी स्पष्टीकरण देण्याची संधी दिल्यानंतर, अशा प्रकारचे कोणतेही स्पष्टीकरण मिळाल्यास त्यावर विचार करून आणि असे करणे आवश्यक आहे याबद्दल स्वतःची खात्री करून घेतल्यानंतर अशा सदस्यास त्याला योग्य वाटेल तेवढ्या कालावधीकरिता निलंबित करता येईल किंवा अपात्र ठरवता येईल.

(६) (अ) कुलपतीस, तो निदेश देईल अशा एक वा अनेक व्यक्तींकडून किंवा मंडळीकडून कोणतेही विद्यापीठ, तिच्या इमारती, प्रयोगशाळा, ग्रंथालये, कार्यशाळा यांची व विद्यापीठाने चालविलेले त्याच्या व्यवस्थेखाली असलेले किंवा त्याने मान्यता दिलेले कोणतेही महाविद्यालय, परिसंस्था किंवा वसतिगृह यांची साधनसामग्री व विद्यापीठाकडून किंवा त्याच्यावतीने किंवा त्याच्या विद्यमाने चालविण्यात येणारी अध्यापनाची किंवा इतर कामे यांची आणि परीक्षा संचालन किंवा विद्यापीठाची इतर कामे यांच्या तपासणीची व्यवस्था करण्याचा अधिकार असेल आणि विद्यापीठाच्या प्रशासनाशी किंवा अर्थव्यवस्थेशी संबंधित असलेल्या कोणत्याही बाबीसंबंधी अशाच रीतीने चौकशी करण्याचा अधिकार असेल ;

(ब) कुलपती प्रत्येक प्रकरणी, अशी तपासणी किंवा चौकशी करवून घेण्याच्या आपल्या हेतुबद्दलची यथोचित नोटीस विद्यापीठास देईल आणि विद्यापीठास प्रतिनिधी नियुक्त करण्याचा हक्क असेल उक्त प्रतिनिधीस अशा तपासणीच्या किंवा चौकशीच्या वेळी, उपस्थित राहण्याचा व आपली बाजू मांडण्याचा हक्क असेल ;

(क) अशा तपासणी किंवा चौकशी करवून घेण्यात आल्यानंतर, कुलपती, अशा तपासणीचे किंवा चौकशीचे निष्कर्ष कुलगुरुस लेखी कळवू शकेल आणि कुलगुरु, व्यवस्थापन परिषदेस, कुलपतीचे त्यावरील मत कळवील आणि कुलपतीने विनिर्दिष्ट केली असेल अशा कालमर्यादेत, आपले मत त्याच्यामार्फत, कुलपतीस कळविण्यासाठी व्यवस्थापन परिषदेस फर्मावील. व्यवस्थापन परिषदेने, विनिर्दिष्ट कालमर्यादेत, आपले मत कळविल्यास ते मत विचारात घेतल्यानंतर किंवा व्यवस्थापन परिषदेने विनिर्दिष्ट कालमर्यादेत आपले मत कळविण्यास कसूर केल्यास, ती कालमर्यादा संपल्यानंतर, कुलपतीला पुढील कार्यवाही म्हणून व्यवस्थापन परिषदेने करावयाच्या कारवाईबाबत तिला सल्ला देता येईल आणि अशी कारवाई करण्यासाठी कालमर्यादा निश्चित करता येईल ;

(ड) व्यवस्थापन परिषद, अशा रीतीने निश्चित केलेल्या मुदतीच्या आत, कुलपतीने दिलेल्या सल्ल्यानुसार जी कारवाई करण्यात आली असेल किंवा करावयाचे योजिले असेल त्याबद्दल कुलगुरुमार्फत, कुलपतीस कळवील ;

(ई) कुलपतीस, निश्चित केलेल्या मुदतीच्या आत, त्याचे समाधान होईल अशी रीतीने, व्यवस्थापन परिषदेकडून कारवाई करण्यात आली नसेल त्याबाबतीत, आणि व्यवस्थापन परिषदेने सादर केलेले स्पष्टीकरण किंवा दिलेले अभिवेदन विचारात घेतल्यानंतर त्यास योग्य वाटेल त्याप्रमाणे, निदेश देता, येतील आणि व्यवस्थापन परिषद व इतर संबंधित प्राधिकारी अशा निदेशांचे पालन करतील ;

(फ) निकटपूर्वीच्या पोट-कलमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, कोणत्याही बाबीच्या संबंधात विद्यापीठाचे कामकाज हे विद्यापीठाच्या उद्देशांच्या पुष्ट्यर्थ किंवा हा अधिनियम आणि परिनियम आणि विनिमय यांच्या उपबंधानुसार चालविण्यात येत नाही किंवा विद्यापीठाचे अध्यापन, परीक्षा, संशोधन, विस्तार शिक्षण, प्रशासन अथवा वित्त व्यवस्था यांचा दर्जा कायम ठेवण्यासाठी विशेष उपाय योजने इष्ट आहे असे कुलपतीचे कोणत्याही वेळी मत होईल तर त्यास, ज्या बाबीसंबंधातील स्पष्टीकरण आवश्यक असेल ती बाब, कुलगुरुमार्फत, व्यवस्थापन परिषदेस सूचित करता येईल आणि तो विनिर्दिष्ट करील अशा मुदतीच्या आत असे स्पष्टीकरण देण्याबद्दल व्यवस्थापन परिषदेस फर्माविता येईल. विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या मुदतीच्या आत, कोणतेही स्पष्टीकरण देण्यात,

व्यवस्थापन परिषद कसूर करील किंवा कुलपतीच्या मते समाधानकारक नसेल असे स्पष्टीकरण व्यवस्थापन परिषद देईल तर, कुलपतीस, त्यास आवश्यक वाटतील असे निदेश देता येतील आणि व्यवस्थापन परिषद व इतर संबंधित प्राधिकारी अशा निदेशांचे पालन करतील ;

(ग) व्यवस्थापन परिषद, कुलपती वेळोवेळी फर्मावील त्याप्रमाणे, विद्यापीठाचे प्रशासन व अर्थव्यवस्था यासंबंधीची माहिती पुरवील ;

(ह) व्यवस्थापन परिषद, राज्य शासन वेळोवेळी फर्मावील त्याप्रमाणे, विद्यापीठाची मालमत्ता किंवा त्याचे कामकाज यासंबंधातील विवरण किंवा इतर माहिती राज्य शासनास देईल.

(७) कुलपती या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये कुलपतीला प्रदान करण्यात येतील किंवा त्याच्याकडे निहित असतील अशा अन्य अधिकारांचा वापर करील व अशी अन्य कर्तव्ये पार पाडील.

(ब) प्रतिकुलपती

प्रतिकुलपती. ११. (१) महाराष्ट्र राज्याचे वैद्यकीय शिक्षण मंत्री, विद्यापीठाचे प्रति-कुलपती असतील आणि ते कुलपतीच्या अनुपस्थितीत विद्यापीठाच्या पदवीदान समारंभाच्या वेळी अध्यक्ष म्हणून काम करतील.

(२) प्रति-कुलपतीला स्वतःच्या माहितीकरिता विद्यापीठाच्या कामकाजासंबंधी असलेले कोणतेही कागदपत्र मागविता येतील व विद्यापीठ अशा मागणीचे पालन करील.

(३) विद्यापीठाच्या कामकाजाचा वार्षिक कार्यक्रम, प्रति-कुलपतीकडे त्यांच्या माहितीसाठी पाठविण्यात येईल व त्याने केलेल्या कोणत्याही सूचनेचा व्यवस्थापन परिषदेकडून विचार करण्यात येईल.

(४) तसेच, तो, कुलपती, लेखी आदेशाद्वारे, प्रति-कुलपतीकडे सोपवील अशा कुलपतीच्या इतर अधिकारांचा वापर करील व अशी इतर कर्तव्ये बजावील, आणि अशा रीतीने अधिकार व कर्तव्ये सोपविणे हे, अशा आदेशात विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशा निर्बंधास व शर्तीस अधीन असेल.

(क) विद्यापीठाचे इतर अधिकारी

विद्यापीठाचे इतर अधिकारी. १२. विद्यापीठाचे अन्य अधिकारी पुढीलप्रमाणे असतील :—

- (१) कुलगुरु,
- (२) प्रति-कुलगुरु,
- (३) विद्याशाखांचे अधिष्ठाते,
- (४) कुलसचिव,
- (५) परीक्षांचे नियंत्रक,
- (६) वित्त व लेखा अधिकारी,

(७) परिनियमांद्वारे विद्यापीठाचे अधिकारी म्हणून विहित करण्यात येतील असे विद्यापीठाच्या सेवेतील इतर अधिकारी.

१३. (१) कलम १४ अ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे नियुक्त करण्यात आलेला एक कुलगुरु कुलगुरु व प्रति-कुलगुरु असेल तो, विद्यापीठाचा मुख्य कार्यकारी व विद्याविषयक अधिकारी असेल, आणि तो व्यवस्थापन परिषद, विद्यापरिषद, परीक्षा मंडळ, वित्त समिती व ग्रंथालय समित्या यांचा पदसिद्ध अध्यक्ष असेल व तो कुलपतीच्या आणि प्रति-कुलपतीच्या अनुपस्थितीत विद्यापीठाच्या कोणत्याही दीक्षांत समारंभास, तसेच अधिसभेच्या कोणत्याही सभेत अध्यक्ष म्हणून काम पाहील. कुलगुरुचे अधिकार व कर्तव्ये कलम १६ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे असतील.

(२) प्रति-कुलगुरुची नियुक्ती कलम १५ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे होईल व ज्या बाबतीत त्याची नियुक्ती करण्यात आलेली असेल त्या बाबतीत तो व्यवस्थापन परिषदेची मान्यता घेऊन कुलगुरुने विशेषरीत्या त्यास नेमून दिलेली कर्तव्ये पार पाडण्यात जबाबदार राहिल व तो कुलगुरुच्या अनुपस्थितीत विद्यापीठाच्या प्राधिकरणाच्या सभांचे अध्यक्षस्थान स्वीकारील.

(३) अन्यथा तरतूद करण्यात आली असेल त्याव्यतिरिक्त, कुलगुरु व प्रति-कुलगुरु यांच्या वित्तलब्धी आणि त्यांच्या सेवेच्या अटी व शर्ती शासनाद्वारे वेळोवेळी ठरवून देण्यात येतील त्याप्रमाणे असतील.

(४) या प्रकरणात तरतूद करण्यात आल्याप्रमाणे विद्यापीठाच्या इर अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करण्यात येईल व ते त्याद्वारे विहित करण्यात येतील अशा अधिकारांचा वापर करतील व अशी कर्तव्ये पार पाडतील.

(५) विद्यापीठाच्या इतर अधिकाऱ्यांच्या सेवाशर्ती परिनियमात विहित केल्याप्रमाणे असतील.

१४. ^१[(१) कुलपती हा, कुलगुरुची पुढील पद्धतीने नियुक्ती करील :—

(अ) कुलगुरुच्या नियुक्तीसाठी कुलपतीला योग्य अशा नावांची शिफारस करण्याकरिता पुढील सदस्यांचा समावेश असलेली एक समिती असेल :—

(एक) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेला सदस्य, जो सर्वोच्च न्यायालयाचा निवृत्त न्यायाधीश असेल किंवा उच्च न्यायालयाचा निवृत्त मुख्य न्यायमूर्ती असेल अथवा राष्ट्रीय ख्यातीचा विख्यात संशोधक असेल किंवा त्याला आरोग्य विज्ञान शिक्षण क्षेत्रातील पद्म पुरस्कार मिळाला असेल ;

(दोन) वैद्यकीय शिक्षण व औषधीद्रव्ये विभागाचा प्रधान सचिव किंवा सचिव किंवा राज्य शासनाने नामनिर्देशित केलेला शासनाच्या सचिवाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला कोणताही अधिकारी ;

(तीन) राज्य शासनाने, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, विनिर्दिष्ट केलेल्या रीतीने व्यवस्थापन परिषद व विद्यापरिषद यांनी संयुक्तपणे नामनिर्देशित केलेला अखिल भारतीय आरोग्य विज्ञान संस्था, नवी दिल्ली, भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद याच्या अधिपत्याखालील राष्ट्रीय संस्था किंवा अन्य कोणतीही राष्ट्रीय आरोग्य विज्ञान संस्था किंवा संशोधन प्रयोगशाळा यांसारख्या आरोग्य विज्ञान आणि तत्संबंधातील संशोधन याच्याशी निगडित असलेल्या राष्ट्रीय ख्यातीच्या संस्था किंवा संघटना यांचा संचालक किंवा प्रमुख ;

(ब) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेला सदस्य हा समितीचा अध्यक्ष असेल ;

१ सन २००९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २६ च्या कलम २(क) अन्वये पोट-कलम (१) समाविष्ट करण्यात आले.

(क) नामनिर्देशित केलेले सदस्य हे विद्यापीठाशी किंवा कोणत्याही महाविद्यालयाशी किंवा विद्यापीठाच्या कोणत्याही मान्यताप्राप्त संस्थेशी संबंधित नसलेल्या व्यक्ती असतील ;

(ड) समितीचे सर्व तीन सदस्य उपस्थित असल्याखेरीज समितीची कोणतीही बैठक घेतली जाणार नाही ”;]

(२) नामिका तयार करण्याची प्रक्रिया ही कुलगुरुची जागा रिक्त होण्याच्या संभाव्य तारखेपूर्वी कमीतकमी तीन महिने अगोदर सुरु होईल व ती कुलपतीने ठरवून दिलेल्या कालावधीत पूर्ण करण्यात येईल. तथापि, कुलपतीला, निकडीच्या परिस्थितीत कालावधी वाढविणे भाग असल्यास, तो तसे करील ; मात्र, असा वाढविण्यात आलेला कालावधी तीन महिन्यांपेक्षा जास्त असणार नाही.

^१[(३) समिती, कुलपतीच्या विचारार्थ कमीत-कमी पाच योग्य व्यक्तींच्या नामिकेची कुलगुरु म्हणून नियुक्ती केली जाण्यासाठी शिफारस करील. अशा रीतीने शिफारस करण्यात आलेली नावे, कोणताही पसंतीक्रम न दर्शविता वर्णक्रमानुसार नमूद केलेली असतील, नामिकेत समाविष्ट असलेल्या प्रत्येक व्यक्तीच्या योग्यतेची सविस्तर लेखी माहिती अहवालासोबत असेल.

(३अ) कुलगुरु म्हणून नियुक्तीसाठी समितीद्वारे शिफारस केलेली व्यक्ती,—

(अ) प्रख्यात विद्वान असेल किंवा उच्च दर्जाचा प्रशासक असेल ;

(ब) स्वतःच्या उदाहरणाने नेतृत्व करण्यास समर्थ असेल ;

(क) दूरदृष्टी देण्यास समर्थ असेल आणि ती दृष्टी विद्यार्थ्यांच्या व समाजाच्या हितासाठी प्रत्यक्षात आणण्यास सक्षम असेल ; आणि

(ड) राज्य शासनाने, कुलपतींशी विचारविनिमय करून, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे विनिर्दिष्ट केलेली अशी शैक्षणिक अर्हता व अनुभव धारण करणारी असेल ;

(३ब) सर्वात योग्य उमेदवारांची शिफारस व्हावी याची सुनिश्चिती करण्याकरिता, पात्रतेच्या शर्ती व कुलगुरु म्हणून नियुक्तीसाठी नावांच्या शिफारशीची प्रक्रिया यांना मोठ्या प्रमाणात प्रसिद्धी देण्यात येईल.”]

(४) कुलपती नामिकेत समाविष्ट असलेल्या व्यक्तींपैकी एका व्यक्तीची कुलगुरु म्हणून नियुक्ती करील ;

परंतु,

(अ) अशाप्रकारे शिफारस केलेल्या व्यक्तीपैकी कोणतीही व्यक्ती कुलपतीला मान्य नसेल तर त्याचा त्या प्रयोजनासाठी एकतर त्याच समितीकडून किंवा या प्रयोजनासाठी नवीन समितीची रचना केल्यानंतर अशा नवीन समितीकडून नवीन नामिका मागवता येईल ;

(ब) पहिल्या कुलगुरुची नियुक्ती राज्य शासनाच्या शिफारशीवर कुलपतीकडून करण्यात येईल, अशाप्रकारे शिफारस केलेल्या व्यक्ती पोट-कलम (३) मध्ये निर्धारित केलेले निकष पूर्ण करतील.

१ सन २००९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २६ च्या कलम २(ख) अन्वये पोट-कलम (३) दाखल करण्यात आले.

(५) कुलगुरु म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली व्यक्ती ही तिच्या सेवा कराराच्या अटी व शर्तीना अधीन राहून, तिने अधिकारपद ग्रहण केल्याच्या तारखेपासून पाच वर्षांचा करार अवधी किंवा तिच्या वयाची ६५ वर्षे पूर्ण होईपर्यंतचा अवधी या दोन्हीपैकी जो कोणताही अवधी अगोदर पूर्ण होईल तोवर पद धारण करील आणि तो पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र असणार नाही.

(६) कुलगुरु म्हणून नियुक्ती करण्यात आलेली व्यक्ती ही या नियुक्तीपूर्वी ज्या कोणत्या पदावर कायम आली असेल त्या पदावर धारणाधिकार, कोणताही असल्यास, धारण करील.

(७) पुढीलपैकी कोणत्याही परिस्थितीत, मात्र ती तशी आहे की नाही याचा निर्णय केवळ कुलपती करील :—

(अ) ज्या बाबतीत पोट-कलम (१) अन्वये नियुक्त करण्यात आलेल्या समितीला कुलपतीने विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीत कोणत्याही नावाची शिफारस करता येत नसेल ;

(ब) ज्या बाबतीत मृत्यू, राजीनामा यामुळे किंवा अन्य कारणामुळे कुलगुरुचे पद रिक्त झाले असेल व ते पद पोट-कलम (१) ते (४) च्या तरतुदीनुसार सुकरतेने व शीघ्रतेने भरता येत नसेल ;

(क) ज्या बाबतीत रजा, आजार यामुळे किंवा अन्य कारणामुळे कुलगुरुचे पद तात्पुरते रिक्त झाले असेल ;

(ड) ज्या बाबतीत कुलगुरुचा पदावधी समाप्त होत असेल ; किंवा

(ई) ज्या बाबतीत इतर कोणत्याही प्रकारची निकडीची परिस्थिती असेल त्याबाबतीत,

कुलपतीला कोणत्याही योग्य अशा व्यक्तीची, त्याच्या आदेशात तो विनिर्दिष्ट करील अशा एकूण ^१[(बारा)] महिन्यांपेक्षा अधिक नसेल इतक्या मुदतीकरिता कुलगुरु म्हणून काम करण्यासाठी नियुक्ती करता येईल ;

परंतु, अशाप्रकारे नियुक्त करण्यात आलेली व्यक्ती ही, पोट-कलम (१) ते (४) च्या तरतुदीनुसार कुलगुरु म्हणून नियुक्त केलेली व्यक्ती ज्या तारखेस पद ग्रहण करील किंवा कुलगुरु त्या पदावर ज्या तारखेस पुन्हा रुजू होईल, त्या तारखेपासून पदावर राहणार नाही.

(८) कुलगुरु हा विद्यापीठाचा पूर्ण वेळ वेतन अधिकारी असेल व त्याला राज्य शासनाने निर्धारित केल्याप्रमाणे वेतन व भत्ते मिळतील. याखेरीज त्याला मोफत सुसज्ज निवासस्थान, मोटारगाडी (तिचे परिरक्षण, दुरुस्ती व त्यासाठी आवश्यक असलेल्या इंधनासह) व शोफरची मोफत सेवा मिळण्याचा हक्क असेल.

(९) राज्य शासन वेळोवेळी मान्यता देईल असा आतिथ्य भत्ता, कुलगुरुकडे देण्यात येईल.

(१०) जर एखाद्या व्यक्तीस राज्याच्या एकत्रित निधीतून मानधन मिळत असेल किंवा जर संलग्न महाविद्यालयाच्या किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेच्या प्राचार्याची किंवा विद्यापीठाच्या अध्यापकाची कुलगुरु म्हणून नियुक्ती झालेली असेल तर कुलगुरु म्हणून असलेल्या अशा व्यक्तीच्या पदावधीत तिच्या सेवेच्या अटी व शर्तीमध्ये त्याचे अहित होईल अशा प्रकारे फेरफार करण्यात येणार नाही :

१. सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १७ च्या कलम २ अन्वये मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

परंतु, अशा पदावरील परिणामस्वरूप रिक्त जागा, कुलगुरु म्हणून असलेल्या त्याच्या पदावधीत दीर्घ मुदतीच्या नियुक्तीद्वारे भरण्यात येणार नाही.

(११) पूर्वगामी कलमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, पोट-कलम (६) मध्ये निर्दिष्ट केलेली व्यक्ती त्या पदाच्या सेवेच्या अटी व शर्तीनुसार तिच्या मूळ पदावरून निवृत्त होईल.

(१२) कुलगुरुला आपल्या सहीने कुलपतीला पत्र लिहून एक महिन्याची नोटीस देऊन आपल्या पदाचा राजीनामा देता येईल आणि त्याचा राजीनामा कुलपतीने स्वीकारणे किंवा उक्त नोटीशीचा कालावधी समाप्त होणे यापैकी जे अगोदर घडेल त्या दिवसापासून तो आपल्या पदावर राहणार नाही.

(१३) कुलपतीची जर अशी खात्री पटेल की, पदधारक हा—

(अ) भ्रमिष्ट झाला आहे आणि सक्षम न्यायालयाने तसे जाहीर केले आहे ;

(ब) नैतिक अधोगती अंतर्भूत असलेल्या कोणत्याही गुन्हाबद्दल न्यायालयाकडून सिद्धापराध ठरविण्यात आलेला आहे ;

(क) अमुक्त नादार झाला आहे आणि सक्षम न्यायालयाने तसे जाहीर केले आहे ;

(ड) तो शारीरिकदृष्ट्या अपात्र झाला आहे आणि दीर्घकाळाच्या आजारामुळे किंवा विकलांगतेमुळे त्याची कार्ये पार पाडण्यास तो असमर्थ झालेला आहे ;

(ई) राजकारणात भाग घेणाऱ्या कोणत्याही राजकीय पक्षाचा किंवा कोणत्याही संघटनेचा तो सदस्य आहे किंवा कोणत्याही राजकीय चळवळीत किंवा कार्यात तो भाग घेतो किंवा त्याच्या सहायार्थ वर्गणी देतो ;

तर कुलगुरुला त्याच्या पदावरून काढून टाकता येईल.

स्पष्टीकरण.—या उपखंडाच्या प्रयोजनांसाठी, कोणताही पक्ष राजकीय पक्ष आहे, किंवा कसे किंवा कोणतीही संघटना राजकारणामध्ये भाग घेते किंवा कसे आणि कोणतीही चळवळ किंवा कार्य या उपखंडाच्या व्याप्तीमध्ये येते किंवा कसे, त्या बाबतीत कुलपतीचा त्या संबंधीचा निर्णय अंतिम राहिल :

परंतु, खंड (ड) आणि (ई) अन्वये कुलगुरुला काढून टाकण्यापूर्वी कुलपती कुलगुरुला कारणे दाखवण्याची वाजवी संधी देईल.

प्रतिकुलगुरुची नियुक्ती करण्याची रीत. १५. (१) कुलपतीला, कुलगुरुशी विचारविनियम केल्यानंतर, एखादा विख्यात वैद्यकीय शिक्षण तज्ज्ञ असलेल्या सुयोग्य व्यक्तीची विद्यापीठासाठी प्रतिकुलगुरु म्हणून नियुक्ती करता येईल ;

परंतु असे की, प्रतिकुलगुरु हा, ज्याने आरोग्य विज्ञान संस्थेमध्ये सात वर्षांपेक्षा कमी नसेल एवढ्या कालावधीसाठी प्रपाठक किंवा प्राचार्य हे पद धारण केले आहे, अशी व्यक्ती असेल.

(२) प्रतिकुलगुरुचा पदावधी कुलगुरुच्या पदावधी एवढा किंवा तो वयाची साठ वर्षे पूर्ण करीपर्यंत यापैकी जे अगोदर घडेल तोपर्यंत असेल.

(३) प्रतिकुलगुरु हा विद्यापीठाचा पूर्णकालिक वेतनी अधिकारी असेल आणि त्याला अनुज्ञेय असणारे वेतन व भत्ते तसेच त्याच्या सेवेच्या अटी व शर्ती या शासनाने निर्धारित केल्यानुसार असतील.

(४) प्रतिकुलगुरुचे पद रिक्त राहिले असेल तर किंवा आजारपण, रजा किंवा इतर कोणतेही कारण यामुळे कुलगुरु आपल्या पदाची कामे पार पाडण्यास असमर्थ झाला असेल तर त्यावेळी कुलपतीला कुलगुरुच्या शिफारशीवरून प्रतिकुलगुरु कामावर परत रुजू होईपर्यंत किंवा यथास्थिती, नवीन प्रतिकुलगुरु पद ग्रहण करीपर्यंत, प्रतिकुलगुरु म्हणून पदावर स्थानापन्न म्हणून काम करण्याकरिता योग्य अशा अर्हताप्राप्त व्यक्तीची नियुक्ती करता येईल.

१६. (१) कुलगुरु हा विद्यापीठाचा प्रमुख विद्याविषयक व कार्यकारी अधिकारी असेल आणि तो विद्यापीठाचा विद्याविषयक कार्यक्रमांच्या विकासासाठी जबाबदार असेल. विद्यापीठाचे कामकाज कार्यक्षमतापूर्वक व सुव्यवस्थितरीत्या चालते हे सुनिश्चित करण्यासाठी विद्यापीठाचे विद्याविषयक कार्यक्रमाचे प्रशासन आणि सामान्य प्रशासन यांच्यावर तो देखरेख करील व संनियंत्रण ठेवील.

कुलगुरुचे अधिकार व कर्तव्ये.

(२) त्याला विद्यापीठाच्या इतर कोणत्याही प्राधिकरणाच्या किंवा निकायाच्या कोणत्याही बैठकीमध्ये हजर राहण्याचा व बोलण्याचा हक्क असेल, परंतु तो त्या प्राधिकरणाचा किंवा निकायाचा अध्यक्ष किंवा सदस्य नसेल तर त्याला तेथे मत देण्याचा हक्क असणार नाही.

(३) कुलगुरुला कोणत्याही प्राधिकरणाच्या, निकायाच्या किंवा समितीच्या बैठकी बोलावणे आवश्यक वाटेल तेव्हा त्यांच्या बैठकी बोलावण्याचा त्याला अधिकार असेल.

(४) कुलगुरु, कुलपतींनी काढलेल्या निदेशांचे कडक अनुपालन किंवा यथास्थिती, अंमलबजावणी करण्यात येत असल्याबद्दल खात्री करून घेईल.

(५) हा अधिनियम, परिनियम, आदेश, नियम व विनियम यांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात येत आहे, तसेच हा अधिनियम, परिनियम, आदेश, नियम किंवा विनियम यांच्याशी विसंगत नसतील असे, प्राधिकरणांचे निकायांचे व समित्यांचे जे निर्णय असतील त्यांची योग्यरीत्या अंमलबजावणी करण्यात येत आहे याबाबत खात्री करून घेणे हे कुलगुरुचे कर्तव्य असेल.

(६) कुलगुरुला विद्यापीठाचे कोणतेही प्राधिकरण, निकाय किंवा समिती यांनी घेतलेला निर्णय किंवा संमत केलेला ठराव हा, त्याच्या मते, अधिनियम, परिनियम, आदेश, नियम किंवा विनियम यांच्या तरतुदींशी सुसंगत नसेल किंवा असा ठराव किंवा निर्णय हा विद्यापीठाच्या हिताचा नसेल तर त्याची अंमलबजावणी लांबणीवर टाकता येईल आणि संधी मिळाल्यानंतर ताबडतोब कारणे लेखी नमूद करून पुढील बैठकीमध्ये फेरविचारार्थ मांडण्यासाठी संबंधित प्राधिकरणाकडे, निकायाकडे किंवा समितीकडे परत पाठविता येईल. मतभेद कायम राहिले तर तो एक आठवड्यांच्या आत कारणे देऊन कुलपतीकडे निर्णयार्थ असा निर्णय सादर करील आणि असे केल्याबद्दल संबंधित प्राधिकरण, निकाय किंवा समिती यांना कळवील. कुलपतीचा निर्णय आल्यानंतर कुलगुरु कुलपतीच्या निदेशानुसार कार्यवाही करील आणि तदनुसार संबंधित प्राधिकरण, निकाय किंवा समिती यांना कळवील.

(७) निकडीच्या परिस्थितीत तातडीने कार्यवाही करण्यासारखी कारणे असल्याबद्दल कुलगुरुची खात्री पटली तर तो, त्यास आवश्यक वाटेल अशी कार्यवाही करील आणि शक्य तितक्या लवकर ज्या कारणामुळे निकडीची परिस्थिती निर्माण झाली असल्याबद्दल त्याची खात्री पटली ती कारणे आणि त्याने केलेली कार्यवाही ज्याने एरवी या बाबींच्या संबंधात कार्यवाही केली असती त्या प्राधिकरणाला किंवा निकायाला लेखी कळवील. निकडीची परिस्थिती खरोखरच होती किंवा कसे याबद्दल किंवा केलेल्या कार्यवाहीबद्दल (ज्या ठिकाणी विद्यापीठाच्या सेवेत असलेल्या कोणत्याही

व्यक्तीला अशा कार्यवाहीमुळे बाधा पोचत नसेल) किंवा दोन्हीबद्दल कुलगुरु आणि प्राधिकरण किंवा निकाय यांच्यामध्ये मतभेद निर्माण झाले तर ती बाब कुलपतीकडे निर्देशित करण्यात येईल, त्याचा निर्णय अंतिम असेल :

परंतु असे की, ज्याबाबतीत कुलगुरुने केलेल्या कार्यवाहीमुळे विद्यापीठाच्या सेवेत असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला बाधा पोचत असेल त्याबाबतीत अशा व्यक्तीला तिला अशा कार्यवाहीची नोटीस मिळाल्याच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत व्यवस्थापन परिषदेकडे अपील दाखल करता येईल.

(८) ज्याबाबतीत कोणतीही बाब परिनियम, आदेश, नियम किंवा विनियम यांद्वारे विनियमित करावयाची असेल, परंतु त्यासंबंधात कोणतेही परिनियम, आदेश, नियम किंवा विनियम नसतील तर कुलगुरु त्यास आवश्यक वाटतील असे निदेश देऊन ती बाब त्या वेळेपुरती विनियमित करील आणि संधी मिळाल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर संबंधित व्यवस्थापन परिषदेपुढे किंवा प्राधिकरण किंवा निकाय याच्यापुढे मांडील. त्याच बरोबर तो या संबंधात करावयाचे असलेले परिनियम, आदेश, नियम किंवा यथास्थिति, विनियम यांचा मसुदा विचारार्थ अशा प्राधिकरणापुढे किंवा निकायापुढे ठेवील.

(९) कुलगुरु हा, विद्यापीठ अध्यापकांसाठी नियुक्ती प्राधिकारी असेल आणि तो, नियुक्तीच्या प्रयोजनासाठी स्थापन करण्यात आलेल्या निवड समितीच्या शिफारशीनुसार व व्यवस्थापन परिषदेने संमती दिल्यानंतर अशा नियुक्त्या करील.

(१०) कुलगुरु हा, विद्यापीठातील सहायक कुलसचिवाच्या दर्जाच्या आणि त्याच्याशी समतुल्य व त्यावरील दर्जाच्या अधिकाऱ्यांसाठी नियुक्ती प्राधिकारी असेल व व्यवस्थापन परिषदेने संमती दिल्यानंतर अशा नियुक्त्या करील.

(११) विद्यापीठाची प्राधिकरणे किंवा निकाय किंवा समित्या यांचा अध्यक्ष या नात्याने, कुलगुरुला, प्राधिकरण, निकाय किंवा समिती यांच्या बैठकीतून सदस्यास, त्याने कामकाजात सतत अडथळे आणण्याचा किंवा ती थांबविण्याचा प्रयत्न केल्यामुळे किंवा सदस्याला न शोभणारी वर्तणूक केल्यामुळे निलंबित करण्याचा अधिकार प्रदान करण्यात येईल. तो ती बाब त्यानुसार कुलपतीला कळवील.

(१२) कुलगुरु, आदेशान्वये तरतूद केल्यानुसार, ठराविक कालांतराने विद्यापीठाच्या कामकाजाचा अहवाल व्यवस्थापन परिषदेपुढे ठेवील.

(१३) कुलगुरु, या अधिनियमांद्वारे किंवा तदन्वये त्याला प्रदान करण्यात येतील अशा अन्य अधिकारांचा वापर करील व अशी अन्य कर्तव्ये पार पाडील.

विद्याशाखांचे अधिष्ठाते. १७. (१) प्रत्येक विद्याशाखेसाठी एक अधिष्ठाता असेल व तो, ज्याला किमान दहा वर्षांचा अध्यापनाचा अनुभव आहे असा अध्यापक असेल. तो त्याच्या विद्याशाखेचा शैक्षणिक विकास, अध्यापनाचा व संशोधनाचा दर्जा राखणे व त्याच्या विद्याशाखेतील अध्यापकांचे प्रशिक्षण यांच्या संबंधात विद्यापरिषदेकडून मान्यता देण्यात आलेल्या विद्याविषयक धोरणांची अंमलबजावणी करण्याशी संबंधित व त्यास जबाबदार असलेला विद्यापीठाचा विद्याविषयक अधिकारी असेल.

(२) प्रत्येक विद्याशाखेचा अधिष्ठाता हा त्या विद्याशाखेच्या सदस्यांकडून त्याच्यामधूनच निवडण्यात येईल.

(३) अधिष्ठाता, ज्या ज्या वेळी आवश्यक असेल त्या त्या वेळी कुलगुरुशी विचारविनिमय करून विद्याशाखेच्या बैठकी बोलाविल व त्यांचे अध्यक्षपद स्वीकारील. तो विद्याशाखेची धोरणे व तिचा विकासविषयक कार्यक्रम तयार करील आणि तो योग्य प्राधिकरणांकडे त्याच्या विचारार्थ पाठविल.

(४) अधिष्ठाता, विद्याशाखेच्या शैक्षणिक विकासासाठी जबाबदार असेल. व्यवस्थापन परिषद, विद्यापरिषद, नियोजन मंडळ आणि परीक्षा मंडळ यांच्या, त्याच्या विद्याशाखेच्या विकासाशी संबंधित अशा निर्णयांची आणि विद्याशाखेच्या निर्णयांची व त्याच्या कक्षेतील अभ्यासमंडळांच्या निर्णयांची उचितरीत्या अंमलबजावणी करण्यात येत असल्याबद्दल खात्री करून येईल.

(५) कुलगुरुचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण यास अधीन राहून अधिष्ठाता, त्याला आवश्यक वाटेल असा सल्ला घेतल्यानंतर, नावनोंदणी पात्रता, प्रवेश, स्थलांतर, शिष्यवृत्त्या, छात्रवृत्त्या किंवा नादान्या, सत्रभाग मंजूर करणे, विद्यापीठाच्या परीक्षांना प्रवेश, यासंबंधातील विद्यार्थ्यांच्या तक्रारी विचारात घेईल.

(६) अधिष्ठाता, विद्यापरिषदेकडून निदेश देण्यात आल्यानंतर, विद्यापीठ विभाग, संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था यांनी त्यांच्या विद्याशाखेतील कोणत्याही शैक्षणिक कार्यक्रमासंबंधात केलेल्या कोणत्याही गैरव्यवहाराची चौकशी करील व त्याचे निष्कर्ष विद्यापरिषदेला कळविल.

(७) अधिष्ठाता, विद्यापरिषदेला सादर करण्यासाठी, त्याच्या विद्याशाखेतील अधिछात्रवृत्त्या, शिष्यवृत्त्या व इतर विशेषोपाधी देणे यासंबंधातील प्रस्ताव तयार करील.

१८. (१) नियुक्तीच्या प्रयोजनासाठी स्थापन करण्यात आलेल्या निवड समितीच्या कुलसचिव. शिफारशीवरून कुलगुरु कुलसचिवाची नियुक्ती करील.

(२) कुलसचिव हा विद्यापीठाचा मुख्य प्रशासनिक अधिकारी असेल. तो पूर्णकालिक वेतनी अधिकारी असेल व तो थेट कुलगुरुचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण याखाली काम करील.

(३) कुलसचिवाची नियुक्ती पाच वर्षासाठी करण्यात येईल व तो फेरनियुक्तीस पात्र असेल. कुलसचिवाची निवड करण्याच्या प्रयोजनासाठी असलेल्या अर्हता व लागणारा अनुभव हा विद्यापीठ अनुदान आयोगाने घालून दिल्याप्रमाणे व राज्य शासनाने मान्यता दिल्याप्रमाणे असेल.

(४) कुलसचिवाचे पद रिकामे होईल त्याबाबतीत, किंवा आजाराच्या कारणामुळे, अनुपस्थित असल्यामुळे किंवा अन्य कोणत्याही कारणामुळे कुलसचिव सहा महिन्यांपेक्षा अधिक नसेल इतका काळ आपल्या पदांची कर्तव्ये पार पाडण्यास असमर्थ असेल त्याबाबतीत कुलगुरु यथास्थिति, नवीन कुलसचिवाची नियुक्ती होऊन तो पद धारण करीतोपर्यंत किंवा कुलसचिव पदावर रुजू होईतोपर्यंत कुलसचिव म्हणून काय करण्यासाठी योग्य त्या व्यक्तीची नियुक्ती करील.

(५) कुलसचिव हा, अधिसभेचा, व्यवस्थापन परिषदेचा, विद्यापरिषदेचा व या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विहित करण्यात आलेल्या अशा इतर प्राधिकरणांचा, मंडळाचा व समित्यांचा सचिव म्हणून काम पाहील.

(६) कुलसचिव, हा अध्यापक, दीर्घ सुटी नसलेल्या विद्याविषयक कर्मचारीवर्ग व सहायक कुलसचिव व तत्सम दर्जाची किंवा त्यावरील दर्जाची पदे धारण करणारे इतर अधिकारी याव्यतिरिक्त विद्यापीठाच्या अन्य कर्मचाऱ्यांचा नियुक्ती व शिस्तभंगविषयक प्राधिकारी असेल. कुलसचिवाच्या

निर्णयामुळे बाधित झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस असा निर्णय त्यास कळल्यापासून तीस दिवसांच्या आत कुलगुरुकडे अपील दाखल करता येईल.

(७) विद्यापीठाच्या प्राधिकरणाच्या निर्णयास अधीन राहून कुलसचिवास विद्यापीठाच्या वतीने करार करण्याचा, दस्तऐवजांवर स्वाक्षरी करण्याचा व अभिलेख अधिप्रमाणित करण्याचा अधिकार असेल.

(८) कुलसचिव हा, विद्यापीठाच्या अभिलेखांच्या सामाईक शिक्क्याच्या आणि व्यवस्थापन परिषद त्याच्याकडे सुपूर्द करील अशा, विद्यापीठाच्या इतर मालमतेच्या अभिरक्षेसाठी जबाबदार असेल.

(९) कुलसचिव, कुलगुरुकडून मान्य करण्यात येईल अशा कार्यक्रमानुसार निवडणुका घेईल.

(१०) प्राधिकरणे, मंडळे किंवा समित्या यांच्याकडून वेळोवेळी मान्यता देण्यात येईल असे परिणियम, आदेश व विनियम यांची एक पुस्तिका कुलसचिव तयार करील व ती अद्ययावत ठेवील आणि प्राधिकरणाचे सर्व संबंधित सदस्य व विद्यापीठाचे अधिकारी यांना ती उपलब्ध करून देईल.

(११) प्रशासनात सुधारणा करण्याच्या संबंधातील तक्रारी व सूचना तो स्वीकारील व त्यावर योग्य ती कार्यवाही करण्यासंबंधात त्यांचा विचार करील.

(१२) कुलसचिव, या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये वेळोवेळी विहित करण्यात येतील किंवा कुलगुरुकडून त्यास नेमून देण्यात येतील अशा इतर अधिकारांचा वापर करील व अशी इतर कर्तव्ये पार पाडील.

परीक्षा नियंत्रण. १९. (१) (अ) परीक्षा नियंत्रकाची नियुक्ती त्या प्रयोजनासाठी रचना करण्यात आलेल्या निवड समितीच्या शिफाशीवरून कुलगुरुकडून करण्यात येईल.

(ब) परीक्षा नियंत्रक हा विद्यापीठाच्या परीक्षा व चाचण्या घेणे व त्यांचे निकाल जाहीर करणे या गोष्टीचा मुख्य प्रभारी अधिकारी असेल व परीक्षा मंडळाच्या अधीक्षणाखाली, निदेशाखाली व मार्गदर्शनाखाली आपली कामे पार पाडील. तो विद्यापीठाचा पूर्णवेळ वेतनी अधिकारी असेल व तो थेट कुलगुरुच्या नियंत्रणाखाली काम करील.

(क) त्याची नियुक्ती पाच वर्षांच्या मुदतीसाठी करण्यात येईल व तो फेरनियुक्तीस पात्र असेल. नियंत्रकाची निवड करण्याच्या प्रयोजनासाठी लागणारी अर्हता व अनुभव हा विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे असेल.

(२) नियंत्रक हा, प्राश्निक, परीक्षक व नियामक यांच्या नियुक्तीसाठी कलम ३१ च्या पोट-कलम (५) च्या खंड (अ) अन्वये स्थापन करण्यात आलेल्या समित्याव्यतिरिक्त, परीक्षा मंडळ व मंडळाकडून नियुक्त करण्यात आलेल्या समित्या यांचा सदस्य-सचिव असेल. त्यांच्या निर्णयांची त्वरित व योग्य अंमलबजावणी करण्यास तो जबाबदार असेल.

(३) पोट-कलम (१)(ब) च्या तरतुदीच्या सर्वसाधारणस बाधा न येता, विद्यापीठाच्या परीक्षा व चाचणी परीक्षा योग्यरीत्या घेतल्या जाव्यात यासाठी, त्यांचे निकाल जाहीर करण्यासाठी व त्यासाठी आवश्यक ती सर्व व्यवस्था करण्यासाठी कुलसचिव जबाबदार असेल. पुढील गोष्टी करण्यास तो जबाबदार असेल,—

(अ) परीक्षांचे वेळापत्रक वेळीच तयार करून ते जाहीर करणे ;

(ब) प्रश्नपत्रिका छापून घेण्याची व्यवस्था करणे ;

(क) परीक्षेला बसलेल्या उमेदवारांच्या कामगिरीचे योग्य मूल्यमापन करवून घेण्याची आणि निकालासंबंधातील कार्यवाही करण्याची व्यवस्था करणे ;

(ड) परीक्षांचे व इतर चाचणी परीक्षांचे निकाल वेळेवर घोषित केले जावेत यासाठी व्यवस्था करणे ;

(ई) गैरप्रकारांच्या प्रसंगी किंवा परिस्थितीची गरज म्हणून परीक्षा अंशतः किंवा पूर्णतः रद्द करणे व असे गैरप्रकार केल्याचा ज्यांच्यावर आरोप असेल अशा कोणत्याही व्यक्तीविरुद्ध किंवा व्यक्तींच्या गटाविरुद्ध किंवा महाविद्यालयाविरुद्ध किंवा संस्थेविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई करणे किंवा कोणतीही दिवाणी किंवा फौजदारी कार्यवाही सुरू करणे ;

(फ) आवश्यक असेल त्या बाबतीत परीक्षांशी संबंधित असलेले व परीक्षांच्या बाबतीत गैरप्रकारांबद्दल अपराधी असल्याचे आढळून आलेले परीक्षेतील उमेदवार, प्राश्निक, परीक्षक नियामक किंवा अन्य कोणत्याही व्यक्ती यांच्याविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई करणे ;

(ग) विद्यापीठांच्या परीक्षांच्या निकालांचे वेळोवेळी पुनर्विलोकन करणे व त्यासंबंधातील अहवाल विद्यापरिषदेकडे पाठविणे.

(४) नियंत्रक, परीक्षा मंडळाकडून वेळोवेळी विहित करण्यात येतील किंवा त्याला नेमून देण्यात येतील अशा इतर अधिकारांचा वापर करील व अशी इतर कर्तव्ये पार पाडील.

२०. (१)(अ) वित्त व लेखा अधिकारी हा, विद्यापीठाचा प्रमुख वित्त, लेखा व लेखा परीक्षा वित्त व लेखा अधिकारी असेल. असा अधिकारी पूर्णकालिक वेतनी अधिकारी असेल व थेट कुलगुरुच्या अधिकारी. नियंत्रणाखाली काम करील ;

(ब) वित्त व लेखा अधिकाऱ्याची नियुक्ती व्यवस्थापन परिषदेद्वारे, एकतर नामनिर्देशाद्वारे किंवा शासनांकडून एखाद्या योग्य अधिकाऱ्याच्या सेवा प्रतिनियुक्तीवर घेऊन करण्यात येईल ;

परंतु, प्रतिनियुक्तीवर अधिकारी उपलब्ध नसेल तर, या प्रयोजनासाठी प्रस्थापित करण्यात आलेल्या निवड समितीच्या शिफारशीवरून वित्त व लेखा अधिकाऱ्याची नियुक्ती करण्यात येईल ;

(क) वित्त व लेखा अधिकाऱ्याचे वेतन आणि इतर सेवाशर्ती परिणियमात विहित केल्यानुसार असतील.

(२) वित्त व लेखा अधिकारी हा, वित्त व लेखा समितीचा सदस्य-सचिव असेल आणि त्याला व्यवस्थापन परिषदेच्या कामकाजाला उपस्थित राहण्याचा, त्या परिषदेत बोलण्याचा व पेशाशी संबंध असणाऱ्या बाबींसंबंधातील कामकाजात भाग घेण्याचा अधिकार असेल, परंतु मतदानाचा अधिकार असणार नाही.

(३) वित्त व लेखा अधिकारी, वित्त व लेखा समितीच्या बैठकीची आणि वित्त व लेखा समितीने नियुक्त केलेल्या समित्यांच्या बैठकीची कार्यवृत्ते ठेवील.

(४) वित्त व लेखा अधिकारी, वित्त व लेखा समितीला आणि व्यवस्थापन परिषदेला वार्षिक अर्थसंकल्प, लेख्यांचे विवरण व लेखा परीक्षा अहवाल सादर करण्यास जबाबदार असेल.

(५) वित्त व लेखा अधिकाऱ्याची कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील :-

(अ) विद्यापीठाच्या निधीवर सर्वसाधारण देखरेख ठेवील व विद्यापीठाच्या आर्थिक स्थितिसंबंधात कुलगुरुचा सल्ला देईल.

(ब) विद्यापीठाच्या उद्दिष्टांपैकी कोणत्याही उद्दिष्टांच्या पुष्ट्यर्थ, विश्वस्तव्यवस्था व दान करण्यात आलेली मालमत्ता यांसह, मालमत्ता व गुंतवणूका धारण करील व त्यांचे व्यवस्थापन करील ;

(क) वर्षातील आवर्ती व अनावर्ती खर्च विद्यापीठाने त्या बाबतीत निश्चित केलेल्या मर्यादापेक्षा अधिक होत नाही, तसेच ज्यासाठी पैसे मंजूर करण्यात किंवा नेमून देण्यात आले असतील त्याच प्रयोजनांसाठी नेमून दिलेल्या रकमा खर्च करण्यात येत आहेत, याबद्दल खात्री करून घेईल ;

(ड) रोख रक्कम व बँकेतील शिल्लक रक्कम व गुंतवणूका यांच्या स्थितीवर लक्ष ठेवील ;

(ई) उत्पन्नाच्या वसुलीच्या प्रगतीवर लक्ष ठेवील आणि वसुली करण्यासाठी अनुसरावाच्या पद्धतीबाबत कुलगुरुला सल्ला देईल ;

(फ) विद्यापीठाच्या लेख्यांची नियमित लेखापरीक्षा करून घेईल ;

(ग) इमारती, जमीन, साधनसामग्री व यंत्रसामग्री यांची नोंदणीपुस्तके अद्ययावत ठेवली जात आहेत, तसेच विद्यापीठाची सर्व कार्यालये, महाविद्यालये, कार्यशाळा व भांडारे यांमधील साधनसामग्री व इतर वापरले जाणारे साहित्य यांच्या साठ्याची नियमितपणे पडताळणी केली जात आहे, याबद्दल खात्री करून घेईल ;

(ह) विद्यापीठाच्या कोणत्याही अध्यापक सदस्याकडून अनधिकृत खर्च किंवा इतर वित्तीय अनियमितता याबद्दल स्पष्टीकरण मागण्यात यावे असे कुलगुरुला सुचवील ;

(आय) कोणत्याही अध्यापकेतर सदस्याकडून कोणत्याही विशिष्ट प्रकरणातील अनधिकृत खर्च किंवा इतर वित्तीय गैरव्यवहार याबद्दल स्पष्टीकरण मागण्यात यावे असे कुलगुरुला सुचवील व कसूरदार व्यक्तीविरुद्ध शिस्तभंगाची कारवाई करण्याची शिफारस करील ;

(जे) आपल्या वित्तीय जबाबदाऱ्या योग्य रीतीने पार पाडण्यासाठी त्यास आवश्यक वाटेल अशी कोणतीही माहिती व विवरणपत्रे कोणत्याही कार्यालयाकडून, केंद्राकडून, प्रयोगशाळेकडून महाविद्यालयाकडून, विद्यापीठ विभागाकडून किंवा विद्यापीठाच्या संस्थेकडून मागवून घेईल ; आणि

(के) कुलगुरुकडून नेमून देण्यात येतील किंवा आदेशांद्वारे विहित करण्यात येतील अशा इतर अधिकारांचा वापर करील व अशी इतर कर्तव्ये तसेच अशी वित्तविषयक कामे पार पाडील.

अधिकारी, प्राधिकरणाचे, निकायाचे सदस्य आणि विद्यापीठाचे कर्मचारी हे लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येणे.

२१. सर्व पगारी अधिकारी, प्राधिकरणाचे, समित्यांचे किंवा संस्थांचे सदस्य, विद्यापीठाचे अध्यापक आणि विद्यापीठाचे अन्य कर्मचारी हे भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थातर्गत लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

प्रकरण चार

विद्यापीठाची प्राधिकरणे

२२. विद्यापीठाची प्राधिकरणे पुढीलप्रमाणे असतील :—

विद्यापीठाची प्राधिकरणे.

- (१) अधिसभा,
- (२) व्यवस्थापन परिषद,
- (३) विद्यापरिषद,
- (४) विद्याशाखा,
- (५) नियोजन मंडळ,
- (६) अभ्यास मंडळ,
- (७) परीक्षा मंडळ,

(८) परिनियमांद्वारे विद्यापीठाची प्राधिकरणे म्हणून संबोधण्यात येतील अशी विद्यापीठाची इतर मंडळे.

१[२२अ. या अधिनियमाच्या कोणत्याही अन्य तरतुदींमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, राज्य शासन, कुलपतींशी विचारविनिमय करून, विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाचा सदस्य म्हणून निवडून घेण्यासाठी किंवा नामनिर्देशित होण्यासाठी पात्रतेच्या शर्ती, राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, विनिर्दिष्ट करील.]

२३. (१) अधिसभा ही, विद्यापीठाला विद्यमान व भविष्यातील शैक्षणिक कार्यक्रमांच्या बाबतीत सामाजिक अपेक्षांची माहिती देण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या सर्व वित्तीय अंदाजाकरिता व अर्थसंकल्पीय विनियोजनांकरिता व विद्यापीठाचे सर्वसाधारण धोरण व सुस्थिती याकरिता प्रमुख प्राधिकरण असेल.

(२) अधिसभेमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल, ते असे :—

- (अ) कुलपती ;
- (ब) प्रतिकुलपती ;
- (क) कुलगुरु ;
- (ड) प्रतिकुलगुरु ;
- (ई) सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधिद्रव्ये विभाग किंवा शासनाच्या उप-सचिवाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेली त्याची नामनिर्देशित व्यक्ती ;
- (फ) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन ;
- (ग) संचालक, आरोग्य सेवा ;
- (ह) संचालक, आयुर्वेद ;

१[(आय) तीन विकास मंडळांच्या क्षेत्रांतून, प्रत्येकी एक याप्रमाणे, महाराष्ट्र विधानसभेच्या अध्यक्षांनी नामनिर्देशित केलेले, महाराष्ट्र विधानसभेचे तीन सदस्य, आणि महाराष्ट्र विधानपरिषदेच्या सभापतींनी नामनिर्देशित केलेले महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे दोन सदस्य ;

१ सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३५ च्या कलम २ अन्वये २२अ हे कलम समाविष्ट करण्यात आले.

२ सन २००५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७ च्या कलम ८ अन्वये हा खंड दाखल करण्यात आला.

(जे) विद्याशाखांचे अधिष्ठाता ;

(के) कुलपतीने कुलगुरुच्या संमतीने नामनिर्देशित केलेल्या आरोग्य सेवांमध्ये विशेष आस्था असलेल्या सहा व्यक्ती, त्यापैकी तीन खाजगी महाविद्यालयाचे संचालक (ॲलोपॅथी, आयुर्वेद व होमिओपॅथी वैद्यक शाखेच्या खाजगी महाविद्यालयांचा एक प्रतिनिधी याप्रमाणे) असतील व या सहा व्यक्तींपैकी एक अनुसूचित जातीची व एक अनुसूचित जमातीची असेल व एक स्त्री असेल ;

(ल) महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ द्वारे ज्यांचे नियमन केले जाते अशा प्रत्येक विद्यापीठातून नामनिर्देशित केलेली एक व्यक्ती ;

(म) आरोग्य विज्ञानाच्या पदवीधरांमधून प्रतिकुलपतीने नामनिर्देशित करावयाच्या सहा व्यक्ती या राज्यातील महसूल विभागातून प्रतिनिधीत्व ठरवून मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर व नाशिक यातील प्रत्येकी एक याप्रमाणे असतील ;

(न) संलग्न महाविद्यालयाचे बारा प्राचार्य, आळीपाळीने असतील व जे राज्यातील महसूल विभागातून प्रतिनिधीत्व ठरवून मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती व नाशिक यातील प्रत्येकी दोन याप्रमाणे असतील ;

(ओ) प्राध्यापकांनी त्यांच्यामधून निवडून दिलेले सहा प्राध्यापक असतील व जे राज्यातील महसूल विभागातून प्रतिनिधीत्व ठरवून मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, अमरावती व नाशिक यातील प्रत्येकी एक याप्रमाणे असतील ;

(पी) अध्यापकांनी त्यांच्यामधून निवडून दिलेले, प्राध्यापकांखेरीज असलेले, पाच अध्यापक ;

(क्यू) राज्य शासनाने, भारतीय वैद्यकीय परिषद, भारतीय औषध निर्माण परिषद, भारतीय परिचर्या परिषद, भारतीय दंतविज्ञान परिषद, केंद्रीय भारतीय औषधशास्त्र परिषद आणि केंद्रीय होमिओपॅथी परिषद या प्रत्येक परिषदेवर एक याप्रमाणे नामनिर्देशित केलेले सहा सदस्य, जे अधिसभेचे पदसिद्ध सदस्य असतील ;

(र) कुलपतीने, कुलगुरुंची विचारविनिमय करून, आळीपाळीने तीन वर्षांसाठी नामनिर्देशित केलेले महाविद्यालयांचे सहा प्रमुख ;

(स) कुलसचिव—जो अधिसभेचा पदसिद्ध सचिव असेल ;

(टी) राज्यातील वैद्यकीय महाविद्यालयांमधून निवडून दिलेले तीन विद्यार्थी प्रतिनिधी ;

परंतु, विद्यापीठाचा किंवा संलग्न महाविद्यालयाचा कोणताही अध्यापकेतर कर्मचारी अधिसभेवर निवडून जाण्यास किंवा नामनिर्देशित केला जाण्यास पात्र असणार नाही.

(३) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेल्या दोन व्यक्ती, यांपैकी एक व्यक्ती विद्यापीठाचा कर्मचारी असेल व दुसरी व्यक्ती संलग्न महाविद्यालयांच्या किंवा मान्यताप्राप्त संस्थांच्या कर्मचाऱ्यांमधील असेल, मात्र ती, विद्यापीठ अध्यापक, अध्यापक, कुलसचिव, उप कुलसचिव, सहायक कुलसचिव यांच्यापैकी असणार नाही.

(४) सर्वसाधारणपणे कुलपती अधिसभेचा अध्यक्ष राहिल. कुलपतीच्या अनुपस्थितीत प्रति-कुलपती अध्यक्ष राहिल व या दोघांच्या अनुपस्थितीत, कुलगुरु अधिसभेचा अध्यक्ष राहिल.

२४. (१) वर्षातून किमान दोन वेळा कुलगुरु निश्चित करील त्या दिनांकास अधिसभेची बैठक बोलावण्यात येईल. या बैठकीपैकी एक वार्षिक बैठक असेल. अधिसभेच्या बैठकी.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये बोलावलेल्या अधिसभेच्या वार्षिक बैठकीत, विद्यापीठाचा मागील वर्षाच्या कामाचा अहवाल, उत्पन्न आणि खर्च यांच्या विवरणपत्रासह, वित्तीय अंदाज आणि अंतिम लेखापरीक्षा अहवाल अधिसभेच्या विचारार्थ सादर करण्यात येईल.

(३) कुलगुरुस, त्याला योग्य वाटेल तेव्हा, अधिसभेच्या पंधरापेक्षा कमी नसलेल्या सदस्यांनी स्वाक्षरी करून लेखी स्वरूपात मागणी केल्यास, अधिसभेची विशेष सभा बोलावता येईल.

२५. (१) अधिसभेला विद्यापीठाच्या धोरणांचे वेळोवेळी पुनरीक्षण करण्याचा व विद्यापीठाची सुधारणा व विकास यासाठी उपाय सुचविण्याचा आणि विद्यापीठाचे वार्षिक अहवाल, लेखे व लेखापरीक्षा अहवाल यांवर विचार करण्याचा व त्यावर ठराव संमत करण्याचा अधिकार असेल. अधिसभेचे अधिकार व कामे.

(२) या अधिनियमात स्पष्टपणे तरतूद करण्यात आली असेल त्याखेरीज, अधिसभेला पुढील अधिकार असतील,—

(एक) व्यवस्थापन परिषदेच्या शिफारशीवरून सन्मान्य पदव्या किंवा इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी प्रदान करणे ;

(दोन) परिनियम करणे, त्यांत सुधारणा करणे किंवा ते निरसित करणे ;

(तीन) व्यवस्थापन परिषदेने तयार केलेल्या वित्तीय अंदाजांवर विचार करणे आणि त्यावर ठराव संमत करणे ;

(चार) व्यवस्थापन परिषदेच्या शिफारशीवरून “ गुणवत्ताधारक प्राध्यापक ” ही पदवी प्रदान करणे ;

(पाच) परिनियम, आदेश आणि नियम यांनुसार प्रदान करण्यात येतील किंवा नेमून देण्यात येतील अशा अन्य अधिकारांचा वापर करणे आणि अशी अन्य कर्तव्य पार पाडणे ;

(सहा) अधिसभा तिच्या वार्षिक सभेमध्ये पुढील कामकाज चालवील :—

(अ) चालू विद्याविषयक कार्यक्रम व सहयोगी कार्यक्रम यांचे पुनरीक्षण करणे ;

(ब) वैद्यकीय शिक्षणातील सामाजिक गरजांशी सुसंगत असे नवीन विद्याविषयक कार्यक्रम सुचविणे ;

(क) विद्यापीठाची सुधारणा व विकास यासाठी उपाय सुचविणे ; आणि

(ड) नवीन पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे आणि इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी सुरू करण्याबाबत सुचविणे.

(३) अधिसभा विद्यापीठाचे वार्षिक अहवाल, लेखे व लेखापरीक्षा अहवाल स्वीकारील, त्यावर चर्चा करील व ते मान्य करील.

(४) अधिसभा विद्यापीठाची स्थूल धोरणे आणि कार्यक्रम यांचे पुनरीक्षण करील आणि त्यांची सुधारणा व विकास यांसाठी उपाय सुचवील.

व्यवस्थापन
परिषद.

२६. (१) व्यवस्थापन परिषदेत पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(एक) कुलगुरु, सभापती ;

(दोन) सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधिद्रव्ये विभाग किंवा उप सचिवांच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जाची नसलेली सचिवाची नामनिर्देशित व्यक्ती ;

(तीन) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन ;

(चार) संचालक, आरोग्य सेवा ;

(पाच) संचालक, आयुर्वेद ;

(सहा) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेली एक व्यक्ती ;

(सात) अधिसभेने नामनिर्देशित केलेला एक अधिष्ठाता ;

(आठ) परिनियमांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे विद्यापरिषदेने तिच्या सदस्यांमधून निवडून दिलेल्या तीन व्यक्ती ;

परंतु, एका विद्याशाखेच्या एकाहून अधिक व्यक्ती असू नयेत ;

(नऊ) कुलगुरुच्या शिफारशीवरून कुलपतीने नामनिर्देशित केलेले विदर्भ, मराठवाडा, पश्चिम महाराष्ट्र व कोकण या विभागातील आरोग्य सेवा क्षेत्रातील चार तज्ज्ञ.

(२) विद्यापीठाचा कुलसचिव हा व्यवस्थापन परिषदेचा पदसिद्ध सचिव असेल, पण त्याला मत देण्याचा अधिकार असणार नाही.

(३) वित्त व लेखा अधिकारी आणि परीक्षा नियंत्रक हे परिषदेचे स्थायी निर्मात्रित असतील, परंतु त्यांना देखील मतदानाचा अधिकार असणार नाही.

(४) व्यवस्थापन परिषदेच्या बैठकीकरिता व्यवस्थापन परिषदेच्या सात सदस्यांनी गणपूर्ती होईल.

(५) व्यवस्थापन परिषदेच्या वर्षातून किमान चार बैठकी होतील व बैठकीच्या कामकाज चालनाबाबत अनुसरावयाच्या कार्यपद्धतीबाबतचे नियम व बैठकीच्या संबंधात आवश्यक असतील अशा इतर बाबी या परिनियमांद्वारे विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे असतील.

व्यवस्थापन
परिषदेचे
अधिकार व
कर्तव्ये.

२७. व्यवस्थापन परिषद पुढील अधिकारांचा वापर करील आणि पुढील कर्तव्ये पार पाडील :—

(अ) ज्यायोगे महाविद्यालयांना व परिसंस्थांना विशेषीकृत अभ्यास कार्यक्रम हाती घेणे शक्य होईल अशा तरतुदी करणे आणि आवश्यक आणि इष्ट असेल त्या बाबतीत अध्यापनासाठी व संशोधनासाठी सामायिक प्रयोगशाळा, ग्रंथालये, संग्रहालये आणि साधनसामग्री यांचे आयोजन करणे व त्याबाबत तरतूद करणे ;

(ब) विद्यापरिषदेच्या शिफारशीवरून विभाग, महाविद्यालये, शाळा, उच्च शिक्षण, संशोधन व विशेषीकृत अभ्यास परिसंस्था, वसतिगृहे स्थापन करणे आणि कर्मचारीवर्गासाठी घरांची व्यवस्था करणे ;

(क) आदेश करणे, त्यात सुधारणा करणे किंवा ते निरसित करणे आणि परिनियमांचा मसुदा तयार करणे व त्याबाबत त्यास योग्य वाटतील अशा शिफारशी अधिसभेकडे करणे ;

(ड) विद्यापीठाची मत्ता व मालमत्ता धारण करणे, तिचे नियंत्रण करणे व तिच्या प्रशासनाची व्यवस्था करणे ;

(इ) वित्त व लेखा समितीकडून आलेले अर्थसंकल्पीय अंदाज आपल्या शिफारशींसह, काही असल्यास, अधिसभेकडे तिच्या अंतिम मान्यतेसाठी सादर करणे ;

(फ) विद्यापीठाच्या वतीने करार करणे, त्यात फेरबदल करणे, ते पार पाडणे व रद्द करणे ;

(ग) विद्यापीठाच्या सामाईक शिक्क्याचा नमुना ठरविणे व त्याची अभिरक्षा आणि उपयोग यासंबंधी तरतूद करणे ;

(ह) विद्यापीठाच्या वतीने, विश्वस्त निधी, मृत्यूपत्रिका देणग्या, देणग्या आणि विद्यापीठाकडे करण्यात आलेले कोणत्याही जंगम किंवा स्थावर मालमत्तेचे हस्तांतरण स्वीकारणे ;

(आय) विद्यापीठाच्या वतीने कोणतीही जंगम मालमत्ता, विक्रीद्वारे किंवा अन्य प्रकारे हस्तांतरित करणे ;

(जे) वित्त व लेखा समितीच्या शिफारशींनुसार विद्यापीठाच्या वतीने कर्ज घेणे, कर्ज देणे किंवा निधी गुंतविणे ;

(के) विशिष्ट प्रयोजनांसाठी विद्यापीठाकडे असलेल्या निधीचा वापर करण्याबाबत धोरण ठरविणे ;

(ल) विद्यापीठाचे कामकाज चालविण्यासाठी आवश्यक असलेल्या इमारती, जागा, फर्निचर, उपकरणे व इतर साधने यांची तरतूद करणे ;

(म) सन्मान्य पदव्या व विद्याविषयक विशेषोपाधी प्रदान करण्याविषयी अधिसभेला शिफारशी करणे ;

(न) विद्यापरिषदेकडून शिफारस करण्यात आल्या असतील अशा पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी सुरू करणे आणि प्रदान करणे व आदेशान्वये तरतूद केल्यानुसार पदवी व पदविका इत्यादींच्या प्रदानासाठी दीक्षांत समारंभाची व्यवस्था करणे ;

(ओ) अधिछात्रवृत्त्या, प्रवासी अधिछात्रवृत्त्या, शिष्यवृत्त्या, छात्रवृत्त्या, पारितोषिके, पदके व बक्षिसे सुरू करणे आणि त्यासाठी, याबाबतीत केलेल्या विनियमानुसार, नियम विहित करणे ;

(पी) महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळाने शिफारस केलेल्या परस्पर लाभप्रद विद्याविषयक कार्यक्रमांसाठी इतर विद्यापीठे, परिसंस्था आणि संघटना यांच्याशी सहयोग करण्याकरता विनियम करणे ;

(क्यू) आवश्यक असेल त्यानुसार विद्यापरिषदेच्या शिफारशींवरून विद्यापीठ अध्यापकांची व लांब सुटी नसलेल्या विद्याविषयक कर्मचारी वर्गाची पदे निर्माण करणे ;

(आर) राज्य शासनाने वेळोवेळी मान्यता दिलेल्या सेवेच्या अटी व शर्ती आणि मार्गदर्शक तत्त्वे व अर्हता यांनुसार विद्यापीठ अध्यापक व लांब सुटी नसलेल्या विद्याविषयक कर्मचारीवर्ग यांच्या नियुक्तीची कार्यपद्धती परिणियमाद्वारे विहित करणे, त्यांच्या वित्तलब्धी, कार्यभार, आणि वर्तणूक व शिस्त यांची प्रमाणके निश्चित करणे ;

(एस) राज्य शासनाच्या पूर्वमान्यतेस अधीन राहून विद्यापीठाचे अधिकारी व इतर कर्मचारी यांची पदे निर्माण करणे ;

(टी) विद्यापीठाचे अधिकारी व इतर कर्मचारी यांच्या नियुक्तीची कार्यपद्धती, अर्हता, सेवाप्रवेशांची पद्धती, वेतनमान, वर्तणूक, शिस्त व त्यांची कर्तव्ये यांसह त्यांच्या सेवेच्या अटी व शर्ती परिणियमांद्वारे विहित करणे ;

(यू) विद्यापीठाशी संलग्न असणाऱ्या सर्व परिसंस्था व महाविद्यालये यांमध्ये अध्यापक, अधिकारी व इतर कर्मचारी यांच्या नियुक्तीची कार्यपद्धती, त्यांच्या सेवेच्या अटी व शर्ती आणि, त्यांच्या नियुक्तीचे नियम व कार्यपद्धती परिणियमांद्वारे विहित करणे ;

(व्ही) फी व इतर आकार विहित करणे ;

(डब्ल्यू) प्राश्निक, परीक्षक व परीक्षाविषयक इतर कर्मचारी वर्ग, विद्याशाखेचे अभ्यागत यांच्यासाठी आणि विद्यापीठाला देण्यात आलेल्या अशा प्रकारच्या इतर सेवांसाठी मानधन पारिश्रमिक, फी व प्रवास आणि इतर भत्ते विहित करणे ;

(एक्स) आदेशांद्वारे तरतूद केल्याप्रमाणे कुलगुरूकडून विद्यापीठाच्या कामकाजाचे नियत कालिक अहवाल स्वीकारणे व त्यांवर विचार करणे ;

(वाय) चालू विद्यावर्षाच्या समाप्तीपूर्वी पुढील विद्यावर्षासाठी परिणियम आणि विद्यापीठ अनुदान आयोगाची आणि विविध केंद्रीय परिषदांची मार्गदर्शक तत्त्वे यानुसार विद्यापीठाची विद्याविषयक नियामिका तयार करणे ;

(झेड) राज्य शासनाने विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मार्गदर्शक तत्त्वे लक्षात घेऊन मान्यता दिलेल्या पूर्वनिर्धारित प्रमाणकांच्या अधीन राहून विद्यापरिषदेच्या शिफारशींवरून विद्यापीठ विभाग, संलग्न महाविद्यालये आणि मान्यताप्राप्त परिसंस्था यांना स्वायत्त दर्जा देणे ;

(अअ) नियोजन मंडळाने तयार केलेल्या, विद्यापीठाच्या विद्याविषयक विकासाच्या भविष्यलक्षी योजनेचा विचार करणे ;

(बब) विद्यापरिषदेकडून आलेल्या विद्याविषयक कार्यक्रमांच्या प्रस्तावाची व्यवहार्यता निर्धारित करणे व त्यांना मान्यता देणे ;

(कक) वार्षिक अहवाल, वार्षिक लेखे व लेखापरीक्षा अहवाल यांच्यावर विचार करणे व ते स्वीकारणे आणि ते अधिसभेकडे मान्यतेसाठी पाठवणे ;

(डड) महाविद्यालये, परिसंस्था किंवा विद्यापीठाचे विभाग योग्यरीत्या चालविणे, त्यांचे कामकाज व त्यांची आर्थिक स्थिती यासंबंधातील कोणत्याही बाबींची चौकशी करण्याची व्यवस्था करणे ;

(इइ) आदेश करण्याचा किंवा त्यामध्ये सुधारणा करण्याचा अथवा त्यांचे निरसन करण्याचा अधिकार वगळता आपल्या अधिकारांपैकी कोणतेही अधिकार कुलगुरुकडे किंवा त्यास योग्य वाटेल अशा विद्यापीठाच्या अधिकाऱ्याकडे किंवा प्राधिकरणाकडे किंवा त्याने नियुक्त केलेल्या समितीकडे सोपविणे ;

२८. (१) अध्यापन, संशोधन, विद्याविषयक बाबीसंबंधातील सहयोगी कार्यक्रम यासंबंधातील विद्यापरिषद. दर्जा राखणे व सुधारणे व अध्यापकांच्या कार्यभाराचे मूल्यमापन या बाबीसंबंधातील विद्याविषयक धोरणे घालून देण्यास विद्यापरिषद जबाबदार असेल.

(२) विद्यापरिषदेत पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(अ) कुलगुरु सभापती ;

(ब) प्रति कुलगुरु असल्यास, तो ;

(क) विद्याशाखांचे अधिष्ठाते ;

(ड) अभ्यास मंडळाचे सभापती ;

(इ) नियोजन मंडळाचा संचालक ;

(फ) संचालित, स्वायत्त किंवा संलग्न महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांनी त्यांच्यामधून निवडून घ्यावयाचे पाच प्राचार्य ;

(ग) विद्यापीठ विभाग किंवा परिसंस्था यांमधील प्राध्यापकांमधून कुलगुरुने नामनिर्देशित एक प्राध्यापक ;

(ह) प्रत्येक विद्याशाखेमध्ये एक या प्रमाणात प्रतिनिधीत्व होईल अशा प्रकारे विद्यापरिषदेने महाविद्यालयांचे प्राचार्य, विद्यापीठ विभागांचे प्रमुख व मान्यताप्राप्त परिसंस्थांचे प्रमुख नसलेल्या व किमान सोळा वर्षांचा अध्यापनाचा अनुभव असलेल्या अध्यापकांकडून निवडलेला अध्यापक ;

(आय) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला मान्यताप्राप्त परिसंस्थेचा एक प्रमुख ;

(जे) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला, विद्यापीठाचा विद्याविषयक सेवा युनिटचा एक प्रमुख किंवा संचालक ;

(के) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेले, आरोग्य विज्ञान क्षेत्रातील दोन मान्यवर तज्ज्ञ ;

(ल) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य ;

(म) आयुर्वेद संचालक, महाराष्ट्र राज्य.

(३) कुलसचिव हा, विद्यापरिषदेचा सचिव म्हणून काय करील, परंतु त्याला मतदानाचा अधिकार असणार नाही.

(४) वर्षातून किमान दोनदा विद्यापरिषदेच्या बैठकी होतील.

२९. (१) विद्यापरिषद हे विद्यापीठाचे विद्याविषयक प्रमुख प्राधिकरण असेल आणि ती विद्यापरिषदेचे अधिकार व कर्तव्ये. विद्यापीठातील अध्यापन, संशोधन व परीक्षा यांचे नियमन करण्यास व त्यांचा दर्जा कायम राखण्यास जबाबदार असेल.

(२) पूर्ववर्ती तरतुदींच्या सर्वसाधारणतेस बाध येऊ न देता, विद्यापरिषद पुढील अधिकारांचा वापर करील व पुढील कर्तव्ये पार पाडील :—

(अ) पदवी, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी सुरू करण्यासंबंधी व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(ब) विद्याविषयक बाबींशी संबंधित प्रश्नांवर आदेश काढणे, त्यात सुधारणा करणे किंवा त्यांचे निरसन करणे यासंबंधात व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(क) या अधिनियमाच्या कलम ५२ मध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या बाबीसंबंधात विनियम करणे, त्यात सुधारणा करणे किंवा त्यांचे निरसन करणे ;

(ड) विद्याशाखांना विषय वाटून देणे ;

(इ) विद्यापीठामध्ये संचालित महाविद्यालये, प्रशाळा विभाग, उच्च शिक्षण, संशोधन विशेषीकृत अभ्यास परिसंस्था, विद्याविषयक सेवा युनिटे, ग्रंथालये, प्रयोगशाळा व संग्रहालये स्थापन करण्यासंबंधात प्रस्ताव तयार करणे ;

(फ) विद्यापीठास आवश्यक असलेल्या प्राध्यापकांची, सहयोगी प्राध्यापकांची, प्रपाठकांची, अधिव्याख्याताची आणि लांब सुटी नसलेल्या विद्याविषयक कर्मचारीवर्गाची पदे निर्माण करण्यासंबंधातील नवीन प्रस्तावांचा विचार करणे व त्याबद्दल शिफारस करणे ;

(ग) निरनिराळ्या संवर्गामधील अध्यापकांसाठी व मोठी सुटी नसलेल्या विद्याविषयक कर्मचारीवर्गासाठी तसेच या संवर्गातील एखाद्या विशिष्ट पदासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाने आणि विविध केंद्रीय परिषदांनी विहित केलेल्या अर्हता संबंधात राज्य शासनास शिफारस करणे किंवा न करणे—मग ती पदे विद्यापीठातील असोत, किंवा एखाद्या संलग्न महाविद्यालयातील असोत किंवा मान्यताप्राप्त परिसंस्थेतील असोत, व कोणत्याही जादा अर्हता आवश्यक असल्यास त्या विहित करणे ;

(ह) अधिछात्रवृत्त्या, प्रवास अधिछात्रवृत्त्या, छात्रवृत्त्या, पदके व पारितोषिके सुरू करण्याबाबत व्यवस्थापन परिषदेकडे प्रस्ताव करणे व ती देण्यासंबंधात विनियम करणे ;

(आय) प्राश्निक, परीक्षक, नियामक व परीक्षा घेण्याच्या कामाशी संबंधित असलेल्या इतर व्यक्ती यांच्या नियुक्तीसाठी अर्हता व प्रमाणके विहित करणे ;

(ज) विद्यमान अभ्यासक्रमाची उपयुक्तता व व्यवहार्यता तसेच नवीन ज्ञान किंवा बदलत्या सामाजिक गरजा यानुसार त्यांचे पुनर्विलोकन करण्याची किंवा त्यात फेरफार करण्याची इष्टता किंवा आवश्यकता ठराविक कालांतराने तपासून पाहण्यासाठी समित्या नियुक्त करणे ;

(के) आंतर-विद्याशाखा व क्षेत्रीय किंवा प्रादेशिक अभ्यासक्रम चालविण्यासाठी उपकरण, साधना केंद्रे, कार्यशाळा, छंद केंद्रे, संग्रहालये इत्यादींसारख्या सामाईक सुविधा पुरविण्यासाठी प्रस्ताव करणे ;

(ल) संलग्न महाविद्यालयाच्या किंवा मान्यताप्राप्त परिसंस्थेच्या कर्मचारीवर्गामधील कोणत्याही कर्मचाऱ्यास विद्यापीठाचा अध्यापक म्हणून मान्यता देण्यासाठी प्रमाणके विहित करणे ;

(म) महाविद्यालयांना संलग्नीकरण देणे, संलग्नीकरण चालू ठेवणे, संलग्नीकरणाची मुदत वाढवणे व उच्च शिक्षण व संशोधन किंवा विशेषीकृत अभ्यास परिसंस्थांना मान्यता देणे, मान्यता चालू ठेवणे, मान्यतेची मुदत वाढवणे यांसाठी प्रमाणके विहित करणे ;

(न) परिनियमन, आदेश व विनियम यांच्या तरतुदीनुसार महाविद्यालयांना किंवा परिसंस्थांना संलग्न करण्यास मान्यता देणे ;

(ओ) परिषदेने नियुक्त केलेल्या समितीच्या शिफारशींवरून उच्च शिक्षण, संशोधन किंवा विशेषीकृत अभ्यास परिसंस्थांना मान्यता देणे ;

(पी) आदेशांच्या तरतुदीनुसार विद्यापीठ परिसंस्था, विभाग, संलग्न महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त परिसंस्था यांना स्वायत्त दर्जा प्रदान करण्याबद्दल व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(क्यू) फी व इतर शुल्के विहित करण्याबद्दल व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(आर) सर्वसाधारणपणे सर्व विद्याविषयक बाबींसंबंधात विद्यापीठाला सल्ला देणे व व्यवस्थापन परिषदेला, अधिसभेने आपल्या शेवटच्या वार्षिक बैठकीत शिफारस केलेल्या विद्याविषयक कार्यक्रमांबाबत व्यवहार्यता अहवाल सादर करणे ;

(एस) हा अधिनियम, परिनियम, आदेश व विनियम यांद्वारे किंवा तदन्वये तिला प्रदान करण्यात येतील अशा इतर अधिकारांचा वापर करणे व सोपविण्यात येतील अशी इतर कर्तव्ये पार पाडणे.

३०. (१) परीक्षा मंडळ हे परीक्षा संचालन करणे व परीक्षांच्या आयोजनासंबंधात व त्या परीक्षा मंडळ. घेण्यासंबंधात धोरणात्मक निर्णय घेणे, परीक्षा पद्धतीत सुधारणा करणे, प्राश्निक, परीक्षक, नियामक यांची नियुक्ती करणे, तसेच परीक्षांच्या तारखांचे वेळापत्रक तयार करणे आणि निकाल घोषित करणे यांसाठी असणारे प्राधिकरण असेल. स्वायत्त महाविद्यालये, संस्था व विद्यापीठ विभाग यांमध्ये घेण्यात येणाऱ्या परीक्षांवरदेखील परीक्षा मंडळ देखरेख करील व त्यांचे नियमन करील.

(२) परीक्षा मंडळ परीक्षांच्या संबन्धातील सर्व बाबींसंबंधात कार्यवाही करील व परीक्षा घेण्यावरून उद्भवलेल्या कोणत्याही बाबींसंबंधात त्यांच्याकडे आलेल्या कोणत्याही तक्रारींची सुनावणी करील व त्यावर निर्णय करील. मंडळाने विमर्श करताना अनुसरावयाची कार्यपद्धती ही विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे असेल.

(३) परीक्षा मंडळात पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(अ) कुलगुरु, अध्यक्ष ;

(ब) प्रतिकुलगुरु ;

(क) परीक्षेशी संबंधित असणारा विद्याशाखेचा अधिष्ठाता ;

(ड) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला, प्रपाठकाच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसेल असा विद्यापीठ विभागाचा एक प्रमुख ;

(इ) व्यवस्थापन परिषदेने नामनिर्देशित केला, अधिष्ठात्याहून अन्य असा, एक प्राचार्य ;

(फ) विभाग प्रमुख किंवा प्राचार्य याच्याहून अन्य असा, व्यवस्थापन परिषदेने नामनिर्देशित केलेला एक अध्यापक ;

(ग) मंडळाने स्वीकृत केलेला एक मूल्यमापन तज्ज्ञ ;

(ह) परीक्षा नियंत्रक हा पदसिद्ध सदस्य-सचिव असेल.

परीक्षा मंडळाचे
अधिकार व
कर्तव्ये.

३१. (१) परीक्षा मंडळ, विद्यापीठाच्या परीक्षा आणि चाचण्या याची आणि नियमन, कोष्टकीकरण यांची आणि निकाल घोषित करण्याची कार्यवाही योग्य रीतीने करण्यात येत असल्याबद्दल खात्री करून घेईल.

(२) मंडळाची बैठक प्रत्येक विद्यासत्रात किमान एकदा घेण्यात येईल.

(३) विशेषतः व पोट-कलम (१) मध्ये नमूद केलेल्या कर्तव्याच्या सर्वसाधारणतेस बाध येऊ न देता मंडळ पुढील अधिकारांचा वापर करील आणि पुढील कर्तव्ये पार पाडील :—

(अ) संबंधित अभ्यास मंडळाने तयार केलेल्या नामिकेत समाविष्ट असलेल्या व्यक्तींमधून प्राश्निक, परीक्षक व नियामक यांची नेमणूक करणे व आवश्यक असेल त्याबाबतीत, समितीने पोट-कलम (६) च्या खंड (ब) अन्वये केलेल्या शिफारशी लक्षात घेऊन, त्यांना काढून टाकणे किंवा त्यांना प्रतिरोध करणे ;

(ब) परीक्षाविषयक सुधारणा हाती घेणे, त्या अंमलात आणणे व त्यासंदर्भात प्रयोग करणे ;

(क) या अधिनियमाद्वारे किंवा त्याअन्वये त्याच्याकडे सोपविण्यात येतील अशा परीक्षांशी संबंधित इतर अधिकारांचा वापर करणे.

(४) तात्काळ कार्यवाही करणे आवश्यक असेल अशी कोणतीही निकडीची परिस्थिती उद्भवल्यास त्याबाबतीत, मंडळाचा अध्यक्ष किंवा त्याबाबतीत त्याने प्राधिकृत केलेला कोणताही अन्य अधिकारी किंवा व्यक्ती योग्य व आवश्यक वाटेल अशी कार्यवाही करील आणि केलेल्या कार्यवाहीसंबंधात मंडळाच्या पुढील बैठकीत अहवाल देईल.

(५) (अ) प्राश्निक, परीक्षक व नियामक यांची नेमणूक करण्याकरिता परीक्षा मंडळ प्रत्येक विषयाकरिता समिती स्थापन करील, त्या समितीत पुढील व्यक्तींचा समावेश असेल :—

(एक) प्रतिकुलगरू, अध्यक्ष ;

(दोन) संबंधित विद्याशाखेचा अधिष्ठाता ;

(तीन) संबंधित अभ्यास मंडळाचा अध्यक्ष ;

(चार) अभ्यासमंडळाने आपल्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले दोन सदस्य ;

परंतु, जेथे प्रबंधाच्या व निबंधाच्या मुल्यांकनासाठी आणि पदव्युत्तर पदवी, डॉक्टरेट व उच्च पदवी प्रदान करण्यासाठी विहित केली असेल ती तोंडी परीक्षा घेण्यासाठी निर्देशीची नेमणूक करावयाची असेल त्याबाबतीत विद्यापरिषदेकडून नामनिर्देशित केलेल्या दोन व्यक्ती ह्या संबंधित समित्यांच्या सदस्यही असतील ;

(ब) परीक्षा नियंत्रक हा अशा समित्यांचा पदसिद्ध सचिव असेल ;

(क) समिती, अभ्यास मंडळाकडून तयार करण्यात यावयाच्या नामिकेत समाविष्ट करण्यात येणाऱ्या व्यक्तींमधून विविध परीक्षा व चाचण्या यांच्याकरिता व्यक्तींच्या नावाच्या याद्या तयार करील व त्या परीक्षा मंडळास सादर करील व ते मंडळ नंतर प्राश्निक, परीक्षक व नियामक व आवश्यक तेथे निर्देशी यांची नेमणूक करील ;

(ड) परीक्षा मंडळांचा किंवा समित्यांचा कोणताही सदस्य प्राश्निक, परीक्षक, नियामक किंवा निर्देशी म्हणून नियुक्त केला जाणार नाही ;

(ई) समिती त्या त्या विषयाच्या प्रश्नपत्रिकांचे तीन संच सीलबंद पाकिटातून स्वीकारील. समितीचा सभापती, प्रश्नपत्रिका असणाऱ्या त्या सीलबंद पाकिटामधून कोणतेही एक पाकीट घेईल. नंतर ते सील शाबूत असलेले सीलबंद पाकीट मुद्रणालयाकडे पाठविले जाईल ;

(फ) सर्व पदवी परीक्षांच्या उत्तरपत्रिकांचे निर्धारण मध्यवर्ती तपासणी पद्धतीद्वारे मध्यवर्ती ठिकाणी केले जाईल. परीक्षांच्या सर्व उत्तरपत्रिका सोयीस्कर अशा मध्यवर्ती ठिकाणी गोळा केल्या जातील. नंतर उत्तरपत्रिकांना संकेतांक दिले जातील व आच्छादने लावण्यात येतील. सर्व परीक्षक मध्यवर्ती तपासणी केंद्रावर उपस्थित राहतील आणि त्या केंद्रावरच उत्तरपत्रिका तपासतील. नंतर उत्तरपत्रिकांची आच्छादने काढण्यात येतील व नियामक निकालपत्रक तयार करतील ;

परंतु, विद्यापीठाला, पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाच्या बाबतीत, तसेच इष्ट व व्यवहार्य वाटेल त्या बाबतीत हीच पद्धती अनुसरता येईल.

(६) (अ) उमेदवारांनी, प्राश्निकांनी, परीक्षकांनी, नियामकांनी, निर्देशींनी, अध्यापकांनी किंवा परीक्षा घेण्याशी संबंधित असलेल्या कोणत्याही व्यक्तींनी केलेले गैरव्यवहार व चुका यांच्यासंबंधात तपास करण्यासाठी व शिस्तभंगाची कार्यवाही करण्यासाठी, परीक्षा मंडळ जास्तीत जास्त पाट व्यक्तींचा समावेश असलेली एक समिती स्थापन करील, त्यापैकी एक अध्यक्ष असेल ;

(ब) अशी समिती, तिचा अहवाल व शिफारशी परीक्षा मंडळास सादर करील व मंडळ त्या बाबतीत त्यास योग्य वाटेल अशी शिस्तभंगाची कार्यवाही करील.

(७) मंडळ, विद्यापीठाच्या अंदाजपत्रकात समाविष्ट करण्याकरिता वित्तीय अंदाज तयार करील, व ते वित्त व लेखा अधिकाऱ्याकडे सादर करील.

(८) परीक्षा चालू असताना मंडळ काटेकोर दक्षता बाळगील. त्यामुळे विद्यार्थी, अध्यापक, समवेक्षक, पर्यवेक्षक इत्यादींना कोणत्याही गैरप्रकाराचा अवलंब करण्यास आळा बसेल.

३२. (१) विद्याशाखा या, विद्याशाखेत समाविष्ट असलेल्या विषयांच्या अभ्यासाच्या आणि विद्याशाखा. संशोधनांच्या संबंधातील तसेच बहुविध विद्याशाखांच्या अभ्यास व संशोधनाच्या संबंधातील विद्यापीठाची विद्याविषयक समन्वय साधणारी प्रमुख प्राधिकरणे असतील.

(२) विद्यापीठामध्ये परिनियमांद्वारे विहित करण्यात येतील अशा विद्याशाखा असतील.

(३) केवळ विद्यापरिषदेच्या मान्यतेने व परिनियमांद्वारे विहित करण्यात आले असेल त्याप्रमाणे विद्याशाखा स्थापन करण्यात येईल, विभाजित करण्यात येईल, एकत्र करण्यात येईल किंवा रद्द करण्यात येईल.

- (४) विद्याशाखेत परिनियमांद्वारे विहित करण्यात येतील अशा विषयांचा अंतर्भाव असेल .
- (५) विद्याशाखेत पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—
- (अ) विद्याशाखेचा अधिष्ठाता—पदसिद्ध अध्यक्ष ;
- (ब) विद्याशाखेत अंतर्भूत असलेल्या विषयांसाठी प्रत्येक अभ्यास मंडळाचा अध्यक्ष ;
- (क) अभ्यास मंडळाने त्याच्या सदस्यांमधून निवडावयाचे प्रत्येकी तीन सदस्य, ज्यापैकी किमान एक सदस्य पदव्युत्तर अध्यापक असेल .

विद्याशाखेचे
अधिकार व
कर्तव्ये .

३३. विद्याशाखेचे अधिकार व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील :—

(अ) व्यवस्थापनपरिषद, विद्यापरिषद किंवा नियोजन मंडळ यांच्याकडून विद्याशाखेकडे विचारार्थ पाठवण्यात आलेल्या कोणत्याही बाबींवर विचार करणे व त्याबाबत अहवाल देणे ;

(ब) विद्याशाखेतील अभ्यास मंडळांनी केलेल्या शिफारशी आणि एकाहून अधिक अभ्यास मंडळांशी संबंधित असलेल्या बाबी यांवर, त्यांच्यामुळे कोणत्याही अन्य विद्याशाखेवर विपरीत परिणाम होत नसेल तर, विचार करणे आणि त्यांना मान्यता देणे ; आणि विद्यापरिषदेकडे तिला योग्य वाटेल अशी कार्यवाही करण्याची शिफारस करणे ;

(क) ज्यांमुळे कोणत्याही अन्य विद्याशाखेवर किंवा विद्याशाखांवर विपरीत परिणाम होत असेल किंवा ज्यांमध्ये प्रशासनिक किंवा वित्तीय भार अंतर्भूत असेल अशा, तिच्या कक्षेतील विद्याविषयक बाबींवर विचार करणे आणि त्याबाबत विद्यापरिषदेकडे शिफारस करणे ;

(ड) परिनियमांद्वारे कोणतीही अभ्यास मंडळे किंवा ज्ञानशाखांतर्गत अभ्यास मंडळ स्थापन करण्यात आली असतील, तर अशा अभ्यास मंडळांनी किंवा ज्ञानशाखांतर्गत अभ्यास मंडळांनी तिच्याकडे विचारार्थ पाठविलेले नवीन पाठ्यक्रम, ज्ञानशाखांतर्गत पाठ्यक्रम आणि अल्पमुदती प्रशिक्षण कार्यक्रम यांवर विचार करणे आणि ते सुरु करण्याबाबत विधानपरिषदेकडे शिफारस करणे ;

(ई) विद्यापीठ संस्था किंवा विभाग, संलग्न महाविद्यालये आणि मान्यताप्राप्त संस्था यांमध्ये पदव्युत्तर किंवा पदवीपूर्व शिक्षण, अध्यापन, संशोधन आणि प्रशिक्षण चालू करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या बाबींसंबंधी नियोजन मंडळाकडे शिफारशी करणे ;

(फ) विद्यापरिषदेने पुढील गोष्टींसाठी चालून दिलेली मार्गदर्शक तत्त्वे व केलेले नियम यांचे पालन केले जात आहे याची खात्री करून घेणे :—

(एक) दीर्घ मुदती अभ्यासक्रमाचा विकास ;

(दोन) विद्याशाखेचा विकास ;

(तीन) अध्यापन किंवा अध्ययन सामग्रीचा विकास ;

(चार) विशेषकरून महाविद्यालयांच्या संदर्भात, शैक्षणिक बाबींमध्ये संशोधन करणे ;

(ग) अभ्यास मंडळे, अन्य विद्याशाखा, किंवा नियोजन मंडळ यांच्याशी विचारविनिमय करून आंतरविभागीय आणि आंतरविद्याशाखा कार्यक्रमांचे नियोजन व आयोजन करणे ;

(ह) विशेषतः सुधारित किंवा नव्याने सुरु केलेल्या किंवा ज्ञानशाखांतर्गत पाठ्यक्रमांसाठी संलग्न महाविद्यालये आणि विद्यापीठ विभाग यांच्या अध्यापकांकरिता उजळणी व दिशानिर्देशन पाठ्यक्रम आयोजित करण्यासंबंधात, अध्यापक कर्मचारी महाविद्यालयाला आणि विद्यापरिषदेला शिफारस करणे ;

(आय) विद्याशाखांचे अधिष्ठाते निवडून देणे ;

(जे) विद्याशाखेच्या कामकाजाचा वार्षिक अहवाल तयार करणे आणि तो कुलगुरुकडे सादर करणे ;

(के) तिच्याकडे विचारार्थ पाठवलेली अन्य कोणतीही विद्याविषयक बाब विचारात घेणे.

३४. नियोजन मंडळ हे, विद्यापीठाचा भौतिक व विद्याविषयक विकास आराखडा तयार करण्यास जबाबदार असेल, व ते, विद्यापीठ विभाग, परिसंस्था महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त परिसंस्था यांची विद्याविषयक लेखापरीक्षा करील. तसेच ते, संलग्न महाविद्यालयाचे पदवीपूर्व व पदव्युत्तर विद्याविषयक कार्यक्रम आणि संलग्न महाविद्यालयांचा विकास यांची आखणी करणे, त्यांचे संनियंत्रण करणे, त्यांना मार्गदर्शन करणे व त्यांचा समन्वय साधणे ही कामे देखील करील.

(२) या मंडळात पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(अ) कुलगुरु—अध्यक्ष ;

(ब) प्रतिकुलगुरु, असल्यास ;

(क) विद्यापरिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात आलेला विद्याशाखेचा एक अधिष्ठाता ;

(ड) प्राध्यापकाच्या दर्जाहून कमी दर्जाचा नसलेला व विद्यापरिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात आलेला अधिष्ठाता नाही असा, विद्यापीठ, परिसंस्था किंवा विभाग यांच्या प्रमुखांमधील किंवा संचालकांमधील एक प्रमुख किंवा संचालक ;

(इ) पदव्युत्तर शिक्षण देणारा परंतु कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला किमान सोळा वर्षांपेक्षा कमी नसेल एवढा अध्यापनाचा अनुभव असलेला एक अध्यापक ;

(फ) किमान सोळा वर्षे अध्यापनाचा अनुभव असलेला व व्यवस्थापन परिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात आलेला, पदवीपूर्व शिक्षण देणारा एक अध्यापक ;

(ग) विद्यापरिषदेचे सदस्य असलेल्या प्राचार्यांमधून व्यवस्थापन परिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात आलेला, संलग्न आरोग्य विज्ञान महाविद्यालयाचा एक प्राचार्य ;

(ह) कुलगुरुकडून नामनिर्देशित करण्यात आलेला, संलग्न व्यवसाय महाविद्यालयाचा एक प्राचार्य ;

(आय) राष्ट्रीय व राज्य पातळीवरील संशोधन परिसंस्थांच्या प्रमुखांमधून मंडळाने स्वीकृत केलेले दोन तज्ज्ञ ;

(जे) नियोजन मंडळाचा संचालक-सदस्य-सचिव ;

परंतु, वरील प्रवर्ग (क) ते (आय) मध्ये नामनिर्देशित केलेले सदस्य, व्यवहार्य असेल तेथवर निरनिराळ्या विद्याशाखांमधून घेण्यात येतील.

(३) मंडळ राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय आरोग्य विज्ञान संस्था बरोबर सक्रीय सहयोग स्थापन करील.

(४) मंडळ वर्षातून किमान दोनदा बैठक घेईल.

नियोजन
मंडळाचे
अधिकार व
कर्तव्ये.

३५. नियोजन मंडळ—

(१) आंतरविद्यापीठ आणि विद्यापीठ व महाविद्यालय आणि उद्योग, कृषी, बँका, वाणिज्य, विज्ञान व समाज यांच्यामध्ये संबंध निर्माण करण्यासाठी व परस्पर सहकार्याच्या योजना विकसित करण्याच्या उपाययोजना सुचवील ;

(२) अधिनियमायात घालून दिल्याप्रमाणे विद्यापीठाची उद्दिष्टे नजरेसमोर ठेवून आणि राज्याचे व राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण विचारात घेऊन अल्पमुदती व दीर्घमुदती अशा दोन्ही प्रकारच्या विद्यापीठ व महाविद्यालय विकास योजना तयार करील ;

(३) व्यवस्थापन परिषदेकडे विभाग, महाविद्यालये आणि विद्यापीठ यांसाठी विकासविषयक व सहयोगी कार्यक्रमांची शिफारस करील ;

(४) अशा सर्व मान्यताप्राप्त विकासविषयक व सहयोगी कार्यक्रमांचे संनियंत्रण करील आणि वर्षातून एकदा व्यवस्थापन परिषदेला त्यांच्या प्रगतीचा अहवाल कळवील ;

(५) विद्यापीठ विभाग, पदव्युत्तर केंद्रे आणि संलग्न महाविद्यालये यांच्याकडून विकासविषयक प्रकल्पांच्या संबंधात केल्या जाणाऱ्या अनुदानाच्या वापराचे मूल्यमापन व निर्धारण करील आणि विद्यापरिषदेला अहवाल सादर करील ;

(६) आरोग्य विज्ञान आणि तंत्रज्ञान यासारख्या विविध क्षेत्रात लागणारे प्रशिक्षित मनुष्यबळ निश्चित करील आणि संबंधित अभ्यासक्रम सुरु करण्यासाठी आणि त्यात वाढ करण्यासाठी विद्यापरिषदेकडे आवश्यक त्या शिफारशी करील ;

(७) परिनियमांच्या तरतुदीनुसार विद्यापीठ परिसंस्था किंवा विभाग, पदव्युत्तर केंद्रे आणि संलग्न महाविद्यालये यांच्या विकासविषयक व सहयोगी कार्यक्रमांची तीन वर्षातून किमान एकदा विद्याविषयक लेखापरीक्षा आयोजित करील आणि त्यानुसार अंमलबजावणी करण्याकरिता विद्यापीठाकडे आवश्यक त्या शिफारशी करील ;

(८) नवीन महाविद्यालये किंवा परिसंस्था सुरु करण्यासाठी आलेल्या अर्जांची त्यांना विद्यापीठांना संलग्न करण्याच्या दृष्टीने छाननी करील आणि परिनियमांद्वारे तरतूद करण्यात आल्याप्रमाणे ते राज्य शासनाकडे पुढे पाठवण्यासाठी त्यावर कार्यवाही करील.

अभ्यास मंडळ. **३६. (१) परिनियमांद्वारे विहित करण्यात आल्याप्रमाणे प्रत्येक विषम किंवा विषयांचा गट यासाठी अभ्यास मंडळ असेल.**

(२) अभ्यास मंडळामध्ये पुढील व्यक्तींचा समावेश असेल :—

(अ) संबद्ध विषयांमधील विद्यापीठ विभागाचा किंवा परिसंस्थेचा प्रमुख :

परंतु, संबंधित विषयातील विद्यापीठ विभाग नसेल त्याबाबतीत, मंडळ, आपल्या पहिल्या बैठकीत, संलग्न महाविद्यालयांमधील, त्या विषयांतील पदव्युत्तर अध्यापनाचा अनुभव असणाऱ्या विभाग प्रमुखास स्वीकृत करील.

(ब) प्राचार्य नसतील असे व अध्यापनाचा दहा वर्षांहून कमी नाही एवढा अनुभव असणारे संलग्न महाविद्यालयांमधील विभाग प्रमुखांनी आपल्यामधून निवडून दिलेले संलग्न महाविद्यालयातील सहा विभाग प्रमुख.

(३) अभ्यास मंडळ आपल्या पहिल्या बैठकीत,—

(अ) संलग्न महाविद्यालयांच्या अध्यापकांमधून, विषयातील पदव्युत्तर अध्यापनाचा दहा वर्षांपेक्षा कमी नसेल इतका अनुभव असणारा एक पदव्युत्तर अध्यापक ;

(ब) जो विद्यापीठामध्ये किंवा संलग्न महाविद्यालयामध्ये विभागप्रमुख नसेल किंवा प्राचार्य नसेल असा त्या, विषयातील अध्यापनाचा दहा वर्षांहून कमी नसेल इतका अनुभव असणारा एक अध्यापक ;

(क) (एक) ज्या एकतर अन्य विद्यापीठांमधील प्राध्यापक असतील किंवा प्रपाठक असतील; किंवा

(दोन) राष्ट्रीय प्रयोगशाळा किंवा परिसंस्था किंवा मान्यताप्राप्त संस्था यांमधील सहायक संचालकांपेक्षा कमी दर्जाचे नसलेले पद धारण करणाऱ्या व्यक्ती असतील ; किंवा

(तीन) संबंधित क्षेत्रांमध्ये तज्ज्ञ असलेल्या व ज्यांचे,—

(अ) किमान एक पुस्त, किंवा

(ब) मान्यताप्राप्त राष्ट्रीय किंवा आंतरराष्ट्रीय जर्नल्समध्ये संशोधन प्रबंध प्रसिद्ध झाला आहे,

अशा दोन विख्यात व्यक्ती, स्वीकृत करील.

(४) मंडळाचे सदस्य आपल्यामधून अध्यक्ष निवडून देतील.

३७. अभ्यास मंडळाला पुढील अधिकार असतील व त्याची पुढील कर्तव्ये असतील :—

अभ्यास
मंडळाचे
अधिकार आणि
कर्तव्ये.

(अ) व्यवस्थापन परिषद किंवा विद्यापरिषद किंवा संबंधित विद्याशाखा यांच्याकडून किंवा अन्य प्रकारे त्यांच्याकडे विचारार्थ पाठवण्यात आल्यावर, त्याच्या कक्षेतील विषय किंवा विषयांचे गट यातील अभ्यासक्रमांची शिफारस करणे ;

(ब) अशा अभ्यासक्रमांसाठी पुस्तके तसेच पाठ्यपुस्तके, पूरक पाठ, संदर्भ पुस्तके व इतर सामग्री यांची शिफारस करणे ;

(क) विद्यापरिषदेने त्यासंबंधात केलेल्या विनियमानुसार, मंडळाच्या कक्षेतील अभ्यासक्रमांच्या पाठ्यक्रमांमध्ये, लेखक व इर श्रेष्ठ ग्रंथकार यांच्या लेखनातील किंवा साहित्यातील येथे किंवा साहित्यसंग्रह व तसेच, विद्यापीठाच्या अध्यापकांकडून अभ्यासक्रमांच्या विकासाच्या अनुषंगाने तयार करण्यात आलेले साहित्य यांचा समावेश करण्यासाठी ते तयार व प्रसिद्ध करण्यास विधानपरिषदेने मान्यता देण्याची विद्यापरिषदेला शिफारस करणे ;

(ड) अभ्यासक्रमांमधील सुधारणांबाबत संबंधित विद्याशाखेत किंवा विद्याशाखांना सल्ला देणे ;

(इ) परीक्षा मंडळाकडून घेण्यात येणाऱ्या विषयाच्या विद्यापीठ परीक्षांमध्ये प्राश्निक, परीक्षक आणि नियामक यांच्या नेमणुका करण्यासाठी नामिकेमध्ये अंतर्भाव करण्याकरिता योग्य व्यक्तींच्या नावांची शिफारस करणे ;

(फ) पदव्युत्तर पदवी, डॉक्टरेट व उच्च पदव्या देण्याकरिता, प्रबंधांचे आणि निबंधाचे मूल्यमापन करण्यासाठी आणि मौखिक परीक्षा घेण्यासाठी, जेथे जेथे विहित करण्यात आले असेल तेथे तेथे निर्देशीची नेमणूक करण्यासाठी योग्य व्यक्तींच्या नावांची शिफारस करणे ;

(ग) विषयातील दिशानिर्देशन व उजळणी पाठ्यक्रम आयोजित करण्याची सूचना करणे ;

(ह) विद्यापीठाने महाविद्यालयांना संलग्नीकरणास किंवा संलग्नीकरणाच्या मुदतीत वाढ करण्यास किंवा संलग्नीकरण पुढे चालू ठेवण्यास मान्यता देणे आणि परिसंस्थांना मान्यता देणे किंवा मान्यतेच्या मुदतीत वाढ करणे किंवा मान्यता पुढे चालू ठेवणे यांसाठी प्रमाणके आणि आवश्यक गोष्टी निश्चित करण्यासाठी, अध्यापक व त्यांच्या अर्हता, नियोजन मंडळाच्या उपयोगासाठी असलेले ग्रंथालय, प्रयोगशाळा व रुग्णालये यांची उपकरणे व सामग्री यांच्या संबंधात विविध पातळीवरील विषयाच्या अध्यापनाच्या बाबतीतील आवश्यक गोष्टी निश्चित करणे.

प्राधिकरणांचे अधिकार, कामे व कर्तव्ये. **३८.** या अधिनियमाच्या अन्य कोणत्याही तरतुदी अन्वये ठरवून देण्यात आली नसेल अशी विद्यापीठाच्या प्राधिकरणांची रचना व त्यांचे अधिकार व कामे आणि कर्तव्ये ही परिणियमाद्वारे विहित करण्यात येतील त्याप्रमाणे असतील.

प्राधिकरणाच्या सदस्यांचा पदावधी. **३९.** या अधिनियमाच्या तरतुदीद्वारे किंवा तदन्वये अन्यथा तरतूद करण्यात आली असेल त्याव्यतिरिक्त, कोणत्याही प्राधिकरणाच्या निवडून दिलेल्या नामनिर्देशित केलेल्या, नियुक्त केलेल्या किंवा स्वीकृत केलेल्या सदस्यांचा पदावधी, त्या सदस्याने कोणत्याही दिनांकाला आपले पद धारण केलेले असेल तरी अशा प्राधिकरणाच्या पहिल्या बैठकीच्या दिनांकापासून पाच वर्षांचा असेल.

सदस्यत्वाची समाप्ती. **४०.** या अधिनियमात किंवा त्याखाली करण्यात आलेल्या परिणियमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, ज्या बाबतीत विद्यापीठाचा अधिकारी म्हणून किंवा विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाचा किंवा मंडळाचा सदस्य म्हणून निवडून आलेली, नामनिर्देशित केलेली, नियुक्त केलेली किंवा स्वीकृत केलेली व्यक्ती अशा पदाच्या, प्राधिकरणाच्या किंवा मंडळाच्या संबंधातील या अधिनियमाच्या संबंधित तरतुदीद्वारे किंवा त्याअन्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या अधिकाऱ्यांच्या किंवा सदस्यांच्या कोणत्याही प्रवर्गातील असा अधिकारी किंवा सदस्य म्हणून अशाप्रकारे निवडून येण्यास, नामनिर्देशित केली जाण्यास, नियुक्त केली जाण्यास किंवा स्वीकृत केली जाण्यास पात्र असल्यामुळे ती अशा प्रवर्गाची असण्याचे बंद झाल्याबरोबर लगेचच विद्यापीठाचा अधिकारी किंवा अशा प्राधिकरणाचा किंवा मंडळाचा सदस्य असण्याचे बंद होईल आणि असा अधिकारी किंवा सदस्य म्हणून तिने आपले पद रिकामे केले असल्याचे मानण्यात येईल.

प्राधिकरणाच्या सदस्यात्वासाठी निरर्हता. **४१.** एखादी व्यक्ती, पुढील कारणावरून विद्यापीठाच्या प्राधिकरणांची सदस्य असण्यास निरर्ह ठरेल ; जर,—

(अ) ती व्यक्ती, विकल मनाची असेल व एखाद्या सक्षम न्यायालयाने तिला तसे घोषित केलेले असेल ;

(ब) ती अमुक्त नादार असेल ;

(क) ज्यात नैतिक अधःपाताचा अंतर्भाव असेल अशा एखाद्या अपराधाबद्दल ती सिद्धापराध ठरली असेल ;

(ड) खाजगी शिकवण्या घेत असेल किंवा शिकवण्याचे खाजगी वर्ग चालवत असेल ;

(ई) कोणत्याही परीक्षा घेताना कोणत्याही प्रकारे व कोठेही अनुचित व्यवहार केल्याबद्दल किंवा त्याला चालना दिल्याबद्दल तिला शिक्षा झालेली असेल ;

४२. कोणतीही व्यक्ती, यथास्थिति, निवडून आलेला, नामनिर्देशित केलेला, नियुक्त केलेला किंवा स्वीकृत केलेला सदस्य म्हणून, व्यवस्थापन परिषदेचा, विद्यापरिषदेचा किंवा परीक्षा मंडळाचा लागोपाठच्या दुसऱ्या मुदतीकरता सदस्य असण्यास अपात्र.

४३. या अधिनियमाच्या तरतुदीद्वारे किंवा तदन्वये अन्य तरतूद करण्यात आली ते खेरीज करून इतर बाबतीत, विद्यापीठाच्या प्रत्येक प्राधिकरणाला, ते या अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार ते कार्यरत असताना आणि या अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार त्याला देण्यात आलेल्या अधिकाराचा वापर करीत असताना आणि नेमून दिलेली कामे किंवा कर्तव्ये पार पाडीत असताना, त्यास नेमून दिलेल्या बाबीसंबंधी कार्यवाही करण्याची आणि निर्णय घेण्याची अनन्य अधिकारिता असेल.

४४. (१) या अधिनियमाखालील विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाची किंवा मंडळाची प्रत्येक निवडणूक, प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व पद्धतीनुसार, एकल संक्रमणीय मताद्वारे व परिणियमांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे घेण्यात येईल.

(२) अधिनियमात विनिर्दिष्ट केलेला नसेल असा निवडणुकीच्या संबंधातील इतर तपशील हा परिणियमांद्वारे विहित करण्यात आल्याप्रमाणे असेल.

४५. (१) पदसिद्ध सदस्याव्यतिरिक्त अन्य सदस्य आपल्या स्वतःच्या सहिने राजीनामा देऊ शकेल. कुलपतीने नामनिर्देशित केलेली व्यक्ती कुलपतीच्या नावे पत्र लिहून राजीनामा देऊ शकेल आणि अन्य कोणताही सदस्य कुलगुरुच्या नावे पत्र लिहून राजीनामा देऊ शकेल. यथास्थिति, कुलपतीने किंवा कुलगुरुने राजीनामा स्वीकारल्यानंतर ती व्यक्ती सदस्य असण्याचे बंद होईल.

(२) एखाद्या प्राधिकरणावर किंवा मंडळावर नामनिर्देशित, निर्वाचित, नियुक्त किंवा स्वीकृत करण्यात आलेली व्यक्ती त्या प्राधिकरणाच्या किंवा मंडळाच्या पूर्वपरवानगीशिवाय लागोपाठच्या तीन सभांना अनुपस्थित राहिल तर तिने आपले सदस्यत्व सोडले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती ज्या अशा तिसऱ्या सभेत अनुपस्थित राहिली असेल त्या सभेच्या दिनांकापासून तो सदस्य असण्याचे बंद होईल.

४६. (१) या अधिनियमाद्वारे अन्यथा तरतूद करण्यात आली असेल त्या व्यतिरिक्त प्राधिकरणाच्या, निकायाच्या किंवा विद्यापीठाकडून किंवा कोणत्याही प्राधिकरणाकडून रचना करण्यात आलेल्या समित्यांच्या, कोणत्याही असल्यास, बैठकीच्या कामकाजाच्या सर्व बाबी या परिणियमाद्वारे विहित करण्यात येतील त्याप्रमाणे असतील.

(२) प्राधिकरणाची किंवा निकायाची बैठक त्याच्या सभापतीने ठरविलेल्या दिनांकास, त्याच्या सचिवाने काढलेल्या नोटिशीद्वारे बोलविण्यात येईल.

(३) अन्यथा तरतूद केली असेल त्याखेरीज अन्य बाबतीत, बैठकीची गणपूर्ती सर्वसाधारणपणे विद्यमान सदस्यांच्या एक-तृतीयांश इतक्या संख्येने होईल. बैठकीची गणपूर्ती होत नसेल तर

अध्यक्ष त्याच दिवशी विशिष्ट वेळेपर्यंत किंवा नंतरच्या तारखेस विशिष्ट वेळेपर्यंत बैठक स्थगित करेल; आणि अशा स्थगितीनंतर घेण्यात येणाऱ्या बैठकीसाठी गणपूर्तीची आवश्यकता असणार नाही.

(४) ज्याबाबतीत या अधिनियमांद्वारे किंवा तदन्वये विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाच्या किंवा निकायाच्या बैठकीचे अध्यक्षपद, अध्यक्ष किंवा सभापती याने स्वीकारण्याची तरतूद नसेल किंवा ज्याबाबतीत अशा प्रकारे तरतूद करण्यात आलेला अध्यक्ष किंवा सभापती अनुपस्थित असेल व कोणत्याही अन्य व्यक्तीने अध्यक्षपद स्वीकारण्याची तरतूद करण्यात आलेली नसेल त्या बाबतीत, उपस्थित असलेले सदस्य त्यांच्यातून एका व्यक्तीची बैठकीचे अध्यक्षपद भूषविण्यासाठी निवड करतील.

(५) अन्यथा तरतूद करण्यात आली असेल त्याव्यतिरिक्त, कार्यसूचीवरील सर्व बाबी, प्रश्न, विषय किंवा प्रस्ताव यांवर उपस्थित असलेल्या सदस्यांच्या बहुमताने निर्णय घेण्यात येईल. अध्यक्षस मत् असेल. समसमान मते पडतील त्याबाबतीत अध्यक्षस निर्णायक मत असेल. सचिव हा सदस्य नसेल तर त्यास विचारविमर्शात भाग घेण्याचा हक्क असेल; परंतु त्यास मतदानाचा हक्क असणार नाही.

प्रासंगिक रिक्त पद व ते स्थायी समितीने भरणे.

४७. (१) विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाच्या किंवा इतर मंडळाच्या पदसिद्ध सदस्याव्यतिरिक्त एखाद्या सदस्याचे पद त्याचा नेहमीच्या पदावधी संपण्यापूर्वी रिकामे होईल तेव्हा पोट-कलम (२) अन्वये रचना करण्यात आलेल्या स्थायी समितीकडून असे रिकामे पद एखाद्या सदस्यास नामनिर्देशित करून, शक्य तितक्या लवकर भरण्यात येईल. अशा प्रकारे नामनिर्देशित करण्यात आलेली व्यक्ती ही अन्यथा त्याच प्रवर्गातून उक्त प्राधिकरणावर निवडून येण्यास पात्र असणारी व्यक्ती असेल. अशा प्रकारे नामनिर्देशित करण्यात आलेली व्यक्ती ही, ज्याच्या पदावर तिचे नामनिर्देशन झाले असेल त्या सदस्याने, जर ते पद रिकामे झाले नसते तर जितक्या मुदतीकरता ते पद धारण केले असते तितक्याच मुदतीकरता ते पद धारण करील.

(२) पोट-कलम (१) मध्ये नमूद केलेली रिकामी पदे भरण्यासाठी असलेल्या स्थायी समितीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

- (अ) अधिसभेन, तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले तीन सदस्य ;
- (ब) व्यवस्थापन परिषदेने तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले दोन सदस्य ;
- (क) विद्यापरिषदेने तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले दोन सदस्य ;
- (३) स्थायी समितीचा सभापती, तिचे सदस्य, आपल्यामधून निवडून देतील.
- (४) स्थायी समितीचा पदावधी अधिसभेच्या पदावधीबरोबर समाप्त होईल.

प्रकरण पाच

परिनियम, आदेश, नियम आणि विनियम

परिनियम.

४८. परिनियम.-या अध्यादेशाच्या तरतुदीच्या अधीनतेने परिनियमांमध्ये पुढे दिलेल्या सर्व किंवा यांपैकी कोणत्याही बाबीसाठी तरतूद करता येईल :—

- (१) सन्मान्य पदव्या प्रदान करणे आणि दीक्षान्त समारंभ आयोजित करणे ;
- (२) विद्यापीठ विभाग, परिसंस्था, संचालित महाविद्यालये, उच्च शिक्षण परिसंस्था, सशोधन

किंवा विशेषीकृत अभ्यास परिसंस्था सुरु करणे व ती चालविणे ;

(३) विद्यापीठाच्या अधिकाऱ्यांचे अधिकार व कर्तव्ये ;

(४) विद्यापीठाच्या प्राधिकरणांचे अधिकार व कर्तव्ये ;

(५) विद्यापीठ कर्मचाऱ्यांच ज्येष्ठता व सेवाशर्ती यांचे नियमन करणारी तत्त्वे ;

(६) विद्यापीठाची प्राधिकरणे, मंडळे किंवा समित्या यांच्या सदस्यांना निरर्ह ठरविण्यासाठी तरतुदी ;

(७) विद्यापीठ विभाग किंवा परिसंस्था आणि संचालित महाविद्यालये बंद करणे ;

(८) राज्य शासनाने मान्यता दिल्याप्रमाणे विद्यापीठाचे आणि संलग्न महाविद्यालयांचे (राज्य शासन किंवा केंद्र सरकार आणि स्थानिक प्राधिकरण यांच्याकडून चालविली जाणारी महाविद्यालये किंवा परिसंस्था खेरीज करून) अध्यापक, अधिकारी आणि इतर कर्मचारी यांच्या अर्हता, सेवा प्रदेश, कार्यभार, आचारसंहिता, पदावधी, कर्तव्ये आणि सेवाशर्ती व तसेच त्यांचे नियतकालिक मूल्यमापन, उपदान आणि भविष्यनिर्वाह निधी यांची तरतूद आणि त्यांची सेवा समाप्त करण्याची रीत ;

(९) विद्यापीठाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी विद्यापीठाच्या निधीचा वापर करणे ;

(१०) महाविद्यालयांच्या संलग्नीकरणाची किंवा महाविद्यालयाचे संलग्नीकरण काढून घेण्याची मानके ;

(११) राज्य शासनाच्या मान्यतेच्या अधीनतेने, विद्यापीठ विभाग किंवा परिसंस्था, संलग्न महाविद्यालये आणि मान्यताप्राप्त परिसंस्था यांना स्वायत्त दर्जा देण्यासाठी मानके ;

(१२) व्यक्ती व संघटना यांच्याकडून मिळणारे विश्वस्त निधी, मुत्युपत्रित देणग्या, देणग्या, दाननिधी व अनुदाने स्वीकारणे व त्यांचे व्यवस्थापन करणे ;

(१३) राज्य शासनाच्या धोरणानुसार, अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आणि इतर मागासवर्ग यांमधील व्यक्तींसाठी विद्यापीठातील, संलग्न महाविद्यालयातील आणि मान्यताप्राप्त परिसंस्थांमधील अध्यापकांची, अधिकाऱ्यांची तसेच इतर कर्मचाऱ्यांची पुरेशा संख्येतील पदे राखून ठेवण्याची तरतूद करणे ;

(१४) विद्यावर्षातील कामांचे दिवस, प्रत्यक्ष शिक्षणाचे दिवस, रविवार खेरीज करून इतर सुट्या, मोठी सुटी आणि सत्रे ;

(१५) राज्य शासन किंवा केंद्र सरकार किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी चालविलेली महाविद्यालये किंवा परिसंस्था खेरीज करून विद्यापीठाचे, संलग्न महाविद्यालयांचे आणि मान्यता प्राप्त परिसंस्थांचे कसूरंदार अध्यापक, अधिकारी आणि अन्य कर्मचारी यांच्याविरुद्ध शिस्तभंगाची कार्यवाही करणे ;

(१६) राज्य शासनाच्या मान्यतेच्या अधीन राहून, लोकहितास्तव विद्यापीठाने एखाद्या महाविद्यालयाचे किंवा परिसंस्थेचे व्यवस्थापन स्वतःकडे घेणे किंवा ते हस्तांतरित करणे आणि अशा प्रकारे व्यवस्थापन स्वतःकडे घेण्याच्या किंवा ते हस्तांतरित करण्याच्या शर्ती ;

(१७) या अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी विहित करण्यात यावयाची किंवा आवश्यक असेल अशी कोणतीही बाब.

परिनियम कसे करावयाचे. ४९. (१) अधिसभेला यात यापुढे तरतूद केलेल्या रीतीने परिनियम करता येतील, त्यात सुधारणा करता येतील किंवा त्यांचे निरसन करता येईल.

(२) अधिसभेला स्वतः होऊन किंवा व्यवस्थापन परिषदेकडून प्रस्ताव आल्यानंतर परिनियमांचा मसुदा विचारात घेता येईल. व्यवस्थापन परिषदेने प्रस्तावित केलेला नसेल त्या मसुद्याच्या बाबतीत अधिसभा, त्यावर विचार करण्यापूर्वी व्यवस्थापन परिषदेचा अभिप्राय मिळविले :

परंतु, व्यवस्थापन परिषदेने, तिला मसुदा मिळाल्याच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत आपला अभिप्राय पाठवला नाही तर अधिसभेला त्या मसुद्यावर विचार करण्याच्या कामास प्रारंभ करता येईल.

(३) अधिसभेला आवश्यक वाटले तर तिला, तिच्यापुढे विचारार्थ आलेल्या कोणत्याही प्रारूप परिनियमाच्या संबंधात विद्यापीठाच्या कोणत्याही अधिकाऱ्याचा, प्राधिकरणाचा किंवा निकायाचा अभिप्राय देखील मिळवता येईल :

परंतु, असा कोणताही प्रारूप मसुदा विद्याविषयक बाबींशी संबंधित असेल त्या बाबतीत अधिसभा, त्यावर विचार करण्यापूर्वी विद्यापरिषदेचा अभिप्राय मिळविले.

(४) अधिसभेने संमत केलेला प्रत्येक परिनियम कुलपतीकडे सादर करण्यात येईल. कुलपतीला त्या परिनियमाला त्याची अनुमती देता येईल किंवा ती रोखून ठेवता येईल किंवा फेरविचारासाठी तो परिनियम अधिसभेकडे परत पाठवता येईल.

(५) अधिसभेने संमत केलेला कोणताही परिनियम कुलपतीकडून अनुमती देण्यात येईपर्यंत विधिग्राह्य ठरणार नाही व तो अंमलात येणार नाही.

(६) पूर्ववर्ती पोट-कलमांत काहीही अंतर्भूत केलेले असले तरी, कुलपतीस, आपल्या स्वाधिकारात किंवा शासनाची विचारविनिमय करून, तो विनिर्दिष्ट करील अशा कोणत्याही बाबींच्या संबंधात परिनियमांमध्ये तरतुदी करण्याविषयी विद्यापीठाला निदेश देता येईल आणि अधिसभेने असे निदेश प्राप्त झाल्यापासून साठ दिवसांच्या आत, त्यांची अंमलबजावणी केली नाही तर कुलपतीस, अधिसभेने अशा निदेशांची अंमलबजावणी करणे तिला शक्य न झाल्याबद्दलची कोणतीही कारणे कळवली असतील तर त्या कारणांचा विचार केल्यानंतर, योग्य असे परिनियम करता येतील किंवा त्या परिनियमांत योग्य अशा सुधारणा करता येतील.

आदेश व त्यांचा विषय. ५०. या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विहित केलेल्या शर्तींना अधीन राहून व्यवस्थापन परिषदेला, पुढील सर्व किंवा कोणत्याही बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता आदेश करता येतील :—

(एक) विद्यार्थ्यांना, पदवी, पदविका, प्रमाणपत्र व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी यांच्या अभ्यासक्रमांना प्रवेश देण्यासाठीच्या शर्ती ;

(दोन) विद्यार्थ्यांना, विद्यापीठातील किंवा महाविद्यालयांमधील अशा अभ्यासक्रमांना उपस्थित राहता येण्यासाठी त्यांची नावनोंदणी करण्याकरिता आकारावयाची फी (शिकवणी फी व वसतिगृहाचा खर्च धरून), ही फी शक्यतोवर एकाच स्थानिक क्षेत्रातील सर्व महाविद्यालयांसाठी समान असेल, पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्र किंवा इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी यांच्या परीक्षांसाठी प्रवेश फी आणि पदवीधरांसाठी नोंदणी फी ;

(तीन) विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांचा निवास, त्यांची वर्तणूक व शिस्त या संबंधातील शर्ती आणि शिस्तभंगासाठी व पुढील बाबींसह गैरवर्तवणुकीसाठी त्यांच्याविरुद्ध करण्यात येणारी कारवाई :-

(अ) परीक्षेच्या वेळी गैरप्रकार करणे ;

(ब) परीक्षांचा प्रभारी अधिकारी किंवा विद्यापीठाचा कोणताही अधिकारी किंवा प्राधिकारी यांनी केलेल्या कोणत्याही अधिकृत चौकशीस हजर राहण्यास किंवा साक्ष देण्यास नकार देणे ;

(क) विद्यापीठात किंवा विद्यापीठाबाहेर गैरशिस्तीची किंवा इतर आक्षेपाई वर्तणूक ;

(चार) विद्यापीठाचे विभाग, महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त संस्था यांमधील अध्यापकांच्या अर्हता व त्यांचे वर्गीकरण ;

(पाच) परीक्षाकांच्या नेमणुका व कर्तव्ये यांचे नियमन करणाऱ्या शर्ती ;

(सहा) परीक्षा व इतर चाचण्या घेणे आणि परीक्षाकांनी उमेदवारांचे मूल्यमापन करण्याची किंवा त्यांची परीक्षा घेण्याची रीत ;

(सात) विद्यापीठाच्या अध्यापकांच्या संबंधातील मान्यता आणि विद्यापीठ विभाग, महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त संस्था यांमध्ये शिकविण्यासाठी व्यक्तींना ज्या शर्तीच्या अधीन राहून अर्हताप्राप्त म्हणून मान्यता देण्यात येईल त्या शर्ती ;

(आठ) महाविद्यालये, मान्यताप्राप्त संस्था, सभागृहे व वसतिगृहे यांची तपासणी ;

(नऊ) विद्यापीठांसाठी किंवा विद्यापीठाच्या वतीने संविदा किंवा करार करण्याची पद्धत ;

(दहा) महाविद्यालये आणि मान्यताप्राप्त संस्था यांनी विद्यार्थ्यांच्या बदलीसंबंधात अनुसरावयाचे व अंमलात आणावयाचे नियम ;

(अकरा) विद्यार्थी संघटना व महाविद्यालयामधील इतर संघटना यांचे अधिकार व त्यांची कर्तव्ये ;

(बारा) हा अधिनियम किंवा परिनियम यांद्वारे किंवा तदन्वये, आदेशाद्वारे पुरविण्यात येणाऱ्या किंवा पुरविता येणाऱ्या अन्य सर्व बाबी ; आणि

(तेरा) सामान्यतः हा अधिनियम किंवा परिनियम यांद्वारे किंवा तदन्वये व्यवस्थापन परिषदेला प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करण्यासाठी किंवा लादलेल्या कर्तव्यांचे पालन करण्यासाठी, व्यवस्थापन परिषदेच्या मते आवश्यक असलेल्या तरतुदी करण्यासंबंधातील सर्व बाबी.

५१. (१) व्यवस्थापन परिषद, यात यापुढे दिलेल्या पद्धतीने आदेश तयार करील, त्याच सुधारणा करील किंवा ते निरसित करील. आदेश व ते तयार करणे.

(२) व्यवस्थापन परिषद, लगतपूर्ववर्ती कलमांचे खंड (एक) ते (सात) यांमध्ये निर्दिष्ट केलेल्या बाबी, किंवा विद्यापीठातील अध्यापन व परीक्षा यांचा दर्जा राखण्याशी संबंधित अन्य कोणतीही बाब यांच्या बाबतचा कोणताही आदेश, विद्यापरिषदेकडून त्याचा मसुदा प्रस्तावित करण्यात आल्याखेरीज तयार करणार नाही.

(३) व्यवस्थापन परिषदेला, पोट-कलम (२) अन्वये विद्यापरिषदेने प्रस्तावित केलेला कोणताही मसुदा सुधारण्याचा अधिकार असणार नाही. परंतु ती तो अमान्य करू शकेल किंवा व्यवस्थापन परिषद सूचना करील अशा कोणत्याही सुधारणांसह तो भागशः किंवा पूर्णतः विद्यापरिषदेकडे पुनर्विचारार्थ परत पाठवू शकेल.

(४) व्यवस्थापन परिषदेने तयार केलेले सर्व आदेश ती निदेश देईल अशा दिनांकापासून अंमलात येतील, परंतु असा तयार केलेला प्रत्येक आदेश दोन आठवड्यांच्या आत कुलपतीला सादर करण्यात येईल. कुलपतीला आदेश मिळाल्याच्या दिनांकापासून चार आठवड्यांच्या आत त्याची अंमलबजावणी स्थगित करण्याबाबत व्यवस्थापन परिषदेला निदेश देण्याचा अधिकार असेल आणि तो शक्य तितक्या लवकर, यासंबंधातील त्याचा आक्षेप व्यवस्थापन परिषदेला कळवील. त्याला व्यवस्थापन परिषदेचा अभिप्राय मिळाल्यानंतर, आदेश स्थगित करण्यासंबंधातील आदेश मागे घेता येईल किंवा तो आदेश नामंजूर करता येईल व त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

विनियम वा
नियम.

५२. (१) या अधिनियमाद्वारे किंवा तदन्वये विहित केलेल्या शर्तीना आणि व्यवस्थापन परिषदेच्या मान्यतेस अधीन राहून, विद्यापरिषदेला, हा अधिनियम, परिनियम किंवा आदेश यांद्वारे किंवा त्याअन्वये ज्या सर्व किंवा कोणत्याही बाबींसाठी विनियमांद्वारे तरतूद करावयाची असेल किंवा करता येईल, अशा सर्व किंवा कोणत्याही बाबींसाठी, आणि पूर्णपणे त्यांच्याशी संबंधित अशा अन्य सर्व बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता, हा अधिनियम, परिनियम व आदेश यांच्याशी सुसंगत असे विनियम करता येतील.

(२) कोणत्याही प्राधिकरणास किंवा निकायास, व्यवस्थापन परिषदेच्या पूर्वमान्यतेस अधीन राहून पुढील बाबींसाठी, हा अधिनियम, परिनियम, आदेश व विनियम यांच्याशी सुसंगत असे नियम करता येतील :—

(अ) त्याच्या सभांच्या तारखा व वेळा आणि त्यात करावयाचे कामकाज यांची नोटीस देणे ;

(ब) सभेची पद्धत व गणपूर्तीसाठी आवश्यक असलेली सदस्यांची संख्या यांचे नियमन करणे ; आणि अशा सभांच्या कार्यवृत्तांचा अभिलेख ठेवणे ;

(क) असे प्राधिकरण किंवा निकाय यांच्याशी पूर्णपणे संबंधित अशा सर्व बाबींसाठी तरतूद करणे.

(३) असे नियम व्यवस्थापन परिषदेला सादर करण्यात येतील, व त्या परिषदेला, ते करणारे प्राधिकरण किंवा निकाय यांच्या हेतूबाबत खाली करून घेतल्यानंतर व यांच्यावर विचार केल्यानंतर, तिला योग्य वाटेल अशा पद्धतीने त्यात सुधारणा करता येईल किंवा ते रद्द करता येतील.

प्रकरण सहा

अध्यापक आणि कर्मचारी

गाऱ्हाणी
निवारण
संमिती.

५३. (१) प्रत्येक विद्यापीठामध्ये, विद्यापीठाचे, महाविद्यालयांचे, संस्थांचे व मान्यताप्राप्त संस्थांचे अध्यापक व इतर कर्मचारी यांच्या गाऱ्हाण्यांवर कार्यवाही करण्यासाठी आणि व्यवहार्य असेल तेथवर सहा महिन्यांच्या आत गाऱ्हाण्यांची सुनावणी करण्यासाठी व समझोता करण्यासाठी

एक गाऱ्हाणी निवारण समिती असेल आणि ही समिती व्यवस्थापन परिषदेला अहवाल सादर करील.

(२) गाऱ्हाणी व तक्रारी स्वीकारणे व विचारात घेणे आणि तिला योग्य वाटेल अशी कारवाई करण्यासाठी व्यवस्थापन परिषदेला अहवाल देणे हे गाऱ्हाणी निवारण समितीच्या दृष्टीने कायदेशीर असेल. आणि अशा अहवालांवरील व्यवस्थापन परिषदेचा निर्णय अंतिम असेल.

(३) गाऱ्हाणी निवारण समितीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल,—

(अ) प्रति-कुलकुरु सभापती ;

(ब) व्यवस्थापन परिषदेने तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले तिचे चार सदस्य सदस्य ;

(क) कुलसचिव सदस्य-सचिव

(४) कुलसचिवाला मत देण्याचा हक्क असणार नाही.

प्रकरण सात

प्रवेश, परीक्षा व विद्यार्थ्यांशी संबंधित इतर बाबी

५४. राज्य शासनाच्या, समाजाच्या दुर्बल घटकांसाठी असलेल्या आरक्षण धोरणानुसार प्रवेश. विद्यापीठ विभाग व संलग्न महाविद्यालये यांमधील सर्व शिक्षणक्रमांना, शासनाने केलेले व **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेले किंवा विद्यापीठाने केलेले व विद्यापीठाच्या गॅझेटमध्ये प्रसिद्ध केलेले कोणतेही नियम असल्यास, त्यानुसार स्पर्धात्मक आधारावर प्रवेश देण्यात येतील :

परंतु असे की, जेव्हा विद्यार्थ्यांच्या हिताच्या दृष्टीने संपूर्ण राज्यासाठी शासनाने आदर्श नियम तयार केले असतील तेव्हा विद्यापीठ ते स्वीकृत करील आणि असे नियम विद्यापीठाच्या गॅझेटमध्ये किंवा यथास्थिती, **राजपत्रात** प्रत्येक वर्षाच्या एक ऑगस्टपूर्वी सुरु होणाऱ्या शैक्षणिक सत्रापूर्वी, किमान ६ महिने अगोदर प्रसिद्ध केले जातील :

परंतु आणखी असे की, शिस्तीचे पालन करण्याच्या दृष्टीने संबंधित प्राधिकरणास, विद्यार्थ्यांला प्रवेश नाकारण्याचा अधिकार असेल.

५५. प्रत्येक विद्या सत्राच्या सुरुवातीस आणि कोणत्याही परिस्थितीत प्रत्येक कॅलेंडर परीक्षा. वर्षाच्या ३० ऑक्टोबर पेक्षा उशिरा नसेल अशा वेळी विद्यापीठ, त्याने स्वतः किंवा त्याच्या अधिकारितेतील कोणतेही महाविद्यालय आणि संस्था यांनी चालविलेल्या प्रत्येक शिक्षणक्रमांसाठी कार्यक्रमपत्रिका तयार करील व प्रसिद्ध करील आणि त्या कार्यक्रमपत्रिकेचे काटेकोरपणे पालन करील.

स्पष्टीकरण.—“परीक्षेची कार्यक्रम पत्रिका” म्हणजे, परीक्षेच्या योजनेचा भाग असलेल्या प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेचा अवधी, दिवस व दिनांक यांचा तपशील दिलेला तक्ता ; यामध्ये प्रात्यक्षिक परीक्षांच्या तपशीलाचाही समावेश असेल :

परंतु विद्यापीठाला, त्याच्या नियंत्रणाबाहेरील कारणामुळे व परिस्थितीमुळे या कार्यक्रमपत्रिकेचे पालन करता आले नाही तर, व्यवहार्य असेल तितक्या लवकर, ते कुलपती व राज्य शासन यांना एक अहवाल सादर करील. या अहवालात पूर्वप्रकाशित कार्यक्रमपत्रिकेचे पालन का करता आले नाही याची तपशीलवार कारणे नमूद करण्यात येतील.

निकाल जाहीर करणे. ५६. विद्यापीठ त्याने घेतलेल्या प्रत्येक परीक्षेचा निकाल त्या विशिष्ट अभ्यासक्रमाच्या परीक्षेच्या अखेरच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत जाहीर करण्याचा आटोकाट प्रयत्न करील आणि कोणत्याही परिस्थितीत पंचेचाळीस दिवसांच्या आत तो जाहीर करील :

परंतु, पूर्वोक्त पंचेचाळीस दिवसांच्या कालावधीच्या आत कोणत्याही परीक्षेचा निकाल जाहीर करणे कोणत्याही कारणामुळे विद्यापीठाला शक्य झाले नाही तर ते, अशा विलंबाची तपशीलवार कारणे नमूद करून, कुलपती व शासन यांना एक अहवाल सादर करील.

कार्यक्रम पत्रिकेचे पालन न केल्यामुळे परीक्षा अवैध ठरणार नाही. ५७. विद्यापाठाने कलम ५५ वा यथास्थिति, ५६ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कार्यक्रम पत्रिकेचे पालन केले नाही केवळ याच कारणामुळे कोणतीही परीक्षा किंवा परीक्षेचा निकाल अवैध समजण्यात येणार नाही.

क्रीडा व अभ्यासेतर कार्यक्रम. ५८. क्रीडा, सांस्कृतिक कार्यक्रम व इतर सर्व कार्यक्रम यांसाठी यथास्थिति, आपापल्या वर्गांचे, महाविद्यालयांचे किंवा विद्यापीठाचे प्रतिनिधीत्व करण्यासाठी ज्या विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात येईल त्यांची ही निवड, इतर कोणत्याही निकषावर न करता खुल्या प्राविण्य स्पर्धेमधून सर्वस्वी गुणवत्तेच्या आधारावरच निश्चितपणे करण्यात यावी यासाठी विद्यापीठ योग्य परिनियम, आदेश व विनियम तयार करील.

प्रकरण आठ

समित्या

समित्या. ५९. (१) ग्रंथालय समिती.—(अ) विद्यापीठांची ग्रंथालये व ग्रंथालय सेवा प्रशासित, आयोजित व परिरक्षित करण्यासाठी एक ग्रंथालय समिती असेल, या समितीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(एक) कुलगुरु—अध्यक्ष ;

(दोन) कुलगुरुंकडून नामनिर्देशित केले जाणारे विद्याशाखांचे तीन अधिष्ठाता ;

(तीन) कुलगुरुंकडून नामनिर्देशित केले जाणारे विद्यापीठ संस्थांचे किंवा विभागांचे तीन विभाग प्रमुख ;

(चार) विद्यापरिषदेकडून विद्यापरिषदेच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले दोन अध्यापक ;

(पाच) कुलसचिव ;

(सहा) ग्रंथपाल—सचिव.

(ब) पदसिद्ध सदस्यांव्यतिरिक्त ग्रंथालय समितीच्या इतर सर्व सदस्यांचा पदावधी पाच वर्षांचा असेल आणि त्यानंतर पुन्हा नामनिर्देशित केले जाण्यासाठी ते पात्र असणार नाहीत ;

(क) समितीची कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील :—

(एक) ग्रंथालय, दस्तऐवजविषयक सेवा व संग्रह पुस्तकांचे अद्यावतीकरण योग्यप्रकारे आयोजित करण्यासाठी व ते चालू राहण्यासाठी तरतूद करणे ;

(दोन) ग्रंथालय आणि दस्तऐवजविषयक सेवांचे आधुनिकीकरण करणे व त्यात सुधारणा करणे ;

(तीन) विद्यार्थी आणि इतर व्यक्ती यांजकडून उपयोग करून घेतल्या जाणाऱ्या ग्रंथालय सेवांबद्दलची फी आणि इतर आकार यांबाबत व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(चार) व्यवस्थापन परिषदेची मान्यता घेण्यासाठी ग्रंथालयाचा वार्षिक अर्थसंकल्प आणि ग्रंथालय विकासासंबंधीचे प्रस्ताव तयार करणे ;

(पाच) ग्रंथालयाच्या कामकाजाचा वार्षिक अहवाल सादर करणे.

(२) वित्त व लेखा समिती.—(अ) पुढील सदस्यांचा समावेश असलेली एक वित्त व लेखा समिती असेल :—

(एक) कुलगुरु—अध्यक्ष ;

(दोन) प्रति कुलकुरु ;

(तीन) उप-सचिवाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेली राज्य शासनाकडून नामनिर्देशित केली जाणारी एक व्यक्ती ;

(चार) लेखा व कोषागार संचालक किंवा लेखा व कोषागार सहसंचालकाच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला त्याचा प्रतिनिधी ;

(पाच) व्यवस्थापन परिषदेकडून परिषदेच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केल्या जाणाऱ्या तीन व्यक्ती ;

(सहा) विद्यापरिषदेकडून तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केल्या जाणाऱ्या तीन व्यक्ती ;

(सात) वित्त व लेखा अधिकारी—सचिव ;

(ब) समितीच्या बैठकीच्या गणपूर्तीची संख्या सहा एवढी असेल ;

(क) पदसिद्ध सदस्य खेरीजकडून समितीच्या सर्व सदस्यांचा पदावधी पाच वर्षांचा असेल ;

(ड) उपलब्ध तरतुदी विचारात घेऊन लेख्यांची, खर्चाच्या प्रगतीची आणि नवीन खर्च अंतर्भूत असलेल्या सर्व नवीन प्रस्तावांची तपासणी करण्याकरिता समिती वर्षातून किमान चार वेळा बैठक बोलावील ;

(ई) व्यवस्थापन परिषदेने तयार केलेले विद्यापीठाचे वार्षिक लेखा विवरण व वित्तीय अंदाज (अर्थसंकल्प) विचारार्थ व शिफारशीसाठी वित्त व लेखा समितीपुढे ठेवण्यात येईल आणि त्यानंतर व्यवस्थापन परिषदेपुढे, व्यवस्थापन परिषदेस योग्य वाटेल अशी कार्यवाही करण्याकरिता सादर करण्यात येईल ;

(फ) अर्थसंकल्प पुढील तीन वेगवेगळ्या भागांमध्ये तयार करण्यात येईल :—

(एक) परिरक्षण ;

(दोन) विकास ; आणि

(तीन) स्वतंत्र प्रकल्प किंवा योजना किंवा सहयोग कार्यक्रम अनुदाने ;

(ग) समिती पुढील अतिरिक्त कामे व कर्तव्ये पार पाडील :—

(एक) उत्पादक कामांसाठी असलेल्या कर्जातून मिळणाऱ्या उत्पन्नासह विद्यापीठाचे उत्पन्न आणि साधनसंपत्ती यावर आधारित अशी संपूर्ण वर्षाच्या आवर्ती व अनावर्ती खर्चाच्या मर्यादांची व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(दोन) विद्यापीठ मालमत्तेची व साधनसंपत्तीची उत्पादक गुंतवणूक व त्यांचे व्यवस्थापन याबाबत व्यवस्थापन परिषदेकडे शिफारस करणे ;

(तीन) विद्यापीठ विकासासाठी संभाव्य साधनसंपत्ती शोधून काढणे आणि ती वृद्धिंगत करणे ;

(चार) व्यवस्थापन परिषदेकडून नियुक्त केल्या गेलेल्या लेखापरिक्षकाकडून विद्यापीठ लेखांची लेखापरीक्षा करून घेण्यासाठी आवश्यक ती कार्यवाही करणे ;

(पाच) विद्यापीठाच्या मालमत्तेच्या व निधीच्या प्रशासनाशी संबंधित बाबींवर व्यवस्थापन परिषदेला सल्ला देणे ;

(सहा) वित्तीय बाबींच्या संबंधात वेळोवेळी काढण्यात आलेल्या शासनाच्या आदेशांची योग्यप्रकारे अंमलबजावणी होत असल्याबद्दल सुनिश्चिती करणे ;

(सात) विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेने किंवा विद्यापरिषदेने किंवा इतर कोणत्याही प्राधिकरणाने, निकायाने किंवा समितीने अथवा कोणत्याही अधिकाऱ्याने तिच्याकडे निर्दिष्ट केलेल्या वित्तीय बाबासंबंधात सल्ला देणे ;

(आठ) तिच्या निदर्शनास येईल अशा वित्तीय बाबीसंबंधातील कोणतीही चूक किंवा अनियमितता कुलकुरुला कळविणे व तो त्यानंतर त्या बाबींच्या गंभीरतेचे निर्धारण केल्यानंतर सत्वर योग्य ती कारवाई करू शकेल किंवा ती बाब व्यवस्थापन परिषदेकडे पाठवू शकेल ;

(ह) समितीचे इतर अधिकार व कर्तव्ये आणि तिच्या बैठकीची कार्यपद्धती, विहित केल्याप्रमाणे असेल ;

(आय) विद्यापीठाचे, महाविद्यालयांचे व संस्थांचे वार्षिक लेखे राज्य शासनाने नियुक्त केलेल्या लेखापरीक्षकांकडून, लेखापरीक्षा केली जाण्यासाठी उपलब्ध असतील.

(३) खरेदी समिती.—(अ) ज्यांमध्ये प्रत्येक बाबीचा स्वतंत्र खर्च एका वेळी एक लाख रुपयांपेक्षा अधिक असेल अशा, विद्यापीठाकडून केल्या जाणाऱ्या खरेदीच्या सर्व बाबी हाताळण्यासाठी एक खरेदी समिती असेल ;

(ब) या समितीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(एक) कुलगुरु—अध्यक्ष ;

(दोन) कुलगुरुकडून नामनिर्देशित केले जाणारे विद्यापीठ संस्थेचे किंवा विभागांचे तीन विभाग प्रमुख ;

(तीन) व्यवस्थापन परिषदेकडून तिच्या सदस्यांमधून, नामनिर्देशित केले जाणारे दोन सदस्य ;

(चार) कुलसचिव ;

(पाच) वित्त व लेखा अधिकारी.

(क) वित्त व लेखा अधिकारी साधारणपणे खरेदी समितीचा सचिव म्हणून काम करील ज्या कालावधीमध्ये वित्त व लेखा अधिकारी नसेल त्या कालावधीत किंवा त्याच्या अनुपस्थितीत कुलसचिव हा समितीचा सचिव म्हणून काम करील ;

(ड) खरेदी समिती, ज्यांच्यासाठी खरेदी करावयाची आहे त्या विद्यापीठ संस्थांच्या किंवा विभागांच्या प्रमुखांना आमंत्रित करील ;

(ई) पदसिद्ध सदस्य खेरीजकरून, समितीचे इतर सर्व सदस्य दोन वर्षे पद धारण करतील ;

(फ) समितीचे अधिकार व कर्तव्ये आणि तिच्या बैठकीची कार्यपद्धती परिणियमांद्वारे विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे असेल.

६०. (१) या अधिनियमाच्या, परिनियमांच्या आणि आदेशांच्या तरतुदींच्या अधीन राहून कुलगुरु, विद्यापीठ अनुदान आयोगाची सेवाप्रवेश योजना अंमलात येईपर्यंत गुणवत्ताक्रमानुसार आणि निवड समितीने केल्याप्रमाणे, विद्यापीठ अध्यापकांची नेमणूक करील. विद्यापीठ अध्यापकांची निवड व नेमणूक.

(२) विद्यापीठ अध्यापकांची नेमणूक करण्यासाठी शिफारस करण्याकरिता असलेल्या निवड समितीत पुढील सदस्यांचा समावेश राहिल :-

(अ) कुलगुरु किंवा कुलगुरुने निदेश दिल्यावर प्रतिकुलगुरु—अध्यक्ष ;

(ब) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेली एक व्यक्ती ;

(क) संबंधित विद्याशाखेचा अधिष्ठाता ;

(ड) विद्यापीठ विभागाचा प्रमुख किंवा संबंधित परिसंस्थेचा प्रमुख ;

(इ) विद्यापीठाशी ज्या व्यक्ती संबंधित नसतील अशा आणि ज्या विषयासाठी अध्यापकाची निवड करावयाची असेल त्या विषयाचे ज्यांना विशेष ज्ञान आहे, अशा, विद्यापरिषदेने शिफारस केलेल्या सहापेक्षा कमी नसतील इतक्या व्यक्तींच्या नामिकेमधून व्यवस्थापन परिषदेने नामनिर्देशित केलेल्या तीन तज्ज्ञ व्यक्ती ;

(फ) कुलपतीने नामनिर्देशित केलेली अनुसूचित जातींमधील किंवा अनुसूचित जमातींमधील किंवा इतर मागासवर्गातील एक व्यक्ती ;

परंतु, खंड (ड) मध्ये निर्देश केलेला, प्रपाठक असलेला प्रमुख, अधिव्याख्यात्याच्या पदांवरील निवड करण्यासाठी असलेल्या निवड समितीचा सदस्य असेल.

(३) कुलसचिव, समितीचा सचिव म्हणून काम करील.

(४) निवडीद्वारे भरावयाच्या विद्यापीठाच्या अध्यापकाच्या प्रत्येक पदाची, त्यासाठी लागणारी विहित किमान अर्हता आणि अतिरिक्त अर्हता, वित्तलब्धी आणि भरावयाच्या पदांची संख्या, अशा पदांपैकी, अनुसूचित जाती किंवा अनुसूचित जमाती किंवा इतर मागासवर्ग यांमधील व्यक्तींसाठी राखीव असतील अशा पदांची संख्या, यांचा तपशील आणि जाहिरातीस अनुसरून, अर्जदारांना ज्या मुदतीत आपले अर्ज सादर करता येतील अशी कुलगुरुंनी ठरवून द्यावयाचा वाजवी मुदत यांसह रीतसर व मोठ्या प्रमाणात जाहिरात देण्यात येईल.

(५) प्रत्येक निवड समितीच्या बैठकीची तारीख प्रत्येक सदस्यास त्यासंबंधी निदान तीस दिवसांची नोटीस देता येईल अशा रीतीने निश्चित करण्यात येईल आणि प्रत्येक उमेदवाराचा तपशील प्रत्येक सदस्यास बैठकांचया तारखेपूर्वी निदान सात दिवस आधी मिळू शकेल अशा रीतीने त्याच्याकडे पाठविण्यात येईल.

(६) प्रत्येक निवड समितीच्या बैठकीची चार सदस्यांची गणपूर्ती होईल, त्यापैकी निदान दोन सदस्य पोट-कलम (२) च्या खंड (इ) अन्वये नामनिर्देशित केलेल्या व्यक्ती असतील :

परंतु, निवड समितीस, प्राध्यापकांच्या पदासाठी, ज्यांनी अर्ज केला असेल आणि जे तिच्या पुढे उपस्थित झाले असतील अशा उमेदवारांपेवजी, ज्यांना अर्ज केला नसेल किंवा तिच्यापुढे उपस्थित राहिल्या नसतील परंतु ज्या यथोचितरित्या अर्हताप्राप्त असतील आणि त्यांच्या नावे अपवादात्मकरित्या उच्च अशी विद्याविषयक कामगिरी नमूद असेल किंवा विशेषीकरणामध्ये कार्यनिपुणता असेल किंवा असाधारण प्रकारचे विद्याविषयक अंशदान असेल अशा अन्य कोणत्याही व्यक्तींच्या नावाची, तसे लेखी नमूद करून, नेमणुकांसाठी शिफारस करता येईल.

(७) प्रत्यक्ष प्रतिकूल परिणाम झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या विनंती अर्जावरून किंवा स्वतः होऊन आवश्यक असेल किंवा आवश्यक झालेली असेल अशी, चौकशी करून किंवा अशी चौकशी केल्यानंतर किंवा ज्या अध्यापकांच्या नियुक्तीवर परिणाम होण्याची शक्यता असेल अशा व्यक्तींकडून घेतलेल्या स्पष्टीकरणांसहित अशी स्पष्टीकरणे मिळवून किंवा मिळविल्यानंतर कुलपतीची अशी खत्री पटली की, विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाने किंवा अधिकाऱ्याने केलेली विद्यापीठाच्या अध्यापकांची नियुक्ती त्यावेळी अंमलात असलेल्या कायदानुसार नव्हती कुलपती तर, अशा अध्यापकांच्या सेवाशर्तीसंबंधीच्या करारामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी आदेशाद्वारे त्या अध्यापकाला एक महिन्याची नोटीस किंवा अशा नोटीशीच्या ऐवजी एक महिन्याचे वेतन दिल्यानंतर त्याची नियुक्ती समाप्त करण्याचा निदेश कुलगुरुला देऊ शकेल आणि कुलगुरु ताबडतोब निदेशाचे अनुपालन करील व नव्याने निवड करण्यासाठी उपाय योजील जिची नियुक्ती अशाप्रकारे समाप्त करण्यात आलेली असले ती व्यक्ती त्याच पदासाठी पुन्हा अर्ज करण्यास पात्र असेल.

(८) लगतपूर्ववर्ती पोट-कलमान्वये कुलपतीने काढलेला कोणताही आदेश अंतिम असेल आणि त्या आदेशाची एक प्रत तो मिळाल्यापासून तीन दिवसांच्या आत कुलगुरुंकडून संबंधित अध्यापकास देण्यात येईल.

(९) कोणत्याही व्यक्तींच्या सेवासमाप्तीनंतरच्या कोणत्याही कालावधीसाठी तिला विद्यापीठ निधीमधून वेतन किंवा भत्याच्या रूपाने कोणतेही प्रदान करण्यात येणार नाही याबाबत खत्री करून गेणे हे कुलगुरुंचे कर्तव्य असेल आणि असे कोणतेही प्रदान प्राधिकृत करणारा किंवा करणारा कोणताही प्राधिकारी किंवा अधिकारी, अशा प्रदान केलेल्या रकमेची विद्यापीठाकडे प्रतिपूर्ती करण्यास दायी असेल.

विद्यापीठाच्या अधिकाऱ्यांसाठी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी आणि संलग्न महाविद्यालयांच्या प्राचार्यांसाठी, अध्यापकांसाठी आणि इतर कर्मचाऱ्यांसाठी निवड समित्या.

६९. (१)(अ) खालील पदांच्या नेमणुकीसाठी, योग्य उमेदवारांच्या शिफारशी करण्याकरिता एक निवड समिती असेल :—

(एक) कुलसचिव ;

(दोन) परीक्षा नियंत्रक ;

(तीन) वित्त व लेखा अधिकारी ;

(ब) निवड समितीत,—

(एक) कुलगुरु किंवा कुलगुरुंच्या निर्देशावरून प्रति कुलगुरु—अध्यक्ष ;

(दोन) व्यवस्थापन परिषदेने तिच्या सदस्यांमधून नामनिर्देशित केलेले दोन सदस्य ;

(तीन) व्यवस्थापन परिषदेचा सदस्य नसेल असा, कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला अधिष्ठाता ;

(चार) जे, विद्यापीठ, कोणतेही संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था यांच्याशी संबंधित नाहीत, असे, भरावयाच्या रिक्त पदांशी संबंधित क्षेत्रातील विशेष ज्ञान असणारे कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेले दोन तज्ज्ञ ;

(पाच) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेली, अनुसूचित जातीमधील किंवा अनुसूचित जमातीमधील किंवा इतर मागासवर्गामधील एक व्यक्ती ;

(सहा) कुलसचिव, ज्या पदाकरिता तो उमेदवार असेल त्याव्यतिरिक्त इतर बाबतीत, निवड समितीचा सदस्य-सचिव म्हणून काम पाहील. कुलसचिवदेखील उमेदवार असेल त्याबाबतीत, कुलगुरुने या बाबतीत नामनिर्देशित केलेला असा सदस्य, सचिव म्हणून काम पाहील ;

(२) विद्यापीठाच्या इतर अधिकाऱ्यांसाठी निवड समिती आणि नेमणुकीची पद्धती परिणियमांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे असेल.

(३) संलग्न महाविद्यालयांचे प्राचार्य, अध्यापक आणि इतर कर्मचारी यांच्यासाठी निवड समिती आणि नेमणुकीची पद्धती विहित केल्याप्रमाणे असेल.

(४) कोणत्याही संलग्न महाविद्यालयाचे व्यवस्थापन, विहित पद्धतीनुसार अध्यापकांची व इतर कर्मचाऱ्यांची पदे भरण्यापूर्वी, इतर महाविद्यालयांमध्ये सामावून घेण्यासाठी विद्यापीठाने ठेवलेल्या अतिरिक्त व्यक्तींच्या सूचीमध्ये कोणतीही योग्य व्यक्ती उपलब्ध आहे किंवा कसे याबाबत विद्यापीठाकडून खात्री करून घेईल आणि अशी व्यक्ती उपलब्ध असेल तर व्यवस्थापन त्या व्यक्तीची नियुक्ती करील.

६२. या अधिनियमांन्वये रचना करण्यात आलेल्या समित्यांशिवाय, विद्यापीठाच्या प्राधिकरणांना, समित्या. नेमून दिलेल्या कोणत्याही विशिष्ट कामाकरिता योग्य अटी व निर्देश यांसह समिती नेमता येईल व अशा समितीमध्ये तिची रचना करणाऱ्या प्राधिकरणाच्या सदस्यांचा, तसेच प्राधिकरण नामनिर्देशित करील अशा अन्य व्यक्तींचाही समावेश असेल.

प्रकरण नऊ

परवानगी, संलग्नीकरण व मान्यता

६३. संलग्नीकरणासाठी किंवा मान्यतेसाठी अर्ज करणारे व्यवस्थापन आणि ज्यांच्या महाविद्यालयाला किंवा संस्थेला संलग्नीकरण किंवा मान्यता प्रदान करण्यात आली आहे असे व्यवस्थापन पुढील हमी देईल आणि तिचे अनुपालन करील,—

(अ) या अधिनियमाचे आणि त्याखालील परिणियम, आदेश, नियम व विनियम यांचे आणि विद्यापीठाच्या स्थायी आदेशांचे आणि निदेशांचे पालन करण्यात येईल.

(ब) कलम ६७ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे संलग्न महाविद्यालयाकरिता तरतूद केलेली एक वेगळी स्थानिक व्यवस्थापन समिती असेल ;

(क) अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या, विद्यापीठाने आणि शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा अधिक नसेल ;

(ड) परिणियमांद्वारे विहित करण्यात येतील अशा अध्यापनासाठी व संशोधनासाठी आवश्यक असलेल्या इमारती, प्रयोगशाळा, ग्रंथालये, पुस्तके यांसारख्या आणि वसतिगृहे, व्यायामशाळा यांसारख्या योग्य व पर्याप्त भौतिक सुविधा असतील ;

(ई) महाविद्यालयाची किंवा संस्थेची वित्तीय साधने ही त्यांची देखभाल व कामकाज सातत्याने चालवण्यासाठी योग्य ती तरतूद करता येईल अशी असतील ;

(फ) संलग्न महाविद्यालये आणि मान्यताप्राप्त संस्था यांच्या अध्यापक व अध्यापकेतर कर्मचाऱ्यांची संख्या व अर्हता आणि संलग्न महाविद्यालयाच्या कर्मचाऱ्यांच्या सेवेच्या अटी व शर्ती आणि वित्तलब्धी, विद्यापीठाने विहित केल्याप्रमाणे असतील आणि अभ्यासाचे पाठ्यक्रम, अध्यापन किंवा प्रशिक्षण किंवा संशोधन यांच्याकरिता कार्यक्षमतेने योग्य ती तरतूद करण्यास पुरेशा असतील ;

(ग) संलग्न करण्यात यावयाच्या महाविद्यालयांच्या सर्व अध्यापक व अध्यापकेतर कर्मचाऱ्यांच्या सेवा आणि सुविधा परीक्षा घेण्यासाठी आणि विद्यापीठाच्या इतर कार्यक्रमांना चालना देण्यासाठी उपलब्ध करून देण्यात येतील ;

(ह) कुलपती, कुलगुरु आणि विद्यापीठाचे इतर अधिकारी यांना अधिनियम, परिनियम, आदेश, नियम व विनियम यांच्या तरतुदी अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून, त्यांनी दिलेले निदेश, आदेश यांचे अनुपालन करण्यात येईल ;

(आय) विद्यापीठाच्या पूर्वपरवानगीशिवाय, व्यवस्थापनाचे कोणतेही हस्तांतरण करण्यात येणार नाही ;

(जे) विद्यापीठाच्या पूर्वपरवानगीशिवाय महाविद्यालय किंवा संस्था बंद करण्यात येणार नाही ;

(के) कलम ७४ अन्वये महाविद्यालय किंवा संस्था यांचे संलग्नीकरण रद्द करण्यात आल्यास किंवा मान्यता काढून घेण्यात आल्यास किंवा ती बंद करण्यात आल्यास महाविद्यालय किंवा संस्था यांची राज्य शासनाने किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोगाने सहायक अनुदान म्हणून दिलेल्या रकमेमधून बांधण्यात किंवा निर्माण करण्यात आलेल्या इमारती व सामग्रीसह सर्व मत्ता राज्य शासनाकडे निहित करण्यात येईल.

परवानगी
संबंधीची
कार्यपद्धती.

६४. (१) विशेषतः विद्यापीठाच्या अधिकारितेमधील सेवारहित व न्यूनविकसीत क्षेत्रांच्या गरजा योग्यप्रकारे विचारात घेऊन आरोग्य विज्ञान शिक्षणाच्या सुविधांचे समन्याय वाटप केले जात आहे हे सुनिश्चित होईल अशा रितीने उच्चतर शिक्षणाच्या संस्थांची स्थाने निश्चित करण्यासाठी शैक्षणिक विकासाची एक यथार्थदर्शी विद्यापीठ योजना तयार करील. अशी योजना विद्यापरिषदेकडून तयार करण्यात येईल आणि व्यवस्थापन परिषदेमार्फत ती अधिसभेपुढे ठेवण्यात येईल व दर पाच वर्षांनी ती अद्ययावत करण्यात येईल.

(२) अशा योजनेशी सुसंगत नसेल असा, उच्चतर शिक्षणाचे नवीन महाविद्यालय किंवा संस्था सुरू करण्यासंबंधीचा कोणताही अर्ज विद्यापीठाकडून विचारात घेतला जाणार नाही.

(३) उच्चतर शिक्षणाचे नवीन महाविद्यालय किंवा संस्था सुरू करण्यासाठी परवानगी मागणारे व्यवस्थापन, ज्या वर्षापासून परवानगी मागितली असेल त्याच्या अगोदरच्या वर्षाच्या ऑक्टोबर महिन्याच्या शेवटच्या दिवसापूर्वी विद्यापीठाच्या कुलसचिवाकडे विहित नमुन्यात अर्ज करील.

(४) पूर्वोक्त विहित कालमर्यादेत मिळालेल्या अशा सर्व अर्जांची नियोजन मंडळाकडून छाननी करण्यात आणि व्यवस्थापन परिषदेच्या संमतीने ते अर्ज व्यवस्थापन परिषदेला उचित वाटतील अशा शिफारशीसह (संबद्ध कारणांची यथोचितरित्या पुष्टी देऊन) त्या वर्षाच्या डिसेंबर महिन्याच्या शेवटच्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी शासनाकडे पाठवण्यात येतील.

(५) शासनाला, विद्यापीठाने शिफारस केलेल्या अर्जापैकी त्याला त्याच्या निरपवाद स्वेच्छा निर्णयानुसार उचित व योग्य वाटतील अशा संस्थांना परवानगी देता येईल व तसे करताना ते शासनाची अर्थसंकल्पीय साधने, नवीन संस्था सुरू करण्याची परवानगी मागणाऱ्या व्यवस्थापनाची योग्यायोग्यता आणि आरोग्य विज्ञान शिक्षण संस्थांच्या स्थाननिश्चयनासंबंधातील राज्यस्तरीय अग्रक्रम विचारात घेईल :

परंतु, अपवादात्मक प्रकरणामध्ये आणि कारणे लेखी नमूद करून, राज्य शासन, आरोग्य विज्ञान शिक्षणाचे नवीन महाविद्यालय किंवा संस्था सुरू करण्यासाठी आलेल्या, विद्यापीठाने शिफारस न केलेल्या अशा कोणत्याही अर्जाला मान्यता देऊ शकेल.

(६) आरोग्य विज्ञान शिक्षणाचे नवीन महाविद्यालय किंवा संस्था सुरू करण्याची परवानगी देण्याकरिता शासन कोणताही अर्ज विचारासाठी थेट दाखल करून घेणार नाही.

६५. (१) कलम ६४ अन्वये राज्य शासनाकडून परवानगी मिळाल्यानंतर विद्यापीठाची विद्यापरिषद पोट-कलम (२) मध्ये दिलेली विहित कार्यपद्धती अनुसरून आणि नवीन महाविद्यालयाने किंवा संस्थेने करारनिविष्ट शर्तीचे पालन केलेले आहे काय आणि कोणत्या मर्यादेपर्यंत पालन केलेले आहे हे विचारात घेतल्यानंतर त्या महाविद्यालयाला किंवा संस्थेला पहिल्या वेळेच्या संलग्नीकरणास मंजुरी देण्याबाबत विचार करील. यासंबंधातील विद्यापरिषदेचा निर्णय अंतिम असेल.

संलग्नीकरण करण्यासाठी कार्यपद्धती.

(२) संलग्नीकरणास मंजुरी मिळण्याबाबतचा अर्ज विचारात घेण्याच्या प्रयोजनासाठी विद्यापरिषद, तिने या प्रयोजनांसाठी रचना केलेल्या समितीकरवी चौकशी करण्याची व्यवस्था करील.

(३) विद्यापरिषद पुढील बाबतीत निर्णय घेईल :—

(अ) संलग्नीकरणास मंजुरी द्यावयाची किंवा नाकारावयाची ;

(ब) पूर्णतः संलग्नीकरणास मंजुरी द्यावयाची किंवा अंशतः संलग्नीकरणास मंजुरी द्यावयाची ;

(क) विषय, अभ्यासपाठ्यक्रम व प्रवेश द्यावयाच्या विद्यार्थ्यांची संख्या ;

(ड) संलग्नीकरणास मंजुरी देताना किंवा मंजुरी देण्यासाठी करारनिविष्ट करता येतील अशा कोणत्याही शर्ती असल्यास, त्या शर्ती.

(४) कुलसचिव विद्यापरिषदेचा निर्णय, संलग्नीकरणाचा अर्ज मंजूर करण्यात आला असेल तर अर्ज करणाऱ्या व्यवस्थापनाला पुढील माहितीसह कळवील आणि त्याची प्रत सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधिद्रव्ये विभाग यास पाठवील :—

(अ) संलग्नीकरणासाठी मान्यता देण्यात आलेले विषय आणि अभ्यासक्रम ;

(ब) प्रवेश द्यावयाच्या विद्यार्थ्यांची संख्या ;

(क) ज्या शर्ती पूर्ण करण्याच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात आलेली असेल अशा कोणत्याही शर्ती असल्यास त्या शर्ती.

(५) कलम ६४ (१) ते (६) मध्ये निर्देशिलेली कार्यपद्धती योग्य त्या फेरफारांसह नवीन पाठ्यक्रम, जादा विद्याशाखा, नवीन विषय आणि जादा उप विभाग सुरू करण्यासंबंधीच्या परवानगीच्या बाबतीत लागू होईल.

(६) विद्यापीठाकडून महाविद्यालयाला किंवा संस्थेला प्रथम संलग्नता देण्यात आल्याखेरीज कोणत्याही विद्यार्थ्याला महाविद्यालयात किंवा संस्थेत प्रवेश देण्यात येणार नाही.

(७) पोट-कलमे (१) ते (४) मध्ये निर्दिष्ट केलेली कार्यपद्धती योग्य त्या फेरफारांसह वेळोवेळी संलग्नीकरण चालू ठेवण्याचा विचार करण्याच्या बाबतीत लागू होईल.

६६. (१) कमीत-कमी पाच वर्षे संशोधन किंवा विशेष अभ्यासक्रम चालवीत असलेल्या व मान्यतेची मागणी करत असलेल्या संस्थेचे व्यवस्थापन, खालील बाबींच्या संबंधातील पूर्ण माहितीसह विद्यापीठाच्या कुलसचिवांकडे अर्ज करील :—

संस्थांना मान्यता देण्याची कार्यपद्धती.

(अ) व्यवस्थापनाची रचना व त्याचा कर्मचारीवर्ग ;

(ब) ज्या विषयांसाठी व अभ्यासक्रमांसाठी मान्यता मागत आहे ते विषय व अभ्यासक्रम ;

(क) ज्यांच्याकरिता तरतूद केली आहे अशा विद्यार्थ्यांची संख्या, जागा व साधनसमाग्री ;

(ड) संशोधनासाठी मार्गदर्शन करण्यास मान्यताप्राप्त असलेल्या किंवा या प्रयोजनासाठी विद्यापीठाकडून मान्यता मिळण्यास योग्य असलेल्या संस्थेचा कायम, अभ्यागत, मानसेवी कर्मचारीवर्ग, त्यांचा अनुभव, संस्थेत केलेल्या संशोधनाचा पुरावा, संस्थेद्वारा प्रकाशित केलेली प्रकाशने, अहवाल, प्रबंधिका, पुस्तके ;

(ई) आकारलेली फी किंवा आकारण्याचे प्रस्तावित असलेली फी, आणि इमारती, साधनसामग्री व निरंतर परिरक्षण यासाठी व संस्थेचे कामकाज कार्यक्षमतेने पार पाडण्यासाठी केलेल्या भांडवली खर्चाच्या तरतुदी.

(२) असा अर्ज विचारात घेण्यापूर्वी, नियोजन मंडळ त्यांस आवश्यक वाटेल अशी आणखी कोणतीही माहिती मागवू शकेल.

(३) जर नियोजन मंडळाने अर्ज विचारात घेण्याचे ठरवले तर त्यास, संबंधित विषयाचे किंवा क्षेत्राचे विशेष ज्ञान असेल अशा सक्षम व्यक्तीद्वारे किंवा व्यक्तीद्वारे स्थानिक चौकशी करवून घेण्याचा निदेश देता येईल. असा चौकशीचा अहवाल विचारात घेतल्यानंतर व त्यास आवश्यक वाटत असेल तर अशाप्रकारची आणखी चौकशी करून, नियोजन मंडळ अर्ज मंजूर करण्याचा किंवा पूर्णतः अथवा अंशतः नाकारण्याचा प्रस्ताव विद्यापरिषदेस सादर करील.

(४) विद्यापरिषद, उक्त मंडळाने सादर केलेल्या प्रस्तावावर विचार करून तो स्वीकारील किंवा नाकारील. विद्यापरिषदेचा याबाबतचा निर्णय अंतिम व बंधनकारक असेल.

संलग्न
महाविद्यालयाची
स्थानिक
व्यवस्थापन
किंवा
सल्लागार
समिती.

६७. (१) प्रत्येक संलग्न महाविद्यालयासाठी किंवा संस्थेसाठी एक स्वतंत्र स्थानिक व्यवस्थापन समिती असेल व त्यात पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(अ) व्यवस्थापनाचा अध्यक्ष किंवा सभापती—अध्यक्ष ;

(ब) व्यवस्थापनाचा सचिव किंवा त्याची नामनिर्देशित व्यक्ती ;

(क) व्यवस्थापनाद्वारे नामनिर्देशित केलेले त्या भागातील निरनिराळ्या क्षेत्रांचे प्रतिनिधित्व करणारे तीन स्थानिक सदस्य ;

(ड) महाविद्यालयाच्या किंवा संस्थेच्या अध्यापकांनी निवडून दिलेले तीन अध्यापक ;

(ई) महाविद्यालयाच्या किंवा संस्थेच्या अध्यापकेतर कर्मचारीवर्गाने निवडून दिलेला एक अध्यापकेतर कर्मचारी ;

(फ) प्राचार्य—सदस्य-सचिव.

(२) शासनाद्वारे किंवा स्थानिक प्राधिकरणाद्वारे व्यवस्थापन केले जाणाऱ्या किंवा चालवण्यात येणाऱ्या महाविद्यालयासाठी किंवा संस्थेसाठी स्थानिक सल्लागार समितीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(एक) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण आणि संशोधन, संचालक, आरोग्य सेवा आणि संचालक, आयुर्वेद यांचा प्रत्येकी एक प्रतिनिधी अशा तीन व्यक्ती ;

(दोन) महाविद्यालयाच्या किंवा संस्थेच्या अध्यापकांनी निवडून दिलेले तीन अध्यापक ;

(तीन) महाविद्यालयाच्या किंवा संस्थेच्या अध्यापकेतर कर्मचारीवर्गाने निवडून दिलेला एक अध्यापकेतर कर्मचारी ;

(चार) प्राचार्य—सदस्य-सचिव.

(३) स्थानिक व्यवस्थापन किंवा सल्लागार समितीच्या वर्षातून किमान दोनदा सभा होतील.

- (४) निवडून दिलेल्या किंवा नामनिर्देशित केलेल्या सदस्यांचा पदावधी पाच वर्षांचा असेल.
- (५) स्थानिक व्यवस्थापन किंवा सल्लागार समितीचे अधिकार व कर्तव्ये पुढीलप्रमाणे असतील :—
- (अ) महाविद्यालयाचे किंवा संस्थेचे अंदाजपत्रक व वित्तीय विवरणपत्रे तयार करणे ;
- (ब) अध्यापकीय व इतर पदे निर्माण करण्यासाठी व्यवस्थापनाकडे शिफारस करणे ;
- (क) शिक्षणाचा कार्यक्रम ठरवणे व अंतर्गत मूल्यमापन करणे आणि महाविद्यालयातील अभ्यासाच्या प्रगतीविषयी चर्चा करणे ;
- (ड) महाविद्यालयातील किंवा संस्थेतील अध्यापनाचा दर्जा सुधारण्यासाठी व्यवस्थापनाकडे शिफारस करणे ;
- (ई) महाविद्यालयाच्या अर्थसंकल्पामध्ये तरतूद न केलेल्या नवीन खर्चाचे प्रस्ताव तयार करणे ;
- (फ) निरनिराळ्या वर्गांची प्रवेशक्षमता, वेळापत्रके तयार करणे, अध्यापनाच्या उपलब्ध कार्यभाराचे वाटप करणे या संबंधात आणि प्राचार्यांकडून समितीकडे विचारार्थ पाठवण्यात येतील अशा, महाविद्यालयाचे अंतर्गत व्यवस्थापन व महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांची शिस्त यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या इतर बाबींविषयी प्राचार्याला सल्ला देणे ;
- (ग) निरीक्षण अहवाल कोणतेही असल्यास, त्यांवर विचार करणे आणि त्यांवर शिफारशी करणे ;
- (ह) स्थानिक चौकशी समितीच्या अहवालावर विचार करणे आणि त्यांवर कोणत्याही असल्यास, शिफारशी करणे ;
- (आय) ३० जून रोजी संपणाऱ्या वर्षासाठी समितीने केलेल्या कामाचा वार्षिक अहवाल तयार करणे आणि तो व्यवस्थापनास, विद्यापीठाच्या व्यवस्थापन परिषदेस व संबंधित संचालकास सादर करणे ;
- (जे) व्यवस्थापनाकडून व विद्यापीठाकडून सोपविण्यात येतील अशी इतर कर्तव्ये पार पाडणे व अशा इतर अधिकारांचा वापर करणे.

६८. संलग्न महाविद्यालयास किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेस ज्यांच्यासाठी संलग्नीकरण देण्यात आले आहे किंवा मान्यता देण्यात आली आहे त्या अभ्यासक्रमाचे संलग्नीकरण किंवा मान्यता पुढे चालू ठेवण्यासाठी, अशा संलग्नीकरणाच्या किंवा मान्यतेच्या समाप्तीच्या तारखेपूर्वी सामान्यतः सहा महिने अगोदर, अर्ज करता येईल. संलग्नीकरण किंवा मान्यता पुढे चालू ठेवण्यासंबंधात लागू असेल तेथवर नियमांमध्ये विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचे विद्यापीठ पालन करील.

६९. संलग्न महाविद्यालयात किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेस जादा अभ्यासक्रमांच्या संलग्नीकरणासाठी किंवा मान्यतेसाठी अर्ज करता येईल. विद्यापीठ कलमे ६३, ६५ व ६६ मध्ये विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचे, ती जेथवर लागू असेल तेथवर पालन करील.

७०. कमीत-कमी सहा वर्षे संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था असलेले संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था, स्थायी संलग्नीकरणासाठी किंवा मान्यतेसाठी अर्ज करू शकेल. नियोजन मंडळ अर्जावर विचार करील, त्याची छाननी करील आणि विद्यापरिषदेकडे या

संलग्नीकरण किंवा मान्यता चालू ठेवणे.

संलग्नीकरण किंवा मान्यता यांच्या व्याप्तीमध्ये वाढ करणे.

स्थायी संलग्नीकरण किंवा मान्यता.

बाबतीत शिफारशी करील. संलग्नीकरणाच्या किंवा मान्यतेच्या सर्व शर्ती संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था समाधानकारकपणे पूर्ण करित आहे याबद्दल आणि त्यांना किंवा तिने विद्यापीठाकडून वेळोवेळी विहित केलेला उच्च शैक्षणिक व प्रशासकीय दर्जा प्राप्त केलेला आहे याबद्दल विद्यापरिषदेची खात्री पटली तर विद्यापरिषद त्या महाविद्यालयाला किंवा यथास्थिती संस्थेला कायमचे संलग्नीकरण किंवा मान्यता देईल.

स्वायत्त विभाग किंवा संस्था किंवा महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था. **७१.** (१) स्वायत्त दर्जा मिळविण्यासाठी, विद्यापीठ विभाग किंवा संस्था, संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था विद्यापीठाकडे अर्ज करू शकतील. व्यवस्थापन परिषद, विद्यापरिषदेच्या शिफारशीवरून स्वायत्त दर्जा प्रदान करू शकेल.

(२) स्वायत्त विभाग किंवा संस्था किंवा महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था, विहित केल्याप्रमाणे त्यांच्या प्राधिकरणांची किंवा निकायाची रचना करू शकेल आणि अधिकारांचा वापर करू शकेल व कामे पार पाडू शकेल व प्रशासकीय, विद्याविषय, वित्तीय आणि विद्यापीठाचे इतर कार्यक्रम पार पाडू शकेल.

(३) स्वायत्त विभाग किंवा संस्था किंवा महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था स्वतःचा अभ्यासक्रम विहित करू शकेल, स्वतःच्या शिक्षणपद्धती विकसित करू शकेल आणि तेथे शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी परीक्षा व चाचणी परीक्षा घेऊ शकेल आणि स्वतःच्या पदव्या किंवा प्रमाणपत्रे देऊ शकेल. स्वायत्त विभाग किंवा संस्था किंवा महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था, विद्याव्यासंग व गुणवत्ता यांचा पाठपुरावा करण्यास पोषक असलेल्या बौद्धिक वातावरणाचा विकास व जोपासना करण्याकरिता आवश्यक असलेले शैक्षणिक स्वातंत्र्य व विद्याव्यासंग या गोष्टींना अध्यापक व विद्यार्थी यांच्याकडून चालना मिळण्याचे उद्दिष्ट समोर ठेवून काम करील.

महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त संस्थांचे निरीक्षण व अहवाल. **७२.** (१) महाविद्यालयाचा किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेचा विद्याविषयक दर्जा व विद्याविषयक प्रशासनाचा दर्जा ठरविणे विद्यापीठाला शक्य व्हावे म्हणून विद्यापीठ निदेश देईल असे अहवाल, विवरणपत्रे व इतर तपशील प्रत्येक संलग्न महाविद्यालय व मान्यताप्राप्त संस्था सादर करील.

(२) कुलगुरु प्रत्येक विद्यापीठ विभागाची किंवा संस्थेची, संलग्न महाविद्यालयाची किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेची तीन वर्षांतून किमान एकदा, त्यासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या एका किंवा अधिक समित्यांकडून तपासणी करण्याची व्यवस्था करील, आणि तीमध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल :—

(अ) कुलगुरुने नामनिर्देशित केलेला अधिष्ठाता—अध्यक्ष ;

(ब) विद्यापरिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात येईल अशी, विद्यापीठाशी संबंध नसलेली एक तज्ज्ञ व्यक्ती ;

(क) व्यवस्थापन परिषदेकडून नामनिर्देशित करण्यात येणारी एक तज्ज्ञ व्यक्ती :

परंतु, अशा समितीतील कोणताही सदस्या, हा संबंधित महाविद्यालय किंवा संस्था यांच्या व्यवस्थापनाशी संबंधित असणार नाही.

(३) समिती तिचा अहवाल कुलगुरुकडे त्याच्या विचारार्थ आणि आवश्यक अशी आणखी कार्यवाही करण्यासाठी सादर करील.

७३. (१) जर संलग्न महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था, कलम ६३ मध्ये तरतूद केलेल्या संलग्नीकरणाच्या किंवा मान्यतेच्या शर्तीचे अनुपालन करण्यात किंवा कलम ६७ मध्ये तरतूद केल्यानुसार यथोचितरीत्या कार्य करण्यास स्थानिक व्यवस्थापन किंवा सल्लागार समितीला मोकळीक देण्यात किंवा अधिनियमान्वये काढलेल्या निदेशांनुसार कार्यवाही करण्यात कसूर करील किंवा विद्यापीठाच्या हितसंबंधाला किंवा त्याने निर्धारित केलेल्या दर्जाला बाधा पोचेल अशा रीतीने, महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था चालवीत असेल तर, महाविद्यालय व मान्यताप्राप्त संस्था, संलग्नीकरण किंवा मान्यता यांद्वारे महाविद्यालयास किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेस प्रदान करण्यात आलेले विशेषाधिकार अंशतः किंवा संपूर्णतः का काढून घेण्यात येऊ नयेत किंवा त्यात का फेरफार करण्यात येऊ नयेत याबाबतची कारणे दाखवा नोटीस नियोजन मंडळ व्यवस्थापनाला पाठवू शकेल.

संलग्नीकरण किंवा मान्यता काढून घेणे.

(२) नियोजन मंडळ, पोट-कलम (१) मध्ये प्रस्तावित केलेली कारवाई ते का सूचवीत आहे, याबद्दलच्या कारणांचा नोटिसीमध्ये उल्लेख करील, व नोटिसीची एक प्रत महाविद्यालयाचा प्राचार्य किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेचा प्रमुख यांच्याकडे पाठवील. नोटिसीच्या उत्तरादाखल व्यवस्थापनाने किती मुदतीत आपले लेखी निवेदन सादर केले पाहिजे ती मुदतही ते त्या नोटिसीत विनिर्दिष्ट करील, ही मुदत तीस दिवसांपेक्षा कमी असणार नाही.

(३) असे लेखी निवेदन मिळाल्यावर किंवा पोट-कलम (१) अन्वये काढलेल्या नोटिसीत विनिर्दिष्ट केलेली मुदत संपल्यावर, नियोजन मंडळ, असे विशेषाधिकार काढून देण्याबाबतच्या किंवा त्यात फेरबदल करण्याबाबतच्या प्रस्तावासह किंवा त्या प्रस्तावाशिवाय नोटीस किंवा कोणतेही लेखी निवेदन असल्यास ते निवेदन विद्यापरिषदेपुढे मांडील.

(४) विद्यापरिषद, महाविद्यालये किंवा मान्यताप्राप्त संस्था यांमध्ये शिकणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे हितसंबंध लक्षात घेऊन, कुलगुरुकडे, याबाबतीत करावयाच्या कार्यवाहीची शिफारस करील आणि त्यानंतर, कुलगुरु त्या शिफारशीची अंमलबजावणी करील.

७४. (१) शासनाच्या पूर्वपरवानगीखेरीज कोणत्याही महाविद्यालयाच्या किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेच्या व्यवस्थापनाला, महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करण्याची अनुमती देण्यात येणार नाही.

महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करणे.

(२) महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करू इच्छिणारे व्यवस्थापन, आधीच्या वर्षाच्या १ ऑगस्टला किंवा त्यापूर्वी (महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था) बंद करण्यासंबंधीची सर्व कारणे नमूद करून व इमारती व साधनसामग्री यांच्या रूपात असलेली मत्ता, तिची मूळ किंमत, प्रचलित बाजारमूल्य आणि त्या व्यवस्थापनाला एकतर विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून, शासनाकडून किंवा सार्वजनिक वित्तपुरवठा संस्थांकडून आतापर्यंत मिळालेली अनुदाने यांचा निर्देश करून विद्यापीठाकडे अर्ज करील.

(३) असा अर्ज मिळाल्यावर ते महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करण्यास परवानगी देण्यात यावी किंवा कसे याबद्दल मूल्यमापन करण्यासाठी विद्यापरिषद, तिला योग्य वाटेल अशी चौकशी करण्याची व्यवस्था करील. आवश्यक ते सहाय्य देऊन किंवा विद्यापीठाने ते महाविद्यालय किंवा संस्था ताब्यात घेऊन किंवा अन्य व्यवस्थापनाकडे ती हस्तांतरित करण्याची तरतूद करून

महाविद्यालय किंवा संस्था बंद करण्याची बाब टाळता येईल किंवा कसे, याचीही तपासणी विद्यापरिषदेस करता येईल.

(४) विद्यापरिषदेने महाविद्यालय किंवा मान्यताप्राप्त संस्था बंद करण्याची शिफारस करण्याचे ठरविण्यात विद्यापरिषद, व्यवस्थापनाकडून वसूल करावयाच्या हानीच्या किंवा नुकसानभरपाईच्या रकमेची व्याप्ती आणि विद्यापीठ अनुदान आयोग, शासन किंवा इतर सार्वजनिक वित्त पुरवठा संस्था यांच्याकडून पुरविण्यात आलेल्या पैशांचा वापर करून निर्माण करण्यात आलेली मत्ता विद्यापीठाकडे किंवा इतर व्यवस्थापनाकडे हस्तांतरित करण्यात यावी किंवा कसे व कमी करण्यात आलेले अध्यापक व कर्मचारीवर्ग यांना द्यावयाची नुकसानभरपाई याबाबतीत अहवाल तयार करील व तो व्यवस्थापन परिषदेला सादर करील.

(५) विद्यापरिषद, व्यवस्थापन परिषदेच्या पूर्वसहमतीने व शासनाच्या मान्यतेने, संलग्न महाविद्यालयाला किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेला ते महाविद्यालय किंवा ती मान्यताप्राप्त संस्था बंद करण्यास परवानगी द्यावी किंवा कसे ते ठरवील.

(६) विद्यापीठ, ते महाविद्यालय किंवा ती मान्यताप्राप्त संस्था ताब्यात घेण्याचे किंवा अन्य व्यवस्थापनाकडे ते हस्तांतरित करण्याचे ठरवील तर त्याबाबतीत अनुसरावयाची कार्यपद्धती ही, परिणियमाद्वारे विहित करण्यात येईल त्याप्रमाणे असेल.

(७) महाविद्यालयात किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेत आधीच प्रवेश दिलेल्या विद्यार्थ्यांचे नुकसान होऊ नये यादृष्टीने महाविद्यालये व मान्यताप्राप्त संस्था बंद करण्याची प्रक्रिया टप्प्याटप्प्याने करण्यात येईल व पहिल्या वर्षाचा वर्ग प्रथम बंद करण्यात येईल आणि कोणत्याही वर्गात नव्याने प्रवेश दिला जाणार नाही (महाविद्यालय व मान्यताप्राप्त संस्था) बंद करण्याची पद्धती ही परिणियमाद्वारे ही विहित केल्याप्रमाणे असेल.

प्रकरण दहा

नावनोंदणी, पदव्या व दीक्षांत समारंभ

पदव्युत्तर
अध्यापन व
संशोधन. ७५. सर्व पदव्युत्तर शिक्षण, अध्यापन, प्रशिक्षण आणि संशोधन कार्य विद्यापीठाकडून, संलग्न महाविद्यालयाकडून आणि मान्यताप्राप्त संस्थांकडून सामान्यतः विद्यापीठ क्षेत्रात आणि विहित करण्यात आलेल्या रीतीने चालविण्यात येईल.

विद्यार्थ्यांची
नावनोंदणी. ७६. विद्यापीठाचा विद्यार्थी म्हणून नावनोंदणी होण्यासाठी व्यक्तीकडे, विहित करण्यात येतील अशा अर्हता असल्या पाहिजेत आणि परीनियमाद्वारे विहित करण्यात येतील अशा शर्तीची पूर्तता तिने केली पाहिजे.

शिस्तविषयक
अधिकार आणि
विद्यार्थ्यांमधील
शिस्त. ७७. (१) विद्यापीठ विभाग व विद्यापीठाकडून चालविण्यात येणाऱ्या संस्था व महाविद्यालये विद्यार्थ्यांशी संबंधित अशी शिस्त व शिस्तभंगाची कारवाई यासंबंधातील सर्व अधिकार कुलगुरुकडे निहित असतील.

(२) कुलगुरुस, आदेशाद्वारे, अधिनियमाखालील त्याचे सर्व किंवा कोणतेही अधिकार, त्यास योग्य वाटेल त्यानुसार, त्या बाबतीत तो नामनिर्देशित करित अशा इतर अधिकाऱ्याकडे सोपविता येतील.

(३) कुलगुरुस, आपल्या अधिकारांचा वापर करून, आदेशाद्वारे, कोणत्याही विद्यार्थ्यांची किंवा विद्यार्थ्यांची हकालपट्टी करण्यात यावी किंवा विनिर्दिष्ट मुदतीसाठी त्याला किंवा त्यांना काढून टाकण्यात यावे, किंवा महाविद्यालयातील, संस्थेतील किंवा विद्यापीठाच्या विभागातील एका किंवा अनेक अभ्यासक्रमांसाठी विनिर्दिष्ट मुदतीकरिता प्रवेश देऊ नये किंवा तीनशे रुपयांपेक्षा अधिक नसेल एवढ्या दंडाची शिक्षा देण्यात यावी. विद्यापीठाकडून चालवण्यात येणारे महाविद्यालय किंवा संस्था किंवा विभाग यांच्याकडून घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेस किंवा परीक्षांना बसण्याची पाच वर्षांहून अधिक नसेल एवढ्या मुदतीसाठी मनाई करण्यात यावी किंवा तो किंवा ते विद्यार्थी ज्या परीक्षेला किंवा परीक्षांना बसला असेल किंवा बसले असतील त्या परीक्षेचा किंवा परीक्षांचा त्या विद्यार्थ्यांचा किंवा विद्यार्थ्यांचा निकाल रद्द करण्यात यावा, असा निदेश देता येईल:

परंतु, संबंधित विद्यार्थ्यांला एक वर्षापेक्षा अधिक कालावधीसाठी काढून टाकावयाचे असेल तर कुलगुरु त्याला त्याची बाजू मांडण्याची पुरेशी संधी देईल.

(४) कुलगुरुच्या अधिकारांना कोणत्याही प्रकारे बाध न आणता, संचालित महाविद्यालयाचे प्राचार्य, विद्यापीठाच्या संस्थांचे प्रमुख आणि विद्यापीठ विभागप्रमुख यांना, त्यांच्या त्यांच्या प्रभाराखालील विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत योग्य ती शिस्त राखण्यासाठी, आवश्यक असतील अशा सर्व अधिकारांचा वापर करण्याचा प्राधिकार असेल.

(५) कुलगुरु, व्यवस्थापन परिषदेच्या मान्यतेस अधीन राहून, विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांची शिस्त व योग्य वर्तणूक यांच्याबाबतीत नियम करील आणि ते नियम विद्यापीठाची सर्व संचालित महाविद्यालये व विद्यापीठ विभाग किंवा संस्था यांच्या विद्यार्थ्यांना लागू होतील आणि प्रत्येक विद्यार्थ्यांला अशा नियमांची प्रत पुरविण्यात येईल.

(६) विद्यापीठाकडून चालविण्यात येणाऱ्या महाविद्यालयांचे प्राचार्य आणि संस्थांचे प्रमुख यांना, त्यांना आवश्यक वाटतील त्यानुसार कुलगुरुने केलेल्या नियमांशी विसंगत नसतील असे, शिस्त व योग्य वर्तणूक यासंबंधीचे पूरक नियम तयार करता येतील आणि प्रत्येक विद्यार्थ्यांला अशा पूरक नियमांची प्रत पुरविण्यात येईल.

(७) प्रवेशाच्या वेळी प्रत्येक विद्यार्थी, तो स्वतः विद्यापीठाच्या आणि इतर अधिकाऱ्यांच्या आणि विद्यापीठाची प्राधिकरणे अथवा निकाय यांच्या आणि संचालित महाविद्यालयांची व संस्थांची प्राधिकरणे किंवा निकाय यांच्या शिस्तविषयक अधिकारितेच्या अधीन असेल आणि कुलगुरुने त्याबाबतीत केलेल्या नियमांचे आणि संचालित महाविद्यालयांचे प्राचार्य व विद्यापीठाच्या संस्थांचे प्रमुख यांनी केलेले पूरक नियम जेथवर लागू होतील तेथवर, त्यांचे पालन करील व ते त्याला बंधनकारक राहतील अशा अर्थाच्या प्रतिज्ञापत्रावर स्वाक्षरी करील.

(८) विद्यापीठाकडून चालविण्यात येत नसेल अशा संलग्न महाविद्यालयाच्या किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेच्या विद्यार्थ्यांविरुद्ध करावयाच्या शिस्तभंगविषयक कारवाईशी संबंधित सर्व अधिकार, संलग्न महाविद्यालयाचा प्राचार्य किंवा मान्यताप्राप्त संस्थेचा प्रमुख यांच्याकडे निहित असतील आणि पूर्वोक्त पोट-कलमाखाली कोणतेही नियम करण्यात आलेले असल्यास, त्या नियमांसह त्या पोट-कलमांच्या तरतुदी योग्य त्या फेरफारांसह अशा महाविद्यालयांना, संस्थांना व त्यातील विद्यार्थ्यांना लागू असतील.

पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी सुरु आणि प्रदान करता येतील.

इतर विद्याविषयक विशेषोपाधी. (२) कुलपतीस, नैतिक अधःपाताचा ज्यात अंतर्भाव होतो अशा अपराधाबद्दल न्यायालयाने एखाद्या व्यक्तीला दोषी ठरविले असेल तर, व्यवस्थापन परिषद व विधानपरिषद यांनी केलेल्या आणि अशा प्रत्येक प्राधिकरणाच्या सभेस हजर असणाऱ्या सदस्यांच्या दोन-तृतीयांशापेक्षा कमी नसतील इतक्या बहुमताने, अशा बहुमतामध्ये प्रत्येक प्राधिकरणाचे निम्त्यापेक्षा कमी नसतील इतके सदस्य असतील, पुष्टी दिलेल्या शिफारशीवरून पदवी किंवा पदविका किंवा प्रमाणपत्र किंवा कोणतीही अन्य विद्याविषयक विशेषोपाधी कायमची किंवा कुलपतीस योग्य वाटेल अशा मुदतीसाठी काढून घेता येईल. संबंधित व्यक्तीस स्वतःच्या बचावाची संधी दिल्याखेरीज या कलमान्वये अशी कोणतेही कारवाई करण्यात येणार नाही.

सन्मान्य पदवी. ७९. (१) व्यवस्थापन परिषदेला, कोणत्याही व्यक्तीस कोणतीही चाचणी परीक्षा किंवा परीक्षा देण्यास भाग न पाडता केवळ तिचे श्रेष्ठ स्थान, नैपुण्य व सार्वजनिक सेवा यामुळे सन्मान्य पदवी किंवा विद्याविषयक इतर विशेषोपाधी मिळण्यास ती पात्र व योग्य आहे याच केवळ कारणावरून त्या व्यक्तीला अशी पदवी किंवा विद्याविषयक इतर विशेषोपाधी प्रदान करण्याबाबत विचार करता येईल व अधिसभेकडे तशी शिफारस करता येईल, आणि अशा शिफारशीला अधिसभेच्या सभेला हजर असणाऱ्या सदस्यांच्या दोन तृतीयांशापेक्षा कमी नसेल इतक्या, एकूण सदस्यसंख्येच्या निम्त्यापेक्षा कमी नसतील इतक्या सदस्यांच्या बहुमताने पुष्टी मिळाली तर ती शिफारस यथोचितरीत्या संमत करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु, कुलगुरूने कुलपतीची पूर्वमान्यता मिळवलेली असल्याखेरीज, व्यवस्थापन परिषद त्यासंबंधीचा कोणताही प्रस्ताव विचारार्थ स्वीकारणार नाही किंवा विचारात घेणार नाही.

(२) व्यवस्थापन परिषदेस, अधिसभेच्या प्रस्तावावर निर्णय घेता येईल, मात्र, कुलगुरू कुलपतीची पुर्वसंमती मिळवलेली असल्याखेरीज, अधिसभा त्यासंबंधीचा कोणताही प्रस्ताव दाखल करून घेणार नाही किंवा विचारात घेणार नाही.

दीक्षांत समारंभ. ८०. (१) विद्यापीठाचा दीक्षांत समारंभ हा विद्यावर्षातून किमान एकदा पदव्या, पदव्युत्तर पदविका प्रदान करण्याकरिता किंवा इतर कोणत्याही प्रयोजना करिता परिनियमांद्वारे विहित करण्यात येईल त्यारीतीने आयोजित करण्यात येईल.

नोंदणीकृत पदवीधर. ८१. (१) पोट-कलम (२) च्या तरतुदीस अधीन राहून, पुढील व्यक्तींना विद्यापीठाकडून ठेवण्यात आलेल्या नोंदणीकृत पदवीधरांच्या किंवा नोंदणीकृत पदवीधर असल्याचे मानण्यात येणाऱ्या व्यक्तींच्या नोंदवहीत आपली नावे नोंदवावयाचा हक्क असेल :—

(अ) विद्यापीठाच्या पदवीधर असलेल्या व्यक्ती ;

(ब) ज्याच्यासाठी या अधिनियमाखाली विद्यापीठ स्थापन करण्यात आले आहे त्या आरोग्यविज्ञान विषयातील कोणत्याही विद्यमान विद्यापीठाची पदवी धारण करणारी व्यक्ती ;

(२) जी व्यक्ती,—

(अ) विकल मनाची असेल व एखाद्या सक्षम न्यायालयाने तिला तसे घोषित केलेले असेल ;

- (ब) अमुक्त नादार असेल ;
 (क) नैतिक अधःपातांचा अंतर्भाव असलेल्या गुन्द्याबद्दल सिद्धापराध असेल ;
 (ड) महाराष्ट्र राज्यात कायद्याद्वारे स्थापन केलेल्या इतर कोणत्याही विद्यापीठाची नोंदणीकृत पदवीधर असेल ;

ती व्यक्ती पदवीधरांच्या नोंदवहीत आपल्या नावाची नोंदणी करून घेण्यास किंवा नोंदणीकृत पदवीधर असण्यास अर्ह असणार नाही.

(३) नोंदणीकृत पदवीधर होऊ इच्छिणारी प्रत्येक व्यक्ती, परिणियमांद्वारे विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात कुलसचिवाकडे अर्ज करील आणि अशी फी भरील.

(४) कुलगुरु त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर एखाद्या व्यक्तीस नोंदणीकृत पदवीधर असण्याचा हक्क आहे किंवा कसे याबाबत निर्णय देईल. एखाद्या व्यक्तीस नोंदणीकृत पदवीधरांच्या नोंदवहीत आपल्या नावाची नोंद करून घेण्याचा किंवा नोंदणीकृत पदवीधर असण्याचा हक्क आहे किंवा कसे किंवा ती, नोंदणीकृत पदवीधर होण्यास अर्हताप्राप्त नाही किंवा कसे याबाबत प्रश्न उपस्थित झाल्यास, त्याचा निर्णय कुलगुरुकडून, त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर करण्यात येईल आणि त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

८२. (१) व्यवस्थापन परिषदेच्या मते ज्या नैतिक अधःपतनाचा अंतर्भाव होतो अशा गंभीर स्वरूपाच्या असलेल्या कोणत्याही अपराधाबद्दल न्यायालयाने कोणत्याही व्यक्तीला दोषी ठरविले असेल तर, कुलपतीस व्यवस्थापन परिषदेने केलेल्या व तिच्या सभेत उपस्थित असलेल्या सदस्यांच्या दोन तृतीयांशपेक्षा कमी नसेल इतक्या बहुमताने, अशा बहुमतामध्ये तिच्या निम्म्याहून कमी नसतील इतक्या सदस्यांचा समावेश असेल. पुष्टी दिलेल्या शिफारशीवरून अशा कोणत्याही व्यक्तीचे नाव कुलपतीस योग्य वाटेल अशा मुदतीसाठी पदवीधरांच्या नोंदवहीतून काढून टाकता येईल.

पदवीधरांच्या नोंदवहीतून नाव काढून टाकणे.

(२) संबंधित व्यक्तीस, परिणियमांद्वारे विहित केल्याप्रमाणे त्याबाबतीत अशा निर्णयाविरुद्ध आपली बाजू मांडण्याची संधी दिल्याखेरीज, या कलमान्वये कोणतीही कारवाई करण्यात येणार नाही.

प्रकरण अकरा

विद्यापीठ निधी, लेखे व लेखापरीक्षा

८३. (१) आगामी वर्षाकरिता विद्यापीठाचे वार्षिक वित्तीय अंदाज (अर्थसंकल्प) वर्ष सुरू होण्यापूर्वी कमीत कमी दोन महिने आधी वित्त व लेखा समितीच्या निदेशानुसार व्यवस्थापन परिषदेकडून तयार करण्यात येईल.

वार्षिक वित्तीय अंदाज.

(२) व्यवस्थापन परिषद, त्यानंतर, अधिसभेने मान्य केलेल्या वित्तीय अंदाजाच्या प्रती कुलपती व शासन यांना पाठवील.

(३) शासनाचे जे वित्तीय वर्ष असेल तेच विद्यापीठाचे वित्तीय वर्ष असेल.

८४. (१) विद्यापीठ पुढील निधी स्थापन करील :-

विद्यापीठ निधी.

(अ) सर्वसाधारण निधी ;

(ब) वेतन निधी ;

(क) विश्वस्त निधी ;

(ड) विकास व कार्यक्रम निधी ;

(ई) आकस्मिकता निधी ; आणि

(फ) विद्यापीठाच्या मते स्थापन करणे आवश्यक असेल अशा इतर कोणताही निधी.

(२) पुढील रकमा सर्वसाधारण निधीचा भाग असतील, किंवा त्यामध्ये त्यांचा भरणा करण्यात येईल :—

(अ) राज्य शासन किंवा केंद्र सरकार किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग यांच्याकडून मिळालेले वेतनेतर अंशदान किंवा अनुदान ;

(ब) फी व आकार यांच्या उत्पन्नासह अन्य कोणत्याही मार्गाने विद्यापीठाला मिळणारे सर्व उत्पन्न ;

(क) राज्य शासनाच्या परवानगीने बँकांकडून किंवा अन्य कोणत्याही अभिकरणांकडून कर्जाऊ घेतलेल्या कोणत्याही रकमा ;

(ड) अन्य कोणत्याही मार्गाने किंवा अभिकरणांकडून मिळालेल्या रकमा.

(३) वेतन निधीमध्ये, राज्य शासन, केंद्र सरकार किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग यांच्याकडून वेतन व भत्ते यांच्या पूर्णतः किंवा अंशतः प्रदानापोटी मिळालेल्या सर्व रकमांचा समावेश होईल. वेतन व भत्ते देण्याच्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य प्रयोजनांसाठी या निधीमधील कोणत्याही रकमेचा वापर करण्यात येणार नाही.

(४) विश्वस्तव्यवस्था, मृत्युपत्रित देणग्या, देणग्या, स्थायीदाने, अर्थसहाय्य व तत्सम अनुदाने यांपासून मिळणार सर्व उत्पन्न किंवा पैसा यांचा मिळून विश्वस्त निधी होईल.

(५) (अ) विद्यापीठाच्या विकास व कार्यक्रम निधीमध्ये, शासनाकडून मिळालेली सर्व मूलभूत विकास अनुदान, विकास व संशोधन यासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून मिळालेली सर्व अंशदाने आणि केंद्र सरकारची निधी पुरविणारी इतर अभिकरणे, संयुक्त राष्ट्रे व त्यांच्या संलग्न संस्था, इतर आंतरराष्ट्रीय अभिकरणे, उद्योग, बँका व वित्त संस्था किंवा कोणतीही व्यक्ती यांच्याकडून मिळालेली अनुदाने यांचा समावेश होईल ;

(ब) विद्यापीठाच्या इतर कोणत्याही निधीमध्ये या निधीमधील कोणत्याही रकमेचे विनियोजन करण्यात येणार नाही किंवा इतर कोणत्याही प्रयोजनासाठी तो खर्च करण्यात येणार नाही ;

(क) कार्यक्रमांच्या उद्दिष्टांशी सुसंगत अशा रीतीने विकास व कार्यक्रम निधीचा वापर करण्यात येईल. यासाठी व्यवस्थापन परिषदेने मंजूर व मान्य करावयाची एक उचित संहिता स्वीकृत करण्यात येईल व या संहितेत, वित्तव्यवस्था करणाऱ्या अभिकरणाने खर्च व लेखापरीक्षा यासंबंधात घालून दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वांचा समावेश करण्यात येईल.

(६) विद्यापीठाचा, विद्यापीठाच्या लेख्यांमध्ये एका स्वतंत्र लेखाशीर्षाखाली एक आकस्मिकता निधी असेल व ते तो निधी ठेवील. कोणताही अनपेक्षित खर्च भागविण्याच्या प्रयोजनासाठीच केवळ त्याचा वापर करण्यात येईल.

(७) पूर्वोक्त प्रयोजनासाठी ज्याचा ताबडतोब किंवा आधीच्या दिनांकाला वापर करणे शक्य नसेल असा या निर्धीच्या जमाखाती असलेला अधिक पैसा वेळोवेळी, व्यवस्थापन परिषदेकडून निदेशित करण्यात येईल त्यानुसार बँकेमध्ये जमा करण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.—या पोटकलमाच्या प्रयोजनासाठी, “ बँक ” या शब्दप्रयोगाचा अर्थ,—

(एक) स्टेट बँक ऑफ इंडिया अधिनियम, १९५५ या अन्वये स्थापन करण्यात आलेली भारताची स्टेट बँक ;

(दोन) स्टेट बँक ऑफ इंडिया (दुय्यम बँका) अधिनियम, १९५९ यामध्ये व्याख्या केल्यानुसार दुय्यम बँक ;

१९७०
चा ५.
१९८०
चा ४०.
१९३४
चा २.

(तीन) बँक व्यवसाय कंपनी (उपक्रमांचे संपादन व हस्तांतरण) अधिनियम, १९७० याच्या कलम ३ अन्वये किंवा बँक व्यवसाय कंपनी (उपक्रमांचे संपादन व हस्तांतरण) अधिनियम, १९८० याच्या कलम ३ अन्वये रचना करण्यात आलेली तत्सम नवीन बँक ;

(चार) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया अधिनियम, १९३४ याच्या कलम २ च्या खंड (ई) मध्ये व्याख्या केल्यानुसार अनुसूचित बँक असलेली किंवा राज्य शासनाने मान्यता दिलेली अशा बँक असलेली इतर कोणतीही बँक, असा आहे.

८५. (१) दरवर्षी किमान एकदा आणि कोणत्याही परिस्थितीत वित्तीय वर्ष संपल्यानंतर सहा महिन्यांच्या आत, ज्यांच्या भागीदारांचा विद्यापीठाची कोणतीही प्राधिकरणे किंवा त्याचे व्यवहार यामध्ये कोणताही हितसंबंध असणार नाही अशा, सनदी लेखापालांच्या भागीदारी संस्थांमधून व्यवस्थापन परिषदेने नियुक्त केलेल्या लेखा परीक्षकांकडून विद्यापीठाच्या लेख्यांची परीक्षा करण्यात येईल. वार्षिक लेखे व लेखा परीक्षा.

(२) परीक्षा झालेले लेखे विद्यापीठाद्वारे प्रसिद्ध केले जातील व त्यांची एक प्रत लेखापरीक्षकाच्या अहवालासह कुलपतीस राज्य शासनास सादर केली जाईल आणि असे परीक्षा झालेले लेखे मिळाल्यानंतर अधिसूचना त्यांवर तिला योग्य वाटेल असा ठराव संमत करील.

^१[(२अ) राज्य शासन, त्याला प्राप्त झालेले विद्यापीठाचे लेखापरीक्षा केलेले वार्षिक लेखे, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर मांडण्याची व्यवस्था करील.]

(३) राज्य शासनास, राज्य शासनाने नियुक्त केलेल्या लेखा परीक्षांमार्फत ठराविक कालांतरांनी विद्यापीठाच्या लेख्यांची चाचणी परीक्षा किंवा पूर्ण परीक्षा करवून घेता येईल.

८६. ^२[(१)] विद्यापीठाचे वार्षिक अहवाल विद्यापीठ तयार करील आणि प्रसिद्ध करील व वार्षिक व्यवस्थापन परिषदेद्वारे मान्य करण्यात आलेले असे अहवाल कुलपती, राज्य शासन व अधिसभा यांना सादर केले जातील. अधिसभेत तिच्या सभेस वार्षिक अहवालानुसार विचार करता येईल व तिला योग्य वाटतील अशा शिफारशी करता येतील. व्यवस्थापन परिषद अधिसभेच्या शिफारशींवर योग्य ती कार्यवाही करील व केलेली कार्यवाही अधिसभेला कळवील. वार्षिक अहवाल.

^२[(२) राज्य शासन, त्याला प्राप्त झालेला विद्यापीठाचा वार्षिक अहवाल, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर मांडण्याची व्यवस्था करील.]

^१. सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३५ च्या कलम ३ अन्वये पोट-कलम (२) नंतर हे पोट-कलम समाविष्ट करण्यात आले.

^२. वरील अधिनियमाच्या कलम ४ अन्वये कलम (६) ला पोट-कलम (१) असा नवीन क्रमांक देण्यात आला व नव्याने क्रमांक दिलेल्या पोट-कलम (१) नंतर पोट-कलम (२) समाविष्ट केले.

प्रकरण बारा

संकीर्ण

नुकसानीबद्दल
प्राधिकरण
आणि
अधिकारी
जबाबदार
असणे.

८७. (१) विद्यापीठाच्या हितसंबंधाचे योग्य प्रकारे रक्षण करण्यात येत आहे याबद्दल खात्री करून घेणे हे विद्यापीठाच्या प्रत्येक प्राधिकरणाचे किंवा निकायाचे आणि अधिकाऱ्यांचे कर्तव्य असेल.

(२) विद्यापीठाच्या कोणत्याही प्राधिकरणाने किंवा निकायाने किंवा अधिकाऱ्याने सदभावनेत केलेली असेल त्याव्यतिरिक्त इतर बाबतीत केलेल्या, हा अधिनियम, परिनियम, आदेश, नियम किंवा विनियम यांच्या तरतुदीशी सुसंगत नसेल, अशा, कोणत्याही कृतीमुळे अथवा त्याने हेतूपुरस्सर हयगय किंवा चूक करून, त्या तरतुदीशी सुसंगत अशी कृती करण्यात केलेल्या कसुरीमुळे विद्यापीठाचे कोणतेही नुकसान किंवा हानी झाल्याचे आढळून आले तर परिनियमांद्वारे विहित करण्यात आलेल्या कार्यपद्धतीनुसार असे नुकसान किंवा हानी त्या प्राधिकरणाकडून, किंवा निकायाकडून किंवा त्याच्या संबंधित सदस्यांकडून संयुक्तपणे किंवा पृथकपणे किंवा यथास्थिति, संबंधित अधिकाऱ्यांकडून वसूल केली जाण्यास पात्र असेल.

राज्य विधान
मंडळाचे आणि
संसदेचे
सदस्यत्व.

८८. (१) खाजगी महाविद्यालयाचा अध्यापक हा, त्यास राज्य विधानसभेचा किंवा विधानपरिषदेचा किंवा संसदेचा सदस्य म्हणून निवडून देण्यात किंवा नामनिर्देशित करण्यात आलेले आहे याच केवळ कारणावरून असा अध्यापक म्हणून राहण्यास अनर्ह ठरणार नाही.

(२) राज्य विधानसभेचा किंवा विधानपरिषदेचा किंवा संसदेचा सदस्य म्हणून निवडून देण्यात किंवा नामनिर्देशित करण्यात आलेला अध्यापक, त्याचा विधानसभेच्या किंवा विधानपरिषदेच्या किंवा संसदेच्या सदस्यत्वाचा कालावधी बिनपगारी आणि बिनभत्ता रजा म्हणून मानला जाण्यास हक्कदार असेल.

(३) पोट-कलम (२) मध्ये निदेशलेला अध्यापक त्याच्या विधानसभेच्या किंवा विधानपरिषदेच्या किंवा संसदेच्या सदस्यत्वाचा कालावधी निवृत्तिवेतन, ज्येष्ठता व वेतनवाढी यांच्या प्रयोजनासाठी हिशेबात घेतला जाण्यास देखील हक्कदार असेल.

अर्थाविष्कारा-
संबंधातील
प्रश्न आणि
विद्यापीठ
प्राधिकरण
किंवा निकाय
इत्यादींच्या
रचनेसंबंधातील
विवाद.

८९. हा अधिनियम किंवा कोणताही परिनियम, आदेश, विनियम किंवा नियम यांच्या कोणत्याही तरतुदींच्या अर्थाविष्कारासंबंधात किंवा विद्यापीठाचे कोणतेही प्राधिकरण किंवा निकाय याचा सदस्य म्हणून, एखादी व्यक्ती यथोचितरित्या निवडून आली आहे किंवा तिची नेमणूक करण्यात आली आहे किंवा तिला नामनिर्देशित किंवा स्वीकृत करण्यात आले आहे किंवा सदस्य असण्याचा तिला हक्क आहे किंवा काय यासंबंधी कोणताही प्रश्न उपस्थित झाल्यास, प्रतिकूल परिणाम झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीने किंवा निकायाने विनंती-अर्ज केल्यावरून किंवा कुलगुरुकडून स्वाधिकारे ती बाब कुलपतीकडे विचारार्थ पाठविण्यात येईल आणि कुलपती, त्याला आवश्यक वाटेल असा सल्ला त्यावर घेतल्यानंतर, त्या प्रश्नाचा निर्णय करील आणि त्याचा निर्णय अंतिम असेल :

परंतु, अधिसभेच्या पंचवीस सदस्यांहून कमी नाही एवढ्या सदस्यांनी सहीनिशी मागणी केल्यानंतरच कुलगुरुकडून कुलपतीकडे असा संदर्भ केला जाईल.

९०. विद्यापीठाने किंवा त्याच्या कोणत्याही अधिकाऱ्यांनी, प्राधिकरणांनी किंवा निकायांनी कृती व आदेश सद्भावपूर्वक केलेल्या सर्व कृती आणि काढलेले सर्व आदेश, या अधिनियमांच्या इतर तरतुदीस अधीन राहून, अंतिम असतील ; आणि त्यानुसार, सद्भावपूर्वक आणि या अधिनियम व परिनियम, आदेश, विनियम व नियम यांच्या तरतुदींस अनुसरून केलेल्या किंवा काढलेल्या किंवा केल्याचे किंवा काढल्याचे अभिप्रात असलेल्या कोणत्याही गोष्टीबद्दल विद्यापीठाविरुद्ध किंवा त्याच्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध, प्राधिकरणाविरुद्ध किंवा निकायाविरुद्ध कोणताही दावा किंवा इतर न्यायालयीन कार्यवाही दाखल करण्यात येणार नाही किंवा ती चालवण्यात येणार नाही किंवा त्यांच्याकडे कोणत्याही नुकसानभरपाईची मागणी करण्यात येणार नाही.

कृती व आदेश यांचे संरक्षण.

९१. हा अधिनियम आणि परिनियम यांच्या तरतुदींच्या अधीन राहून, विद्यापीठाच्या कोणत्याही अधिकाराच्या किंवा प्राधिकरणास आदेशाद्वारे, परिनियम, आदेश, विनियम व नियम करण्याच्या अधिकाराव्यतिरिक्त त्यांचे अन्य अधिकार त्यांच्या नियंत्रणाखालील कोणत्याही इतर अधिकाऱ्याकडे किंवा प्राधिकरणाकडे सोपवता येतील आणि अशा रीतीने सोपविलेल्या अधिकारांच्या वापराबद्दलची अंतिम जबाबदारी ही उक्त अधिकार सोपवणाऱ्या अधिकाऱ्याकडे किंवा प्राधिकरणाकडे निहित असण्याचे चालू राहिल या शर्तीच्या अधीन असेल.

अधिकाराचे प्रत्यायोजन.

९२. अधिसभेची किंवा व्यवस्थापन परिषदेची किंवा विद्यापरिषदेची किंवा विद्यापीठाच्या इतर कोणत्याही प्राधिकरणाची किंवा कोणत्याही निकायाची किंवा कुलगुरुच्या नियुक्तीसाठी कुलपतीने नियुक्त केलेल्या समितीसह अन्य समितीची कोणतीही कृती किंवा कार्यवाही केवळ पुढील कारणावरून विधिअग्राह्य असल्याचे मानण्यात येणार नाही :—

कृती व कार्यवाही ही रचनेतील दोष, रिक्त पदे, कार्यपद्धतीतील नियमबाह्यता इत्यादी, या केवळ कारणावरून विधिअग्राह्य नसणे.

(अ) अशा कोणत्याही प्राधिकरणाच्या, निकायाच्या किंवा समितीच्या सदस्यांपैकी कोणताही सदस्य हा निर्वाचित, नियुक्त किंवा नामनिर्देशित झालेला नाही किंवा स्वीकृत करण्यात आलेला नाही किंवा इतर कोणत्याही कारणामुळे त्याच्या रचनेच्या वेळी पद धारण करण्यास किंवा त्याच्या कोणत्याही सभेत उपस्थित राहण्यास उपलब्ध नाही किंवा कोणतीही व्यक्ती एकापेक्षा अधिक नात्यांनी सदस्य आहे किंवा त्याच्या रचनेमध्ये इतर काही दोष आहे किंवा त्याच्या सदस्यांपैकी एका किंवा अधिक सदस्यांची पदे रिक्त आहेत ;

(ब) अशा कोणत्याही प्राधिकरणाच्या, निकायाच्या किंवा समितीच्या कार्यपद्धतीत विचाराधीन विषयाच्या गुणवत्तेस ज्यामुळे बाधा पोचत नाही अशी कोणतीही नियमबाह्यता आहे ;

आणि अशा कृतीच्या किंवा कार्यवाहीच्या विधिअग्राह्यतेस कोणत्याही न्यायालयात किंवा कोणत्याही प्राधिकरणापुढे किंवा अधिकाऱ्यांपुढे केवळ अशाच कारणावरून हरकत घेण्यात येणार नाही.

प्रकरण तेरा

संक्रमणात्मक तरतूद

९३. (१) या अधिनियमाच्या तरतुदींच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत किंवा शासन अधिसूचनेद्वारे निदेश देईल अशा एक वर्षाहून अधिक नसलेल्या जादा मुदतीत व्यवस्थापन परिषदेची व विद्यापीठाच्या इतर प्राधिकरणाची रचना करण्याकरिता व्यवस्था करणे हे पहिल्या कुलगुरुचे संक्रमणकालीन अधिकार.

(२) पहिला कुलगुरु, कुलपतीशी विचारविनियम करून विद्यापीठाच्या कामकाजासाठी आवश्यक असतील असे नियम तयार करील.

(३) ताबडतोब आवश्यक असतील अशा परिणियमांचा मसुदा तयार करणे व तो मान्यतेसाठी अधिसभेपुढे सादर करणे हे पहिल्या कुलगुरुचे कर्तव्य असेल.

(४) या अधिनियमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, आणि या अधिनियमान्वये प्राधिकरणाची यथोचितरीत्या रचना केली जाईतोपर्यंत कुलगुरुस अशा प्राधिकरणाचे या अधिनियमाखालील कोणतेही अधिकार वापरण्यासाठी व कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी कोणत्याही अधिकाऱ्याची नियुक्ती करता येईल किंवा कोणत्याही समितीची तात्पुरती रचना करता येईल.

विद्यापीठाचे विशेषाधिकार देण्याकरिता विद्यार्थ्यांना प्रवेश.

^१[१४. हा अधिनियम, परिणियम, आदेश, विनियम किंवा नियम यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एखादा विद्यार्थी, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकाच्या निकटपूर्वी आणि महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (दुसरी सुधारणा) अधिनियम, २०१० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास, या अधिनियमाच्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही विद्यापीठामध्ये आरोग्य विज्ञानामधील पदवी घेण्यासाठी अभ्यास करित असल्यास, तो विद्यापीठाचा विद्यार्थी असल्याचे मानण्यात येईल.]

इतर अधिनियमांवर हा अधिनियम अधिभावी असणे.

१५. या विद्यापीठाच्या कोणत्याही महाविद्यालयाच्या संबंधात हा अधिनियम आणि या अधिनियमान्वये केलेला कोणताही परिणियम, आदेश, विनियम आणि नियम हे, भारताचे संविधान याच्या सातव्या अनुसूचीच्या सूची-दोन मध्ये नमूद केलेल्या बाबीसंबंधातील इतर कोणत्याही अधिनियमामध्ये विसंगत असे काहीही अंतर्भूत असले तरी, अंमलात राहतील.

अडचणी दूर करणे.

१६. या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणण्यात कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, परिस्थितीची गरज असेल त्याप्रमाणे, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांच्या आत ती अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी, त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी परंतु या अधिनियमाची उद्दिष्टे व प्रयोजने यांच्याशी विसंगत नसेल अशी कोणतीही गोष्ट आदेशाद्वारे करता येईल.

सन १९९८ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्र. ११ याचे निरसन व व्यावृत्ती.

१७. (१) महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (चालू ठेवणे) अध्यादेश, १९९८ हा याद्वारे १९९८ चा निरसित करण्यात येत आहे. महा. अध्या. ११.

(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरीही, उक्त अध्यादेशान्वये किंवा त्याला अनुसरून करण्यात आलेली कोणतीही गोष्ट किंवा (विद्यापीठाच्या स्थापनेसह) केलेली कार्यवाही ही अंमलात असण्याचे चालू राहिल आणि मुंबईचा सर्वसाधारण परिभाषा अधिनियम, १९०४ याचे कलम ७, उक्त अध्यादेशाचे निरसन अंमलात येण्याच्या बाबतीत लागू होईल. १९०४ चा मुंबई १.

^१. सन २०१० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३५ च्या कलम ५ अन्वये मूळ मजकुराऐवजी हा मजकूर दाखल करण्यात आला.

अनुसूची

[कलम ६ (३) आणि ९४ पहा]

अनुक्रमांक (१)	विद्यापीठाचे नाव (२)
१.	मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.
२.	पुणे विद्यापीठ, पुणे.
३.	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.
४.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.
५.	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड.
६.	श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ, मुंबई.
७.	अमरावती विद्यापीठ, अमरावती.
८.	नागपूर विद्यापीठ, नागपूर.
९.	उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव.